

Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 7 (118) — 30 MARTIE 1963

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

Are simbăla, de două ori pe lună — 12 PAGINI — 1,50 lei

„LUCEAFĂRUL”
Sculptură de ION VLAD

ENTUZIASM SEVER

de **Ion Chiric**

Un strigat de lumină
irumpe
din gîtlejuri de nori,
jilav coboară,
se-mprăstie
pe-niregul oraș
sonorizînd clădiri și liori
și geamuri din etaj în etaj.

Tună, dar ploaia-i departe,
încă e limp să lușim,
pe-alături să lăsăm să ne luncese
al norilor rîș sacadat, unanîm.

Se mișcă vreunul?
Nici unul.
Albă, gălăgînsă jivînă,
ploaia-și înlișe calții în haine.
Fulgere-n ochi ne lasă lumină,
în cercurile lor ne cuprînd,
dar brațele noastre
intererează în ele
ritmica luptei neslăvilită în limp,
sobre străluciri de oșele.

...Moaște se clatină-n vîrtej de turajii,
brațele-s grele,
iar în urechi
șerpi de ecouri
se-ncolăcesc

și-n oglinzile ochilor
circular dou năvălă
suprapuse contururi intrale în ceala
toropitoare, de oboșeală.
Dar oboșeala
de-o zi,
de-un moment,
e nota sublimă
în luptă cu viața,
e romantica pusă în amintire
ca un accent.

Ești muncitor? Atunci
să nu-ți trădezi nici un vis,
să-ntrunți și ploaia și gerul,
pe tine mereu să te-ntrunți
în numele-a tot ce-i mai bun.
Nu plîngărește oftături
să macini cu buze brumate-n tulun!
Ci să reluți o-mbuibare

de clipe ucise
pe-al inerteții butuc,
să vij val-virtej de afară
în nări cu mimese de pămînt și beton
și să strigi în gura mare:
— Prieteni,
Ministerul
ne-a felicitat
prin teledon.

Pieptul sus. Ideile-n front.
Prin tuneluri de ilăcări,
spre cer.
Zimbeul e cel mai bun impermeabil
pentru eternul nostru
entuziasm sever.

VEGHE

de **Constanța Buzea**

Simț alături o femeie
Micsorată de tăcere
Și darînd un somn de noapte
Doborîtă de căldura
Focului dresat de mina
Care-i luncă sub cap

Ochii i-s adînci de plînsul
Care nu se mai cunoaște,
Veghea mea putea să-i fie
Bună umbră nemîșcată
Unde dragostea se-nîmplă
în trecut și iară urmă.

Îi spun mamă și, deodată,
Nu mai înțeleg nimic.
Mai copilăros ca mine
Ea se mișcă prin odăie —
Trup în vis, cu umeri limpezi
Și ușori de bucurie.
Duce un copil în brațe,
Un copil care am lost.

DELIMITĂRI CRITICE

În ultimii ani, nivelul teoretic al criticii literare a crescut simțitor, iar aportul operativ al cronicarilor și recenzenților la popularizarea noilor apariții, la dezbaterea unor probleme de creație devine pentru oricine urmărește fenomenul literar din țara noastră, tot mai evident. Dar din perspectiva acestor succese putem să vedem mai clar rămășițele în urmă și neajunsurile. S-a făcut de mai multe ori observația că lipsesc, totuși, studiile mai largi și mai substanțiale de generalizare a experienței câștigate în cele aproape două decenii care au trecut de la Eliberare. O valoroasă lucrare despre evoluția romanului românesc în această perioadă sau câteva „micro-monografii” consacrate unor scriitori contemporani se cer completate cu altele care să analizeze multilateral drumul prozei, poeziei și dramaturgiei, al criticii literare chiar. Asemenea cerințe în momentul de față sînt cît se poate de imperioase, avînd în vedere interesul crescînd al cititorilor pentru problemele actuale ale literaturii. Despre modul cum ele pot fi îndeplinite, putem discuta. De altfel, din mai multe motive, o discuție despre sarcinile actuale ale criticii se dovedește necesară, și unele încercări de a o iniția au mai fost făcute în revistele noastre. Ele au rămas însă fără un ecou deosebit, printre altele, poate și datorită faptului că, pînă nu de mult, alți critici și scriitori au fost „angajați” în dezbateri privind problemele beletristicii. A sosit, erod, timpul să discutăm mai profund și despre problemele actuale ale criticii literare.

Pornind o asemenea discuție nu trebuie să pierdem din vedere un fapt esențial: critica noastră literară explică fenomenul artistic de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric, apără și promovează idealurile comunismului. Ea este profund partinică, nemijlocit angajată în marea operă de desăvîșire a orînduirii socialiste. Acestea sînt adevăruri generale, de bună seamă, de mult știute dar de la care sîntem datorii întotdeauna să pornim. Altmînter, orice schimb de opinii poate aluneca fie spre „elucidarea” unor chestiuni rînte de viață, fie spre controverse minore generale de nemulțumiri personale.

Faptul că întregul front al criticii noastre se situează deschis pe poziții marxiste, faptul că în cronicile și articolele apărute în ziare și reviste, fenomenul creației este explicat din punctul de vedere al concepției materialist-istorice, exclude, deopotrivă, alți speculații sterile lipsite de conținut ca și vulgarizările sociologizante. Nimeni nu tăgăduiește importanța studiilor procedeele artistice, a influențelor literare, a filiațiilor de idei sau a circulației de motive. Dar din punctul de vedere al criticii literare marxiste această cercetare își are rostul doar atunci cînd contribuie la fixarea operii în condițiile istorice care au generat-o, în ansamblul de factori, obiectivi și subiectivi, ce l-au determinat structura. Intervin aici problema măsurii în care opera respectivă exprimă realitatea epocii sub forma specifică a artei, precum și problema forței literare cu care scriitorul „transfigurează” materialul de viață, generalizează ceea ce e semnificativ.

Se mai întîlnesc încă recenzii și cronici ce oferă sau un bilanț fad al calităților și lipsurilor cărții, sau dezvoltă o problemă adiacentă. Ai impresia de multe ori că scopul nu este altul decît consemnarea, cu orice preț, a volumului ca un cert progres în creația scriitorului, chiar dacă lucrarea respectivă nu justifică în ansamblu o asemenea apreciere. Nu întotdeauna explicația unor atari cronici și recenzii stă în incompetența profesională, pentru că același critic își oferă, alături de o cronică sau un articol slab și lucrări bune. Părerea noastră este că multe din lucrările de critică slabe își au explicația în tendința excesiv speculativă (reminiscentă nefertită a criticii idealiste franceze sau a acourilor ei în critica românească dintre cele două războaie), de a absclutiza una din laturile lucrării și de a ignora altele, în tendința de a raporta doar fugitiv, superficial și convențional, opera la realitate, în ciuda unor formulări, de circumstanță în cazul dat, ca „socialism”, „bucuria vieții noi”, „aspirațiile clasei muncitoare”.

Supremul criteriu al judecării de valoare îl constituie pentru noi realitatea privită în devenirea sa istorică. De aici și necesitatea imperioasă ca și criticii să cunoască profund viața. În ale sale „Teze despre sarcinile criticii marxiste”, A. V. Lunacearski făcea următoarea observație: „Critica marxistă se deosebește de oricare alta mai ales prin faptul că nu poate să nu aibă un caracter sociologic — desigur, în spiritul sociologiei științifice a lui Marx și Lenin”. Și mai departe, Lunacearski precizează ce trebuie să se înțeleagă prin caracter sociologic. „Marxismul privește viața socială ca un tot organic, în care diferitele părți depind una de alta, rolul hotărîtor revenind celor mai materiale, celor mai necesare relații economice, în primul rînd formelor muncii. Cînd criticul marxist supune unei ample analize, de pildă, o anumită epocă, el trebuie să caute a prezenta tabloul încheiat al întregii dezvoltări sociale. Cînd e vorba de un anumit scriitor sau de o anumită operă, nu este neapărat necesar să se analizeze condițiile economice fundamentale, deoarece aici începe să se contureze cu deosebită vigoare un principiu întotdeauna valabil, pe care îl putem numi principii lui Plehanov. Potrivit acestui principiu, operele de artă depind direct de formele de producție din societatea respectivă numai într-o măsură cu totul neînsemnată. Ele depind de acestea prin intermediul altor virgi și anume a structurii de clasă a societății și a psihologiei de clasă ce se dezvoltă pe baza intereselor de clasă. Opera literară ogîndește întotdeauna, conștient sau inconștient, psihologia clasei al cărui exponent este scriitorul respectiv sau, cum se întîmplă destul de des, reprezintă un amalgam în care se face simțită influența diferitelor clase asupra scriitorului. Acest fapt se cere analizat cu toată atenția. Observația că, în mod obiectiv și necesar, critica literară marxistă nu poate să nu fie sociologică, în spiritul sociologiei științifice a lui Marx și Lenin, ni se pare valabilă și foarte actuală pentru noi astăzi. Pentru că respingerea dogmatismului și sociologismului vulgar, — principial și cu intransigență combătute de către presa noastră de partid, — a determinat, după părerea mea, o oarecare tendință spre analiza strict speculativă a cărții și, în ultimă instanță, spre ignorarea fenomenului istoric, a datelor realității ce și-au găsit reflectarea specifică în respectiva lucrare. Cartea este astfel privită dintr-un unghi cu totul limitat, îngust, dînd loc la confuzii stralente de valori. De fapt, între pozițiile sociologice vulgare și cele estetice-speculative, în ciuda aparențelor, există destule puncte de contact. Ambele manifestă o vădită unilateralitate în înțelegerea și explicarea fenomenului literar.

Fără îndoială că și redevine ale sociologismului vulgar mai întîlnim uneori, mai ales pe tărîmul istoriei literare. Observațiile cuprinse într-un articol publicat nu de mult în „Gazeta literară” pe marginea unor manuale școlare pentru învățămîntul mediu ni se par cu totul întemeiate. Citești manualul de clasă a X-a, bunăoară, în care află că, doar cu puține excepții, scriitorii prezențați elevilor se caracterizează prin aceea că au „demascat societatea burgheză-moșierească”, au „cîntat suferințele celor mulți”, au „cîntat viața omului simplu”. E paradoxal că, deși toți scriitorii tratați deși în aceste manuale atribuie aproape identice, i se consacră fiecare cîte un capitol special. Dacă autorii manualelor pentru clasa a X-a și a XI-a ar fi fost consecvenți „concepției” lor despre dezvoltarea literaturii, atunci ar fi putut alcătui niște manuale mult mai scurte și mai comode în care să fie adunați toți scriitorii la un loc pe temelii că, în literatura romină din această epocă, alți Eminescu, cit și Caragiale, Creangă, Slavici etc., „au demascat societatea burgheză-moșierească”, „au cîntat suferințele celor mulți” ș.a.m.d., personalitatea artistică a scriitorilor respectivi fiind tratată ca un element cu totul secundar. Și mai intervine și un alt aspect. Din perspectiva unei atari prezentări, literatura romină de pînă la 1900 se reduce la un singur moment, cel al realismului critic. Toți marșii noștri poezi și prozatori de la Grigore Alexandrescu pînă la Caragiale sînt considerați realiști critici. Nici vorba despre alte orientări cum ar fi romantismul, clasicismul etc.

Mai trebuie oare spus că istoriografia și critica literară marxistă, obiectiv sociologic, nu au nimic comun cu asemenea „sociologizări”, și că raportarea dialectică a operei de artă la realitate nu numai că nu împiedică înțelegerea profilului specific al scriitorului, a aportului său la dezvoltarea literaturii, dar o și condiționează?

Într-o asemenea problemă legate de actualul stadiu de dezvoltare a criticii noastre literare, cînd atît lupta împotriva unor tendințe sociologice-vulgare, cît și lupta împotriva speculațiilor estetizante, metafizice, rupte de viață, se impun cu acuitate. Din toate acestea nu trebuie pierdut niciodată din vedere criteriul principal, acela al raportării operei la epoca istorică pe care o ogîndește într-o formă specifică.

Dezbaterea unor atari aspecte fundamentale ale dezvoltării criticii noastre literare marxiste în etapa actuală nu ar putea să ducă decît la rezultate rodnice. Din păcate, nu rareori cînd discutăm despre critică avem în vedere, în primul rînd, modul cum un scriitor sau altul a fost ori nu mulțumit de cronicile apărute pe marginea lucrărilor sale. Dar acesta este oare esențialul în activitatea criticii literare?

**Porni Luceafărul. Creșteau
In cer a lui aripe,
Și căi de mii de ani treceau
In tot atîtea clipe.**

Gh. Achiței

V. NICOROVICI: „ROMEO, JULIETA SI LUMINA”

Dei (fiori senni, Teader si Scria, personajele reportajului care da titlu volumului lui V. Nicorovici „Romeo, Julieta si lumina” confirmă prin întreaga lor viață...

V. Nicorovici pare să se fi integrat el însuși acestei societăți. Nelași să este precis, elanul afectiv conținat se va...

Majoritatea celorlalte reportaje cuprins în volum dezbate astfel de aspecte luminoase, din viața și activitatea...

TRAIAN COȘOVEI: „RIUL PORNII MAI DEPARTE”

Nuvela lui Traian Coșovei dau la un loc o impresie de coeziune, întrucât aparțin toate unei aceleiași arii tematice...

Alte nuvele se constituie din retrospectivitate, din rememorarea unor experiențe de viață...

Despre viața nouă a brigazilor de pescari din „Debragă de aur” autorul va scrie în nuvela „Natura ascunsă”...

„VIATA LITERARA SOVIETICA”

Nr. 1/1963 al revistei „Viața literară sovietică” editată de Institutul de studii Româno-Sovietice al Academiei R.P.R. a apărut într-un nou format...

NOI PREMIERE

În ultimele zile, teatrele bucurându-se șrau îmbogățit considerabil repertoriul...

PROZĂ ȘI POEZIE

În ultimele 40 de numere ale revistei „Flacăra” înținem nu mai puțin de 25 de schițe și povestiri...

COPERTA

Discuțiăm mereu despre coperta de carte, pentru că, de cele mai multe ori, arta de a tipări o carte frumoasă...

DIN VITRINE...

În Calea Văcărești nr. 39 se găsește magazinul „Încălțăminte - Centrul de Comandă nr. 8”...

CONFUZIE

În lucrarea „Amintiri” a regretatului artist al poporului Ion Manolescu găsim în cuprinsul celor aproape 300 de pagini un număr destul de mare de reproduceri fotografice...

BAȚĂȘUL...

Vasilică, deși a brigadier frunțos, a bătuțo „pe Stancu de la magazin”, și fără să fie țigăru de gura lumii...

DEBATE

Pe Calea Moșilor nr. 80 se găsește atelierul fotografic „Stefan Bavra”...

DEBATE

Pe Calea Moșilor nr. 80 se găsește atelierul fotografic „Stefan Bavra”...

DEBATE

Pe Calea Moșilor nr. 80 se găsește atelierul fotografic „Stefan Bavra”...

DEBATE

Pe Calea Moșilor nr. 80 se găsește atelierul fotografic „Stefan Bavra”...

DEBATE

Pe Calea Moșilor nr. 80 se găsește atelierul fotografic „Stefan Bavra”...

VINT DE PRIMĂVARĂ—Fotografia: BICIUȘCĂ FOTACHE

cronica literară

Ultimul roman al lui Teodor Mazilu este alcătuit dintr-o suită de pamflete satirice, axate pe o idee centrală, și îndreptate contra a tot ce ține în loc progresul și învinsul revoluționar al acțiunilor de masă ale oamenilor muncii...

nu sunt proprii felului de a fi al omului simplu („Mie mi-e scîrbă de oameni ca ăștia, de genul lui Mielu”), disprețuindu-i și crezîndu-i pe toți proști, „fratari” și „smecheri”...

Intîlnirea lui cu Ioana, amanta lui Lefteriu, decise să se angajeze în fabrică, e un pretext pentru o parodie naivă despre comuniști și rusturile lor: „Cunoștința dumitale e o liche. Minte...”

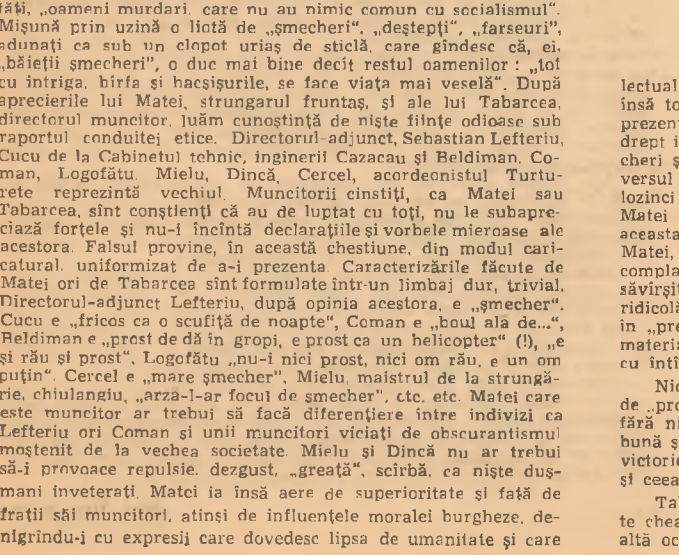
complexitate sufletească inscenată Pitorescul de mahală bucură-seștean, argoul, spiritele învechite se amestecă cu nume de scriitori, pictori, poeți ce-i vin întâmplător în minte autorului...

Personajele negative, înșurite din primele pagini ale romanului, sînt îpозate ale prostiei — o faună de monstruozi-făți, „oameni murdari, care nu au nimic comun cu socialismul”...

lecular, care propune inovații în producție. Scriitorul îl menține însă tot timpul la un nivel comun cu „smecheri” și „proști”, prezentîndu-l deșteptăciunea drept genialitate...

Există în roman o considerabilă cantitate de convențional care îi surpă construcția. Am fi așteptat de la un autor talentat cum e T. Mazilu o înțelegere adîncă a vieții muncitorilor...

„focmănița demnă prevestește prostia viitoare”, „Beldiman țigău o pauză lungă, atît de demnă și de gravă, încît era absolut fără nici un echivoc că numai o mare prostie ar fi putut s-o justifice”...

Teodor Mazilu: Aceste zile și aceste nopți

Teodor Mazilu: Aceste zile și aceste nopți

MARIN BUCUR

și mîninge și ei o batjocoresc după aceea. În loc să-i sîrute mîna...

Eugen Barbu e un intuitiv — cu rafinament. Perceptiv vizual, auditiv, olfactiv, cu o ingenuitate a fenomenelor capabilă să le rețină nu numai conturul dar și substanța. — univrsul, cu toate planurile și arborescențele lui, rămâne pentru Eugen Barbu concret-sensorial și prin această funcție artistică. Este vorba, în fond, despre capacitatea organică a omului și scriitorului de a vedea lumea în imagini sintetice, în care ideile intră în însăși plasma fenomenelor, ca nevrozele în frunze. Urcate pe scripetul travaliului artistic, senzațiile ajung nealterate până sus, când interferența cu gândul le valorifică metalul. Din această ingenuitate provine și curajul artistic sau polemic al scriitorului. De aici și simplitatea organică — nu simplismul! — cu care intră și în cele mai specioase chestiuni de estetică, cu rezoluții care păstrează sănătatea de intuiție a omului de la bradă sau de la ciocan. (Vezi chestiunea „epicului pur”, în discuția cu studenții Facultății de Filologie, publicată de „Contemporanul”). Ca totul să pară posibil și abordabil, fine nu de o infatuare — deplăvabilă la alții — sau de o inocență primară, ci de aceeași senzație lăstănoasă despre sine, surdă a altor încercări și reușite care au înscris în vitrinele librărilor adevărate performanțe.

Senzația solidă despre propriul univers nu ucide, totuși, curiozitatea culturală, ci, dimpotrivă, face mai ușor pasul către cele mai neasteptate domenii de investigație. De la romanul epic de mare întindere, la cronică sportivă și numai un pas — dar cit

INTERVIU CU

EUGEN BARBU

DESPRE MĂiestRIA LITERARĂ

de sigur și autorizat e acest pas! — ca și de la schiță la poem, sau la eseu cinematografic, sau la cronică teatrală, sau la incisivă și rezolută punere în punct din „Alb-negru”, „Note” („Gazeta literară”, „Lucașfăur”). E aici promptitudinea curajului, nevoia de afirmare în dezbaterile contemporane, și totuși, în ultimă instanță, necesitatea unei judecăți nealterate, pe care Eugen Barbu o aduce.

Cu același pas sigur intrăm în interviu, solicitați de cunoscuta promptitudine care înlătură prejudecățile protocolare.

Despre interviuri...

— Ce părere aveți despre interviurile publicate până acum în Lucașfăur?

— Inițiativa de a publica o serie de interviuri despre măiestria literară aparține redacției revistei noastre și ea s-a născut, bănuiesc eu, chiar în momentul când unii dintre noi ascultau cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferința pentru scriitorii. Se spunea acolo că tinerii au nevoie de sfaturile celor ce au trecut prin furtunile începuturilor creației și se recomandă ucenicia continuă într-o meserie atât de grea cum e aceea a oamenilor de literă.

Timp de un an de zile aproape număr de număr, am făcut loc în coloanele „Lucașfăurului” mărturisirilor unor poeți și prozatori, lingviști și critici literari cunoscuți. Au fost deci consultați: Caragiale, Blaga (printre o fantezie a redactorilor), Argehi, Agărbiceanu, Benuș, Bredașu, Maria Banuș, Lucia Demetrius, Victor Eftimiu, M. Sorbul, Titus Popovici, Perspiciuș, Eusebiu Camilari, Iorgu Iordan, Al. Dima, Marin Preda, George Călinescu, Al. Philippide, Nagy Istvan, Șerban Cioculescu, Al. Rosetti, Gr. C. Moisil...

În lungă însuirire de nume sînt multe absențe cum ar fi Mihail Rales, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Demostene Botez, C. Ivașcu, Mihai Pop, Ov. Crohmăliceanu și alții, care ar fi putut să îmbogățesc această mărturie a unei generații (nu ne gândim la vîrstă pentru că atunci, prezența autorului Serei ar fi întâmplătoare, dar vina acestor absențe ne aparține pe jumătate).

Bănuim că tinerii scriitori debutanți din „Lucașfăur” au avut de învățat de la înaintașii lor și vor avea și în viitor. Desigur, în ceea ce mă privește, aș fi dorit unele spovedinți mai directe și mai la obiect, dar cum știu că există o decență născută din modestie, n-o să insist. Un punct comun există în toate lucrările la cuvînt: recomandarea de a se munci cu multă stăruință, o sele de a cunoaște fără de care nimeni nu poate să ajungă în rîful bibliotecii și mai ales să se mențină acolo. Nu lipsește sugestiile foarte prețioase și chiar unele mici teorii, infirmate sau confirmate de realitate. Participanții la această largă discuție colectivă sînt în totalitate de acord — și asta trebuie subliniat — că descătușarea artelor de influența burgheză a însemnat pentru fiecare un pas înainte de drumul măiestriei.

N-a fost scriitor sau critic care să nu releve aportul ideologiei marxist-leniniste la clarificarea obscurilor și, adesea, îndelungilor debateri artistice. Literatura „ismelor” nu mai ispi-tește de multă vreme la noi, pe nimeni, cum e și firesc și dacă se recomandă diversitatea de stiluri, firească realismului-socialist, lucrul se face din necesități estetice vitale.

În continuare, tinerii condeieri vor putea să-și spună o părere, după cum nu vom neglija și pe scriitorii cu experiență mai bogată.

„Secretele” ascensiunii

— V-ați consacrat foarte repede: n-au trecut mulți ani de cînd v-a apărut prima carte, urmată la scurt timp de „Groapa”, de o serie de alte cărți vin dezbătute de public și critice. Stăruie credința la unii scriitori, mai ales la cei tineri, că ar exista un secret al ascensiunii literare rapide. Să existe un astfel de secret?

— Verbișii de un secret al reputației imediate și pe mine, faptul mă miră foarte mult. Se uită că am aproape 40 de ani și că am debutat la 31, după o îndelungată muncă literară anonimă. Pe urmă, să ne înțelegem, știți cit sînt de contestat de către unii dintre criticii literari. Există un singur arbitru al valorii literare: timpul care cerne. Nu pot spune că mi-e indiferent că scriu mai rău decît Cutare, aș minți, așa că să lăsăm chestiunile personale...

Dacă ar fi vorba despre un secret al succesului veritabil în literatură (pentru că există și unul facil, ținînd de o bună regie a prietenilor) eu n-aș putea să spun decît că munca și răbdarea caracterizează pe adevărații creatori. Sînt urmărit cînd văd tineri poeți refuzînd să schimbe cine știe ce vers chinuți, cînd se știe cite variante a lăsat Eminescu la nemuritorii lui versuri. Se confundă intransigența copilărească, născută din cazul la gură, cu

marea și sfînta pretenție de a apare publicului în haine de gală. Nu-mi face plăcere să tot vorbesc de mine, dar vreau să spun că înainte de a trimite „Groapa” la tipar (munca la editură se terminase), deși posezăm 12 variante (unele în 1200 de pagini) ale acestei cărți, am îndrăznit s-o rescriu, întinzînd apariția cu vreo 7 luni, mi se pare. N-am regretat, v-o spun sincer și-mi pare rău că, de pildă, în cazul „Șoselei Nordului” n-am mai avut atîta tărie să repet experiența. Setea iesirii la rampă a tenorului metafizic, cum spunea cineva, să plătește. Asist la stîngerea treptată a unor talente reale, cu o durere spirituală fără margini și aproape stîind care sînt cauzele ratării, îmi dau seama cu o și mai mare tristete că nu pot face nimic. Dulceața succesului este mai periculoasă decît orice. Imediat după are Bachus, vin amicii încîntători ce te slăvesc și din cereală dispar singele negru și viguros.

— Ați abordat, în cărțile dvs., sectoare de viață inedite: lumea orașelor, lumea muncitorilor, teme mai puțin cercetate, care au pus probleme complexe de ordin ideologic și de formulă literară, de limbă și chiar de „fond poetic” al prozei („fond poetic” care ne se pare a fi una din dominantele prozei românești...). Vă invităm, deci, la mărturisirea unor experiențe, a unor „descoperiri” îndelung urmărite și studiate, și care nu pot fi considerate drept rezultat care ar ține de „hazardul succesului”.

— N-o să spun lucruri noi. Recent, George Călinescu, căruia literații de toate genurile îi datorază imens, a spus că scriitorului nu trebuie să-l lipsească cunoașterea în fața vieții. Asta îl ajută la orice vîrstă să se redescopere, să spună lucruri noi despre ceea ce cunoaște cel mai bine. Mă plătiscesc să scriu în același fel, iată de ce încerc versul și scenariul alt de sec cerent de cinematografie, astfel se explică de ce de la proza cea mai sterilă de analiză, dibui dialogul. Cine se mulțumește cu ceea ce a cucerit bate pe loc. Literatura este o continuă expediție în zonele necunoscute ale sufletului omesc și sînt nemulțumit de cei ce socotesc această știință (vreau să fie subliniat cuvîntul) o îndelungă oarecare. Vorbiri de limbă și de „fondul poetic” al literaturii noastre și bine faceți. S-a încercat și se mai încearcă intrarea pe din dos a unei poezii și proze uscate, chipurile antimetafizice! Judecata e simplistă: destul cu atîta frunză verde! Dar ia ascultați aici balada „Moartea ciobanului”, variantă a Mioriței, culeasă de Ion Gheorghe Ciocogian din Novaci-Gorj: „Ciobănas de la miori / Unde-a fost moartea să mori? / — Sus în vârful muntelui, / În bătaia vîntului, / Sub cetina bradului / — Și de ce moarte-ai murit? / De trîznit cînd a trîznit, / De scîldat cînd te-a scîldat? / — Ploie cînd au plouat, / De-mpînzit cînd te-ampînzit? / — Luna cînd a răsărit, / De jeli cînd te-a jeli? / — Pășărele-au cîrpiț / Și izvoare au sîrpiț / Și-apoi cine te-a ngropat? / — Trei brazi mari s-au răsturnat...” Unui asemenea rafinament popular ce-i opunem? un intelectualism fără sevă, o însuirire de banalități uscate: Afară plouă / lucrurile mele vor să se plimbe, umbrela de soare mai păstrează vana tre-cută / În cutele-i decolorate, Mărturisesc că astfel de producții nu cer prea multă oboseală. Vine altul și pe aproape 400 de pagini veline așterne tot ce i-a trecut lui prin cap cit a stat de vorbă la cafenea cu prietenii. Cineva clipește sîret: facem existențialism și proștii habar n-au! Proștii sîntem noi, haida-de! Ni se vînd mere putrede, vorbindu-se despre perversiunea insignifiantă a lui Cehov, dar cit de departe sîntem de marea maestră! Asta nu înseamnă însă că-mi plac predicile sau arta rătăniții. Tubesc tot ceea ce poate să miște sufletul, să-l facă pe om mai bun. Cred în cultură, nu în civi-lizația cuvîntului plătit cu metrul. Fără filozofia unui împotriva a tot ce este antiuman n-am fi putut scrie decît cărți banale. Iată marea mea „descoperire” la o vîrstă cînd credeam că tot ceea ce e inutil, e obligator-frumos. Nu mi-e rușine deloc să spun că mă consider angajat. Benda, nu prea demult, prevestea decadența intelectuală a Europei datorită preponderenței politicii. Massis nu ne recomandă oare întoarcerea la cultura Evului-Mediu și spunea că numai catolicismul va salva genul uman? Berdiaev acuza Renașterea pentru că l-a distrus pe Dumnezeu și prevedea reînvierea nostalgiei pentru transcendent. Spengler nu vedea în dezvoltarea științelor un fenomen morbid? Ce s-a ales din toți acești profeți? Ce ne spune realitatea? Că acolo unde nu există preponderența politicii artele decad; că bietul catolicism, în afara unor frumoase legende cu sfinți și ființe supranaturale nu poate opune nimic științei și culturii socialiste dedicate omului. Acestea sînt descoperirile mele, pe care nu le regret, și ele motivează mîndria mea de a fi angajat.

Să nu-ți faci prăvălie cu scară

— Se spune adesea că e mai greu să scrii teatru decît roman. ...E adevărat?

— Am bănuit multă vreme că voi fi un autor dramatic foarte fecund. O oarecare capacitate de a îmi da limbaj oral, observată și de critică îmi dădea mari speranțe în acest sens. După mai mult de 20 de ani de activitate literară pot să spun că sînt autorul a numai două piese de teatru: „Sîn-

tuț”, ținută încă în cartoane și recenta „Prăvălie cu scară”. Genul e dificil. Reclamă o economie de mijloace împinsă la limită. Cere idei, geniu al motivațiilor. Cînd privești în jur ce piesulețe sînt unele oricît decrete la rușea „geniale” rid din toată inima. Atenția regiei asupra textului a dus la adevărate aberații literare. S-au scris acte speciale pentru a fi oferite fanteziei unor oameni, alții foarte onorabili, dar furati cu totul de excentric. După atîtea fițe scenografice am simțit nevoia imperioasă să mă întorc la genul clasic. Invasia de „moderniști” pe toate scenele lumii nu poate decît să dăuneze tinerilor care încearcă marea cu degetul în domeniul dramaturgiei. Modele trec și, aș vrea să flu profet mincinos, vom reveni de unde s-a plecat. N-a rezistat în gîndire decît ceea ce a fost solid, ceea ce a spus despre om adevărul, nu fleacurile inventate de minți febrile.

— V-ați încercat condeii de scriitori și în traduceri... E greu?

— Nu sînt un traducător propriu zis. Stilizez fraze stingace, căușind să le dau strălucire în limba română, chiar acolo unde originalul e term. Recunoșc că această muncă aduce scriitorului un folos inestimabil. Munca la o carte de Faulkner mi-a produs mari satisfacții.

Scriitorul și critica

— O întrebare foarte convențională, dar spinoasă: cum v-a ajutat critica?.. Știți, stăruie în termenii unor critici, chiar cînd vorbesc despre cărțile dvs. mai recente, cuvîntul „naturalism”... Ce aveți de răspuns?

— Cit o să pară de curios: am mare stimă pentru critica. Desele mele polemici cu anumiți colegi de publicisă nu angajează cu nimic această părere constantă. Totul unor rînduri poate să pară iritat, dar aș vrea să spun că sînt foarte puțin supărațios și că, în general, mi s-au spus lucruri de bun simț care m-au ajutat incontestabil. Am avut norocul ca asupra mea privirile îndreptate să fie mai aspre și gusturile mai pline de exigență. Dar tocmai schimbarea tențiilor, cum o numesc eu, cred că face mari deservicii altor autori cărora îi se aplică un tratament mai blînd. Inversarea valorilor nu mă privește și nu mă afectează, dar cînd același om crede că Eminescu a fost un poet feudal și mai apoi îl contestă pe Argehi cu o seninătate care te îngrozește, miopia, să mi se ierte, dacă nu e un grav hetegus, e cel puțin o ocupație suspectă. Cum călăutul cu stîngul continuă, aplicat la scriitorii contemporani și memoria hirtiei nu e scurtă, stai și te întrebă dacă nu e cazul să-l înviți pe respectivul să se pensioneze la vreme pentru a nu cădea cu totul în ridicol. Probabilitate, seriozitatea și mai ales gustul nu sînt lucruri cu care se poate juca. Etica criticului trebuie să întrecă orice preferințe, simpatii și aranjamente. Cărțile tovarășilor noștri de scris ajung în mîinile școlărilor și-atunci ce diferență mai există între Georgescu-Cocos care-l făcea pe Argehi pornograf și tovarășul Vîtner?

Dar să ne întoarcem la epitetul care mă însoțește pretutîndeni: naturalismul?

Sînt eu, cum s-a scris cu ușurință pretutîndeni un zolist? Nu-mi place să pledez pentru propria literatură așa încît voi fi cit se poate de scurt. Ce este la urma urmelor „Groapa” decît un strigăt de protest împotriva regimului burghez care ajuncea la gunoii lumea suburbilor, fără să clipească din ochi? (Cu toate că nu contest observațiile și criticile juste făcute pe marginea acestei cărți). De unde atunci falsă pudorare cu care dacă am judeca unele cărți ar însemna să sărăcim patrimoniul universal de opere însemnate? De unde filistinismul acesta prelungit la citeva condeie nesincere? E numit trivial actul natural și nu se vede foarte aproape cum anecdota cea mai jalnică este prezentată drept „deșteptăciune” (vezi unele episoade erotice din cărți bine cunoscute). Pe urmă hai să zicem, exagerările în cuvînt aparțin (ce-ar zice Rabelais?) lumii imunde și nefericitei deserie, dar de ce „Groapa” este judecată separat și nu ca începutul unui ciclu dedicat nu numai lumenului (de care nu se poate face abstracție într-un panoramă al lumii mahalalelor) ci, mai ales, muncitorimii (Otie, Șoseaua Nordului și chiar „Prinzul de duminică”, ca să nu mai vorbim de „Familia”).

Nu vreau să spun că nu e așa, dar Sainte-Beuve voia să introducă în critică un soi de farmec și mai multă realitate, asta doresc eu criticilor să facă atunci cînd ne judecă.

— Tocmai! Sub raportul ajutorului practic consacrate prozei, apărute în ultimul an în coloanele revistelor literare („Conflictul”, „Viziunea reportericească”, etc).

— Așa cum s-a remarcat, discuția inițiată cu bune intenții a eșuat într-o dispută banală. Cei mai mulți dintre participanți, ori au vrut să-și aperse un punct de vedere personal (vezi viziunea reportericească), ori au bătat alături cu drumul.

Se observă, pe bună dreptate, o rupere de realitate, dăunătoare unei literaturi care dorește să spună totul despre om și despre fațetele sale. Documentarile, cum s-a observat, sînt superficiale și, pe alocuri, se înregistrează chiar încercări eșuate de a se introduce viziunea mic-burgheză sub salopetă multicitorească (Tic, Cosașu, Mazilu). Aceste tentative li s-a răspuns. Dar nu e suficient. Ce trebuie făcut? Se înregistrează o atenuție de teme comune: divorțul, dragostea lamentabilă, descripționismul cras, camotarea conflictelor reale. În ce mă privește, am bănuială că nu numai lipsa de documentare e de vină. Mai e și lipsa de talent, lipsa de măiestrie. Mulți scriitori nu știu să-și compună cărțile, nu știu ce înseamnă logica acțiunii și realitatea artistică, ceea ce e cu totul altfel decît realitatea-realtă. Ei s-au calificat prea devreme, firul subred s-a terminat și se încearcă subțirimea, lini. Lina subțire se rupe...

„Alb-negru”

— Vă invităm acum la citeva păreri despre „Lucașfăur” (file de redactor-ses, file personale, cum vreți), despre drumul revistei în ultimul an... Cum stăm cu „profilul”? Perspective?

— E greu să vorbești despre ceea ce iubești foarte mult. Îmi place nespus jurnalistică E o meserie frumoasă care te solicită permanent. Se cere idei, gust, spirit critic, fantezie multă, o bună educație plastică, cunoștințe multilaterale. Mă îngrozește gîndul că nu voi întruni niciodată aceste toate la un loc, dar de încercat am încercat și voi mai încerca. „Lucașfăurul”, sincer vorbind, nu a atins încă treapta visată. E o revistă bălăioasă, frumos paginată (nu totdeauna!), bine intenționată, dar îi mai lipsește atîtea! În combativitatea dovedită (devenită din fericire molipsitoare ca și pretențiile ei grafice) s-a mers și cam alături. Pe urmă, mai ales în ultimul timp, s-a căzut într-o amorteață care nu-și stă bine celei mai tinere publicații românești. Desigur au fost zgîndărite unele susceptibilități, dar la Conferința scriitorilor nu s-a cerut tocmai ridicarea esității literaturii? Si-atunci? Nu trebuie ca anumite umanități (cum îi numea cineva pe scriitorii) să fie scoase nițel din săritoi pentru a-și mai aduce aminte că dăoresc publicului lor mult „mai mult”? „Profilul”? La început m-a îngrijorat faptul că va trebui să lucrăm mai ales cu tinerii. Nu e ușor să pătrunzi în masa cititorilor cu anonimi (aș zice și la prețul de 1.50 lei, ceea ce e echivalent cu Contemporanul, Gazeta Literară și Tribuna la un loc). Dar, spre fericirea tuturor, anonimiul au dat lucruri remarcabile și unele nume s-au impus cu brío. E o plăcere să lansezi, e o plăcere să faci proiecturi în materie de destin literar. Ah, dacă viitorul ne-ar confirma!

Perspective? Tot mai sperăm ca Uniunea Scriitorilor să ne ajute să apărăm săpălminal. Atunci aș vrea eu să-l văd pe tovarășii noștri de gazetărie literară... Alte întrebări?

— Despre polemica între scriitorii... să vă mai întrebăm?

— Polemica între scriitorii, cînd e urbană, mi se pare foarte roditoare. Sigur, că în totuț lîrul de artilerie mai scapi caii și atunci ti se aminteste că ai încălcat regulile jocului. Asta nu trebuie să ne pună pe gînduri. Tradiția polemicii la noi e bine cunoscută. Nu văd de ce ne ne-am spune ceea ce nu ne place unii la alții? În ce mă privește, nu port nici o rană. Nămaș proștii se supără pe cei sinceri. Cum spunea Ibrăileanu: „Celor pe care-i stîmzezi, adu-le omagiu de a nu le ceda nimic din opiniile tale. Celorlalți nu le face omagiu intransigenței tale”. Mărturisesc că nu am schimbat loviturile de floare decît cu cei care trădau măcar un pic de talent. Alteva?

— Fiindcă vorbim de „regulile jocului”, de „florete”, o întrebare dedicată cititorilor celor mai tineri: care e, de fapt, legătura între literatură și sport?

— Nu e nici o legătură. Există numai o încercare de a se face literatură pe teme sportive, dar sansele ca această literatură să devină un bun de consum la adevărații intelectuali, nu există. Subiectul pare cam minor deși nu e lipsit de măreție. Odișez mi se pare un bun roman sportiv, totuși nimeni n-a îndrăznit să o numească astfel. Cit privește sportivul — ei, în cea mai mare parte, sînt departe de literatură și asta mă intristează, știu eu fost atomiști, poeți, filozofi (doar eu o scriu din 5 în 5 săptămîni!) care au făcut legătura despre care vorbești, dar ajunge asta? După „Unsprezece” îmi va fi foarte greu să mai scriu ceva pe teme sportive în afara pilulei săptămînale la care poate voi renunța foarte curînd, pentru că toată lumea a început să mă ia drept o dădăcă în materie de sport. Să ne înțelegem, sînt un literat care a făcut sport și-l iubește, dar nu antrenor!

— La ce lucrați în prezent? Care e stadiul romanelor din care ați publicat fragmente („Strada”, „Familia”)? Proiecte?

— Abia am terminat scenariul de film „Haiducul Amza” pe care l-am predat redacției de scenarii (ubesc cinematografia noastră mai mult decît își inchipuie un anonim care vede în citeva nevinovate „gînduri” generale un atac la adresa lucrătorilor din această disciplină!) Pregătesc scenariul la „Șoseaua Nordului”, care va fi cu totul altceva decît romanul și mă strădui să isprăvesc „Familia”; Strada mi se pare o carte depășită, o voi relua în altă formă. Proiecte? Cite nu-i trec prin cap unul om obișnuit să caute mereu ceva nou?

E tirziu. Artic va solicita, după ultimul răspuns, instinctul critic al scriitorului, foamea lui organică de pagină albă, nevoia de adevăr.

Să ne adresăm, miine dimineață, chioșcurilor de ziare și reviste sau vitrinelor cu cărți. Fiindcă Eugen Barbu este un prolific substanțial — și cu substanță.

Ilie Purcaru

C. BRÎNCUȘI: CAP DE FATĂ

DATORIA GENIULUI

Se împlinesc, în luna aprilie a acestui an, opt decenii de la prima publicare a „Luceafărului” lui Eminescu, în Almanahul Societății Academice social-literare „România Jună” pe 1883. Vîrstă poeziei, destinată împărțirii, în ordinea valorilor spirituale, penitența omniului său cosmic, devine perceptibilă abia prin multimea interpretărilor suscitate de el în timp. Cînd se va face istoria amănunțită a acestora, un capitol important va presupune ca punct inițial raportarea primei versiuni tipărite a „Luceafărului” la acelea care i-au succedat. În ce constă diferența dintre ele? Se știe că, în comparație cu textul din „Almanah”, versiunea acreditată de ediția Măiorescu (abstracție făcînd de alte deosebiri mărunte) cuprindea patru strofe mai multe, iar în cadrul unei a cincea — două versuri complet schimbate. În speță, strofa eliminată (pe care le marcam vizuitor prin versul trimetru: „L. „Ei mamei doar durează-n vînt”; 2. „Vrei să dau glas aceluiași gură”; 3. „Vrei poezia faptă să arătă”; 4. „Îți dau catarag lîngă catarag”). Omiterea strofelor 2-4 a împus și modificarea ultimelor două versuri din strofa precedentă. Reproducăm contextul în forma originală:

„Cere-mi — cuvîntul meu de-niță, / Să-ți dau înțelepciune? ” / Vrei să dau glas aceluiași gură / Ca dup-o a cîntare / Să se ia mînuți cu păduri / Și însulele-n mare? ” // „Vrei poezia faptă să arătă / Dreptate și țîră? / Ți-aș da pămîntul în buci / Să-l faci împărăție.” // Îți dau catarag lîngă catarag / Oștiri spre a străbate / Pămîntul-n lîngă și mare-n larg. / Dar mînarlea nu se poate.”

În fața cercetătorilor opereii eminesciene și, în chip mai dramatic, în fața editorilor ei, s-a ridicat o legitimă întrebare: cui aparțin modificările amintite? Poetul, sau celui care a întocmit prima ediție? G. Ibrăileanu, C. Botez, M. Dragomirescu și alții acceptă versiunea prescurtată; G. Bogdan-Duică, N. Jorga, D. Mazilu rămîn, dimpotrivă, la forma din „Almanah”. O argumentare peremptorie, în favoarea acesteia din urmă, desăfoară, în ediția sa, acad. Perpessiciu. Reținem ca fapt revelator faptul că numărul din august 1883 al „Convorbirilor literare”, apărut după îmbolnăvirea poetului, reproduce textul din „Almanah”. Se subliniază apoi că toate versiunile manuscrise integrale ale „Luceafărului” cuprind strofele suprimate și tranziția corepunzătoare lor. Concluzia acad. Perpessiciu, formulată în termeni drastici — versiunea Măiorescu e ticlucită de acesta! — intruște deplina adeziune a noastră.

Mai greu de lămurit rămîn, firește, motivele care l-au determinat pe Măiorescu să opereze respectivele schimbări.

Recităm cele 14 versuri pe care le-am transcris mai sus. Răspunsul demniului la cererea dezlegării de nemurire a „Luceafărului” își află așteptatul culminant. Geniului care aspira la contopirea afectivă cu umanitatea comună, conștiința supremă îl relevă înanțarea acestei năzuințe, dezvăluindu-i totodată adevăratele cai ale apropierei sale de oameni. Înțelepciunea, creația artistică, puterea politică ori militară sînt tot altele moduri de a fi utîl omeniilor, de a realiza comunuinea cu ea, Singura formă de asimilare cu umanul care i este refuzată geniului rămîne moartea, aceasta echivalînd trădarea propriei esențe. Veritabila menire a geniului nu este de a se confunda cu oamenii, ci de a-i călăuzi. Subliniat energic se cuvine faptul că „Luceafărului” se referă doar efemeritatea, și nu întruparea umană ca atare — ceea ce rezultă cu limpezime atît din versiunile citate, cît și din unele exerciții anterioare textului definitiv. Desprindem două strofe din ms. 2275¹:

„Și dacă vrei să fii un sfînt, / Să știi ce-i număr, truda, / Îți dau un petec de pămînt / Ca să te chemă Buddha.” / De vrei în chinul său mă chemi / În lumea ce-am creat-o, / Îți dau o fișie din vreme / Să te numească Platon.”

Întelegem acum și suprimarea celor 14 versuri a liniei însuși nucleul ideologic al poemului, alterându-i astfel semnificația generală și înlesnind simțitor interpretarea mistificată a strofei de încheiere. Păstrîndu-se însă perspectiva cuvenită, finalul nu exprimă abdicarea creatorului, ci înțelegerea imposibilității pentru el de a împărții fericirile obștești. Nu altceva rezultă din cunoscuta notă manuscrisă a lui Eminescu, care, după ce indică izvorul de inspirație al poemului, îl lămurăște înțelepciunea alegorică: „dacă geniul nu cunoaște nici moarte și numele lui scapă de noaptea uitării, pe de altă parte aici pe pămînt nu e capabil a fericii pe cineva, nici capabil de a fericii. El n-are moarte, dar n-are nici noroc”. Ne aflăm în chip evident pe o treaptă mai înaltă a cugetării eminesciene, în raport cu „Scrisoarea II”, și orice privire neclătoare rămînea prejudecabilă. În „Scrisoarea II” se formulează efectiv gândul renunțării la creație: „pana rămîne în cerneală, poetul ar avea motive s-o și răpind. Luceafărul însă nu se stinge, ci „tremură ca alte dați / În codri și pe dealuri.”

Conceptul eminesciene despre datoria artistului de a-și împlini menirea, în ciuda oricăror adversități? Se percepe astfel adevărata altitudine. Ideea datorii geniului fusese dealtminteri exprimată direct în două versuri ale ms. 2277 (prima variantă a poemului): „Tu adevăr ești datorînd / Lumină din lumină...”

Așa cum au reieșit și unele cercetări mai vechi², această înțelegere activă a geniului contrazicea în mod vădit opinia lui Schopenhauer, îmbrășțate de Măiorescu. Stabiliind contemplarea ideilor pure drept trăsătură definitorie a geniului, Schopenhauer susținea — pe urmele lui Kant — că genialitatea se poate manifesta numai în cîmpul creației artistice. S-a văzut însă că, în strofele eliminate de Măiorescu, geniului i se deschid diverse cai de afirmare, arta fiind doar una dintre ele. Schopenhauer pretindea apoi că geniul disprețuiește viața practică, între capacitățile de acțiune și aceea de a crea săpîndu-se o prăpastie: la omul de acțiune, intelectul și voința se echilibrează, cită vreme geniului îi sînt proprii covîșirea voinței de către intelect, abolirea voinței în cadrul contemplației estetice. La Eminescu însă, acțiunea practică, „fapta” vădînd „dreptate și țîră” este numărată și ea între formele de realizare a geniului, respîndu-se implicit ideea schopenhaueriană despre inutilitatea produselor acestuia. În sfîrșit, în ceea ce privește manifestarea artistică însăși, se știe că Schopenhauer pune accentul hotărîtor pe intuiție, considerînd realizarea unei opere ca un moment secundar în care intervin factorii refractari ai inteligenței, în cordarea voinței, setea de succes etc. În strofa consacrată de Eminescu ipotestului artistic a geniului, prin intermediul metaforelor împrumutate mitului oricului, intuiția și realizarea sînt surprinse într-o perspectivă simultană și dobîndesc egală însemnătate. Eminescu n-a văzut în artă o eliberare contemplativă, ci purtătoare a unui mesaj adresat umanității.

St. Cazimir

¹ Ediția Măiorescu substituie aceste versuri prin: „Tu ești din forma cea dinții, / Ești veci, nice mîndre”.
² Pe o poziție ambigvă ar stăteau J. Scuderi și E. Lovinescu care, păstrînd strofele eliminate de ediția Măiorescu, transcriu, totuși, după această versiune citate în nota anterioară.
³ Cf. E. M. Eminescu, „Opera”, ediția critică îngrijită de Perpessiciu, II, Buc. P.R.P.A., 1943, p. 408.
⁴ Cf. Ibid., p. 389.
⁵ D. Caraculeni, „Arta cuvîntului la Eminescu”, Buc. I.L.P., 1968. Idem: „Creativitatea eminesciană”, Buc. P.R.P.A., 1943.

Reluînd și amplifiînd o substanțială prefață la culegerea de scrieri de Hasdeu, apărută acum trei ani în „Biblioteca pentru toți” (Nr. 41), studiul lui George Munteanu este cel mai întins și mai complet din cite s-au publicat după 23 August 1944 despre B. P. Hasdeu. El însumează o serie de rezultate obținute de istoriografia noastră literară în prelucrare critică și valorificarea opereii lui Hasdeu. Totodată, studiul lui G. Munteanu se adresează unui larg public de școlari și studenți care n-au avut pînă acum o imagine integrală asupra lui Hasdeu, elaborată dintr-o perspectivă științifică și ideologică nouă.

Încercarea lui G. Munteanu de a umple acest gol este bine venită și n-a fost deloc ușoară, fiindcă, în afară de opera sa, Hasdeu mai trăiește și în „portretul” făcut de G. Călinescu în istoria literaturii romine. Autorul studiului trebuie deci să-și dea toată măsurile spre a rezista viziunii călinesciene, faurîndu-și despre Hasdeu o imagine personală cît mai bine conturată. pe care să o dezvolte în cuprinsul lucrării.

HASDEU ȘI LUPTA PENTRU UNIVERSALITATE

O primă reușită în acest sens, înregistrată în prefața citată, ne dădea temelii să așteptăm un Hasdeu proaspăt, zugrăvit în culorile aspirațiilor și preocupărilor noastre. Și într-adevăr, autorul izbutește să adune, în spațiul acordat de profilul colecției, multe informații noi, multe puncte de vedere juste în probleme de amănunt — a căror lămurire este necesară unei judecăți de ansamblu bine cîntărită — și multe interpretări pătrunzătoare.

Totuși, în planul fixat cercetării și mai ales în ordonarea expunerii, ca și în imaginea de ansamblu pe care și o face despre

Cursuri universitare „Istoria literaturii italiene”

Nu e mult de cînd au apărut primele două volume din „Istoria literaturii italiene” de Al. Balaci (Editura didactică și pedagogică, 1962), cursuri universitare al autorului asupra cărora epoci importante ale literaturii italiene (secolele XIII, XIV, XVI, XVII). Lucrarea este redactată în limba italiană și este lămuritoare și deosebit de importantă. Alexandru Balaci spune în fond lucrarea sa, cu un semnificativ curaj, unor confruntări internaționale. Dintr-un alt punct de vedere, publicul nostru larg este lipsit, din păcate, de posibilitatea unei cunoașteri directe a textului acestei opere.

Semnificative cele două volume aparute, care nu se leagă între ele (fiindcă lipsesc expunerea literaturii secolului XVI) propunem, în cadrul restrîns al revizurilor de mai jos, numai o fixare de coordonate, după noi foarte necesare, rezultate din lectura lucrării lui Alexandru Balaci. Trebuie să saluăm, cu satisfacție, în această operă, prima istorie a literaturii italiene apărută în țara noastră (pentru că unele încercări mai vechi pot fi ignorate în deplină liniște). Faptul constituie un merit al autorului, dar și un indice de nivel al studiilor italiene în România. Totodată, ne aflăm în fața unei dinții încercări de istorie a literaturii italiene, încadrată în întregime sub un unghi de vedere științific, nou, acela al materialismului istoric. Constatarea este valabilă și pentru Italia. Firește, pe urmele lămoase ale ideilor lui Gramsci asupra culturii italiene, expuse în „Scrisorile din carceră”, criticii marxisti italieni sînt deosebit de laborioși în cercetările de istorie literară. Din motive lesne de înțeles — care privesc urgența luptei pentru o cultură contemporană nouă în țara lor — acești critici se apleacă însă, cu deosebire, asupra fenomenului literar italian al secolului XX.

Autorul romîn nu s-a gândit, cu siguranță, să atingă cît de puțin lucrări care să fie o unitate de măsură în sensul de mai sus, ci a săvîrșit o înșuși un act de cultură nouă, pe dimensiunile istoriei unei literaturi pe care a studiat-o de aproape, cu rivină și pasiune. Alte două volume precedente de „Studii italiene” ale lui Balaci, precum și numeroasele sale contribuții publicate în revistele de specialitate ori ca introduceri la opere italiene clasice și moderne traduse în romînește, i-au pregătit terenul în vederea încercării de ansamblu pe care o face.

Pentru lucrarea sa prezentă, autorul și-a ales vestimentul cel mai simplu, sobru și privit scopurilor didactice, din toate cît îi erau posibile. Această lucrare ne apare ca o expunere de lămurire și informare, făcută pe capitole în general scurte, în care se străduie cu prisosință preocuparea acută a menținerii liniei clarității și esențialității, aceasta cu o adevărată abnegație față de ispită bogățiilor laterale ale operelor, chipurilor de scriitori și curentelor literaturii italiene. Dar aparența aceasta de simplă rezumare, fie și magistrală, este înșelătoare. La baza expunerii funcționează un filtru, puternic și minunat, prin care se depășăie — în filru textului celui mai fin al autorului — o masă uriașă a materialelor principale de critică și istorie literară care s-a acumulat timp de secole, privind evoluția literaturii italiene. Cel care citește cu mai mare atenție capitolele scurte ale cursului lui Al. Balaci rămîne cu adevărat surprins de cite lucruri autorul concentrează în ele, ca reflexe și dimensiuni de poziții și interpretări istorico-critice diverse. În capitolul dedicat lui Petrarca se vede bine, în substrat, înținsa exegeză critică petrarchiană, în toate cele de demni de reținut rezultate, pînă la Giuseppe De Robertis și la ce se mai poate cunoaște ca pozitiv de la exclusivității, unilateralității adoratori ai „desăvîrșirii absolute” a poetului Laurei (fără a reține în vreun fel, firește, și pe paradoxalul Gian Francò Contini care, în zelu lui de susținător al acestei „desăvîrșiri absolute”, în realitate o subminează și o compromite, considerînd-o, printr-o întorsătură verbală, o „perfectiune adevărată” al cărei prim caracter este acela de a fi „perfectiunea în infim”)!

Pe lângă acestea, ne însemnează deloc că Al. Balaci este un eclectic. Dimpotrivă, trebuie adăugată afirmată contrariu. Sintetizările simple, clare și esențiale — sînt posibile autorului prin forța criteriului specific, așa de ascuțit și de miadios, pe care și aplică faptelor, și anume acela științific. Al. Balaci întreprinde, așa cum am menționat la început, pe terenul istoriei literaturii italiene, o aspră muncă de pionier. Situația vastului fenomen social care este literatura în contextul dezvoltării istorice a societății este aplicată pentru prima dată, în substanță, pe întregă scară a istoriei literaturii italiene. Autorul ne oferă o măturie importantă de interpretare critică a gloriosului clasicism italian, văzut în „nervul” sau, în indicații săi progresiviste, în forțele sale înaintate. Din acest punct de vedere, scotim deosebit de izbit prezentață figura centrală a intrării literaturii italiene, care este Dante Alighieri, dar nu mai puțin și acelea ale lui Boccaccio sau Petrarca. Firește, în toate aceste privințe, spiritul fundamental al autorului îl constituie numeroasele teze istorico-critice ale lui Marx și Engels, referitoare direct la istoria și literatura italiană, precum și principiile leniniste ale reconsiderării patrimoniului clasic.

Al. Balaci și-a ales ca „probă a fecului”, ca probă de încercare a efortului său în sensul de mai sus, în primul rînd „Divina Commedia”, pe care intr-unul din studiile sale dănaștei antevigur, o definește, cu o formulare de frumusețe anterioară: „Instrument de măsurare a creșterii conștiinței poporului Italian” în Evul Mediu. El vede pe Dante, în mod just, te pe un „poet-cetățean, cu poziția hotărîtă conștientă în problemele care agitău pe atunci contemporaneitatea”. El îl încadrează, în fond, în acea admirabilă formulare a lui Engels (din „Dialectica naturii”), cînd vorbește despre oamenii italieni înseși: „la secolul XIV și XV: „Ceea ce este deosebit de caracteristic pentru ei — spune Engels — e faptul că aproape toți au trăit

în însuși centrul epocii lor, au luat parte activă la lupta practică, au stat de partea unui partid sau altul și au luptat, ca pe un câmp, cu o parte sau cu alții și care și cu una și cu alta împreună. De aci, cea plînată de forța care îi face oameni întregi”. Divina Commedia este — afirmă Al. Balaci — „o expresie deplină, realizată desăvîrșit artistic, a lui Dante văzut în acest fel”.

Cercetătorul romîn întreprinde un fel de voiaj personal de ordin critic în „Infern”, „Purgatoriu” și „Paradis”, avînd ca „duca e maestru” nu pe Virgiliu, ci terțina dantescă, pe Dante însuși „spectator, actor și judecător în același timp”, pe un Dante identic în spiritul lui cel mai exact, cu ajutorul unor „chei” unor pasaje-cheie din lungul poemului, în care, într-adevăr, conștiința creatoare a marelui poet apare ca treacănd brusc prin niște conuri intermitente de lumină, ce o fac să strălucească în ochii noștri în accentul ei cel mai pur. Ceea ce autorul romîn vede, astfel, dincolo de învelișul dogmatico-mistico-scolastic al viziunii poetului, este în fond numai „lătuța chei ce fa tanto feroce”, după un vers al lui Dante însuși, cu alte cuvinte „cuculul pămîntesc care ne face atît de dirzi” și în care „bat inimile tuturor oamenilor”, cu luptele lor politice și sociale, cu zăbucimul ambiției și vanității, dar și cu forța caracterului, cu conflictele lor acute și aspirațiile terestre ale puterii sau ale dreptății. Toate acestea se concretizează istoric în chipul și spiritul Italiei și Florenței din secolul XIII, în zorii apariției ordinii burgheze și a primelor încercări de spargere a corsetului de fier al feudalității și papalității, spre profilul capitalismului incipient, negustoresc și bancar și afirmarea noii clase care îl vehiculează. Acest moment istoric cu totul semnificativ, se descoperă pe sine în Divina Commedia și astfel se poate cunoaște mai bine.

Deși, în totalul figurii și epocii sale, Petrarca ne este prezentat în elementele fundamentale ale structurii sale, ni se pare totuși că, în cazul acestui mare poet, interpretarea pe care Al. Balaci o dă opereii poetice petrarchiene este mult mai puțin completă — văzută firește, în accentul ei specific — decît la Dante. Boccaccio este definit exagerat, la începutul capitolului pe care i-l dedică, drept „cel mai mare povestitor european”. Exagerarea poate proveni dintr-o întipărire imprecizie — de data aceasta! — a frazei, care nu situează destul de limpede afirmată într-un cadru istoric determinat, acela al Evului Mediu și Renașterii. Analiza lui Boccaccio, însă, ni se pare — ce se așază, prin valoarea ei, îndată după aceea a lui Dante.

Referindu-ne la faptul că una din justificările principale, foarte clude, pe care unul autori ai cursurilor universitare, cărora li s-au făcut observații critice în ultima vreme, a fost tocmai aceea că lucrarea lor era „numai” un curs universitar, și nu un „studiu”, ne bucurăm de a avea prilejul să le judecăm în „Istoria literaturii italiene” de Al. Balaci o lucrare care rumînd „numai” un curs universitar, depășește cu mult orice „studiu” propriu-zis, dar obișnuit, de istorie literară.

Dragoș Vrinceanu

G. TOPÎRCEANU—Sculptură de ION VLAD

Dan Zamfirescu

CUVINTE ȘI IMAGINI POETICE

Stilul artistic prezintă o complexitate de construcții și particularități lingvistice, care nu în evidență originalitatea unei opere literare. Prin cuvinte, și mai ales prin nouitatea asocierii lor, se conturează relieful sensibil al amănuntului și bogăția de semnificații ale mesajului artistic. Ca să ni-l comuniche, scriitorul alege, cîntărește, organizează cuvintele, așa încît ele să impresioneze, imagine noi. Cît de adînc, cît de noi și de convingătoare vor fi ele, depinde de talent și de muncă, de forța și nouitatea asocierii ideilor și a mijloacelor de expresie. Două trăsături fundamentale par să se impună pe primul plan în acest proces creator: claritatea concepției și a expresiei, capacitatea de a da viață și mișcare gîndurilor și sentimentelor, așa încît ele să impresioneze prin dinamica lor. Scriitorul latin Quintilian a exprimat aceste cerințe lapidar, într-o frază: „Magna virtus est, res de quibus loquimur, clare atque ut cerne videtur enuntiare (e o mare virtute să poți enunța lucrurile, despre care vorbești, clar, dînd impresia că sînt văzute)”, de unde rezultă că orice inovație în sfera limbajului trebuie să respecte în mod principial claritatea. Autoconștința logică și amplarea imaginației nu sînt contradictorii; o gîndire profundă și subtilă, care vede mai departe și mai pătrunzător nuanțele, esența și mișcarea

infinată a realității, poate obține prin efort și răbdare, distilarea emoțiilor și plasticitatea imaginii.

Variantele lui Eminescu ilustrează, pe mii de pagini și, cu exemple instructive, acest proces complicat de valorificare artistică a cuvintului obișnuit în imagini impresionante. Distihul scris odăi: „Întă în cadrul de-nimerele / E cea de lumină” este prefăcut într-o metaforă mai bogată în semnificații: „În privarea negru al vieții-mi — o iocană de lumină” care califică prin antiteză (privazul negru — iocană de lumină) două entități morale, două stări psihologice.

La fel intervine o lungă luptă cu rezistența discursului pînă cînd strofa finală a „Luceafărului”: devine din: „Trăiți în cercul nostru strîm / Și în favoarea sorții”, Căci cea ce în sufletul meu bogată în semnificații: „În privarea negru al vieții-mi — o iocană de lumină” care califică prin antiteză (privazul negru — iocană de lumină) două entități morale, două stări psihologice. La fel intervine o lungă luptă cu rezistența discursului pînă cînd strofa finală a „Luceafărului”: devine din: „Trăiți în cercul nostru strîm / Și în favoarea sorții”, Căci cea ce în sufletul meu bogată în semnificații: „În privarea negru al vieții-mi — o iocană de lumină” care califică prin antiteză (privazul negru — iocană de lumină) două entități morale, două stări psihologice.

adevătat, frapantă prin relief, prin construcții sensibile.

În această căutare distingem două tendințe care se află oarecum de-a curmezișul expresiei poetice, întucineuind mesajul: excesul termenilor abstracti, în special, al epitetelor comune, difuze, repetate și construcția convențională, mai frecventă și la alți scriitori tineri, care denotă o grabă spre tipar, fără ca ideea și cuvîntul să ajungă la distilări estetice.

Vreau desăvîrșirea, eu, răspunzător / forțelor depline, eu în ațitea rînduri, / și în mersul lumii sînt hotărîtor / element mai greu de gînduri (p. 48); Adevărată mi-l mindria, / un tinăr cerb din frunte rupt, / eu mijlocul al-bascul supt, / gonind spre mînișorul cîmpia (p. 53).

Era des, mult prea des, și rar justificată, apar cuvinte locite, din uzul comun: zvel, fin, suav, nuanțat, deciu, rivni, pur: pure-mii sînt liniște și mersul (p. 16); ceea ce de fapt micșorează sentimentele de încordare și luptă subterană pe fierea paginii; chip trumos, alungit, împietrit — / nobilă demnitate (p. 19); brazi în fundal, / cu suavități albiți (p. 6); Închietarea dură / febril dezînălțat, / privirea are pură, / exemplul de liniștită (p. 24). În locul imaginilor lucrate cu migală și concentrare, citim: pădurile nuanțate (26), adevărul cerînd

fund, cîntarea mi-l mai demn / și strălucirea feții mai solemnă (p. 40), cu acumularea epitetelor vagi și retorice (profund, demn, solemn), lasă deschisă întrebarea: de ce nu a insistat mai mult autorul pentru a găsi nu numai „cuvîntul precis, cel mai dur”, adică cel mai cu relief, mai plastic, dar și imaginea nouă, mezza alta și meru plină de forța evocării realității, așa cum ne-au arătat-o unele versuri, cu adevărat izbitivitate?

Într-o scurtă însemnare, rămasă în manuscris, Eminescu remarca suficiența multor autori care, lăsînd pe a treilea plan expresia artistică, se mulțumeau să se joace cu abstracțiunile și le verifică și aruncă peste pagini umbra unui eșec al poetului care roștie în primele lui pagini: „cîntă răzme un joc gratuit, dar tinerii scriitori — răci despre ei, era vorba — nu stăpînesc pe deplin materialul de finete și distincțiuni și numesc multe lucruri cu același nume” (ms 2285, f. 113).

Iată un subiect de meditație, merit să înfrînce abuzul de epitelete convenționale și să stimuleze adevărată creație poetică, prin căutarea imaginilor noi și a metaforei, substanța stilului autorului, va fi lumină și căldură, și sufletului pace pe măsură (p. 41), ca și: mi-i glasul mai pro-

Gh. Bulgăr

Pe Someș, sliourile se ciocnesc cu zgomot de sticlă rece aruncată în apă ciocolită. Se aude clipeci de ape demortificate. S-a pornit dezghețul.

În gară, oamenii așteaptă trenul. Printre ei o bătrână, venită de peste dealuri, se plimbă de colo-colo, fără astîmpăr. E mică la trup, ochii îi lăcrămează de ger. Vorbește cu o femeie din Sic. Femeia, îmbrăcată în porturi caracteristice (fustă roșie plisată și coborâtă pînă la tocurile înalte ale cismelor, coțecel negru, batic, tot negru, cu margini înflorate în verde și roșu), ascultă toriala bătrînei căsape o fiică a ei rămasă să poarte grija incubatorului.

Nu știu cum s-o descurca — spune bătrîna. Că n-a vrut să stea lîngă mine, s-o învăț să lucreze la incubator. Pînă m-oi întoarce acasă de la raion, știu, mă duc la consfătuirea crescătorilor de păsări, om vede ce o mai fi... Măcar de-o face focul într-una, pînă s-o mai lăsa gerul!

Sicăoana o ascultă, rîzînd cu gura mare, pînă la urechi. Nu-i spune nimic, — ce rost ar avea? — bătrîna tot plină de grijă rămîne, lat-o, strigă după

ECHINOCTIUL

zie îi atrîna grele. Șortul din sac, peste rochie, o fac să semene cu un sudor îmbrăcat în azbest. Bărba energetic, buzele subțiri, trase în jos, și fata bălăută de soare, e familiară celor mai mulți. Femelele nu-i caută zîmbetul. Fata ceașta zîmbete arareori. Una, mai în vîrstă, își face loc printre oșpeți:

— Cum ai scos producție așa mare de ceapă?
Maria explică simplu: A ales arpașicul. Nu l-a ales la întâmplare, ci așa cum a arătat agronomul la lecțiile ținute la cîmp. Apoi a pregătit straturile. Nu așa cum a obișnuit acasă. După reguli noi. Care sînt ele? Astea și astea. Și încă ceva. Arpașicul l-a pus cu mîna ei, așa și așa. Poate mai trebuia încercat și altfel, se pot aplica metode diferite, cu rezultate bune. Cam asta e. Mai mult ce-ar putea să spună? „V-ați pregătit paturile pentru răsaduri?” întrebă ea. „Cum să nu?” răspund ele în cor. „Atunci totul o să fie bine” — închide Maria discuția și dă din nou cu săpăliga în mranii.

... A împlinit 18 ani. Maria Mureșan a făcut cere și să intre în partid. Adunarea a discutat cererea și a hotărît primirea ei în rîndurile partidului fără stagiul de candidat. Este un omagiu adev vredniciei.
Din copilărie își amintește de capra înmăgătată de trîsnit. Și de plînsul mamei. Astăzi este bogată.

Ultima lecție

Seară de învățămînt agro-zootehnic. Colectivității își notează schemele altouilor. E ultima lecție. La pomulcultură. În microroleful gospodăriei, livada ocupă 14 hectare, în care, mai cu seamă, sînt plantați meri și pruni. Dintre cei 73 de cursanți, cu chipuri fel de fel, scîldate în lumina galbenă a becurilor electrice, doar unul rămîne mai întunecat. Pleoapele grele, ca plumbul, cad peste ochii negri; buzele și se desfac în șoapte pe care ceilalți, cu gîndul la cele arătate de agronom, nu au timp să le asculte. Lîngă el se află Anisia Mureșan, femeie aspră, cu fata bălăută de vînturi. N-o interesează altul. Creșterea păsărilor o preocuparea ei de seamă, dar caută să prindă șoaptele „Smeritului”. Nu poate să-l sufere. Și nu știe cum dracu se face, dar aproape totdeauna se așează în bancă, lîngă ea. Și doar e moțan bătrîn, ce mai vrea? Anisia nu-l poate suferi și din altă pricină. Omul ăsta e fost ultimul din sat care s-a înscris în colectivă. Stăteau oamenii pe lîngă el, îl lămurau, dar el, nu și nu. „Smeritul” avea alte gînduri. „Dacă intru în colectivă, spune ea, ce se întîmplă cu merii mei? Pe mîna cui o încăpea?” Frate, ai să traci la grădina livezii? — i s-a spus. „Nu, merele lui ce s-or face fără el?” Și o ținea moțan, cu merele lui, încît și azi, la un an de la colectivizare, grădiniții lui i se spune tot „La merele lui Smeritu”. Și iată, acum, la lecția despre altouiri, „Smeritul” își amintește clipele acelea. Avea șapte meri întîrziți. Grădina lui — unșprezece ari; așadar, șapte meri cu altoi din soiul „întîrziți”, douăzeci și nouă de pruni, și cîțiva peri. Iată, aceasta este livada lui. Colectiva? Patrușprezece hectare de livadă. Sute și sute de meri. Sotul de măr din grădina lui „Smeritu” e bun, ce-l drept, că înflorește tîrziu și ajunge din urmă alte soiuri. Dar citii pomii sînt? Sapte. Ei, nu ar fi fost bine ca soiul ăsta să fie plantat peste tot? Dar cum să fie plantat cînd „merele lui Smeritu” sînt doar ale lui și ale nimeniului altuia... Și-i cad pleoapele, grele, ca de plumb, lui Smeritu. Acoferă ochii acela întunecoși, obosiți. „Doamne! — își spune în gînd — cită minte îl mai trebuie omului. Care ce-am făcut toată viața? Am vorbit cu omul și cu altul despre merii de soi. Voiam să-mi capăt tovarășii la livadă, — eu să fac altouiri și un altul să mă ajute. Și uite, cu am fost ultimul din sat care m-am înscris în colectivă. Eu am fost cel de pe urmă. Cum de nu m-au alungat oamenii dintre ei, cum de-au mai avut răbdarea să-mi asculte vorbele smerite: „Eu, ce să zic? Mai aștept pînă mă înscriu. Am merii mei...” Oamenii îl lăsuu în plata lui și-i ziceau că-i din cel ce nu are ochi să vadă. Or, el tocmai tovarășii și-a căutat. Oamenii care să-l înțeleagă, să-i priceapă căutările. „Smeritu” pare adormit în banca în care se află, Anisia și-a plecat tot mai mult urechea spre dînsul, doar o afia cei șoptese buzele. „Iată, vine primăvara — spune „Smeritu”. Timpul altouilor...”

Lecția s-a încheiat. Agronomul Letfer mai întrebă o dată dacă mai sînt doritori să împărtășească din experiența lor în altoirea pomilor, și în pomocultură, în general. „Smeritu” se trezește din amorțea lui și cere cuvîntul.

— Am lucrat nouă ani ca să apară florile de măr de ger. Am ajuns la un șoi cu flori întîrziate, fără col, în mai.

S-au uitat la „Smeritu”, au ascultat vorbele lui și, neîncrezători, colectivității i-au spus:
— Cam tîrziu, frate, cam tîrziu.
Nu știau că „Smeritu” era acum parte din trupul lor, din trupul colectivei și că au luat parte la ultima lecție pe care o dă viața.

Se înabușă grîul

Lumina din jurul Lunii e ca un cerc făcut pe florile de gheață din geam de căldura guri. Iar cerul, ca de sticlă albastră. Simion al lui Uță îl privește înclaudat. „Da hai, vină o dată, primăvară. Ce mai aștepți?” — și ascultă pîrlitul gheții. „Iar se strînge, iar se lasă frigul?” — își spune și răscoapă te cu călcîiul cizmel stralut subțire de zăpadă zgurțuroasă, pînă dă de gheață. „Ncaptea-nghet, ziua mă dezgheț; asta nu-i treabă!” — își spune din nou. Uță se întinde pe zăpadă și-și apropie ure-

chea de pămînt. Era o liniște deși auzea bățiile finimii și din cînd în cînd cite o plenitură — ca un strigăt abia început. Se frîngeau sub gheață tulpini- le gingașe ale grîului, se „descățău”, erau scoase, prin contracția gheții, din pămîntul negru și aburînd. Tot ascultînd, Simion al lui Uță nici nu-și dădu seama că lîngă dînsul, ca niște trunchiuri de copac, s'întău cuiva oameni.

— Da-ce-ai pîșit?
— Ascult. Se-năbușă grîul.
Unul din noii veniți se aplecă peste Uță, în locul unde-și lipise el urechea și privi, cu ajutorul lanternei.

— Tovarășe Molnar, grîul trebuie de îndată tăvălugit cu tăvălugii netezi. Legăm rădăcinile cu pămîntul. Apoi, către Simion:
— Am crezut că te-ai accidentat. Noroc că ai intrat în lumina farurilor noastre. Hai să mergem. Simion urcă și el în I.M.S.-ul albastru. Tirziu de tot își dădu seama că omul acesta, înalt, cu părul numai înde, cu bărbia energetică și vocea puțin răgușită, e inginerul Teodor Stănilă, directorul S.M.T.-ului din Bonțida. Toată noaptea au alergat. Și peste tot, la parcele cu grîu — aceeași poveste: prin contracția gheții, grîul încolțit era smuls din sol. Mecanizatorii trebuiau grabnic să intre în alarmă.

Cîncizeci și patru de brigăzi de tractoriști din cincizeci și patru de gospodării agricole colective au pornit a doua zi, pînă la ora douăsprezece, la tăvălugit grîul de toamnă. Pînă în ora douăsprezece pentru că la orele acelea se mai muia frigul. Inginerul Teodor Stănilă își „rodă” puterile pentru zilele și nopțile din campania cînd nu avea decît puține ore pentru odihnă. Dimineața, la patru — și dînd de consiliu la raionul Cluj. Peste zi, îndrumarea activității a 400 de tractoare. Apoi: încheierea contractelor, organizarea reparațiilor și necontenitele asalturi pe care trebuie să le dea — pentru că munca unui director de S.M.T. e asemenea muncii unui comandant. Manevrează oștile de tractoare după cum se duce bătaia — iar bătaia se duce pe cincizeci și patru de fronturi o dată — și țare greu este să-și găsească învingii.

Acum — era duminică dimineața — inginerul Teodor Stănilă caută pe agronomul din Iclod și pe președintele Dăbican Ion. I s-a spus, prin sat, că ar fi la cîmpul cultural. Acolo, directorul cîmpului cultural, Ion Ștefco, învîrtea cheile în mîna. Nu se îndura să-l scoată pe Fătu din cîmp. Fătu e un bătrîn care nu aude bine. Directorul îl cunoaște — și îl place să-l asculte povestind cum a luptat în primul război mondial.

Fătu are un nas mare, adus spre bărbie. Dinții încă le-a puternici deși gîlbuiți. Lui Fătu îi place să vorbească. De asta îl și ține pe directorul S.M.T.-ului și pe însoțitorii lui de vorbă. Dar mai mult ca orice îi place să asculte rădă. Cît îl mai duce lungă ar sta lîngă „radio” să asculte. Cînd aude muzica, ride așa, „de măgan”, cum spun oamenii de pe acolo. Adică din te miri ce. Fătu se explică astfel: „Mă gîdîl. Parcă îmi trec furnici prin sine. Și care-i rădăcina la povestea asta?”... Și a-nunță un „ha?” — nu aude bine și meru i se pare că este întrebare — și spune mai departe: „Cînd eram fecior, doamne, amam mai jucam! Jucuri de seară noastre, țărănești. M-am înșurat cu o fată care nu lăsa juca. Ha?... Da'am luat-o pentru carul ce mi l'oa dat tată-său de zestre. Dacă n-a știut juca, nici eu n-am înșis în lume cu ea. Tot acasă am stat.”

„Ei, mai bine-i aici, ca oriunde” — spune Fătu. Și-l trec furnicile prin sine. Directorul S.M.T.-ului ride, rid și însoțitorii lui și se gîndesc cu toții că în vinele bătrînului bîntuie primăvara. Dau mîna cu el și pornesc mai departe după inginer și președinte. Ion Ștefco, directorul cîmpului cultural, se hotărăște în sfîrșit să plece. Dar lasă deschiș la maximum aparatul de radio, pentru ca Fătu să aibă muzică. Și pornește și el acolo unde se află tot satul: la hotarul cu grîu de toamnă, unde tractoriștii îl lega de pămînt și-i dau aer.

Țesătorele

Oamenii s-au întors de la cîmp înghețat. Își încălzesc oasele lîngă sobe și beau țuică fiartă și îndulcită. Lalea Veronica iese în cerdac legîndu-se ca o rață leșească. Se spune despre femeia a-cesta că bătrînă și încă frumoașă, cu părul încă negru și pielea albă, că știe juca gîina pe la nunți ca nimeni alta. Astăzi nu poate părăsi casa. Trăiește și ea din „doi la sută” și din zilele-muncă pe care le face bărbat-su, Nicolae Tatu, meșter priceput la multe, un om uscat, drept și înalt și cu vorbă așezată. Lela Veronica cheamă vecinele. „Seară de lectură” — strigă ea peste lemniaria cerdacului. „Hei, Bocăiasă, tuuu, Tudorilă, Iulișcă, ce mai așteptați? Să țipăm invitații?... Bocăiasă, ad-o pe Elvira și pe Dănuț, pe ăla de-și venit din Aparhida! Haidaiți o dată, că așteaptă tovarășii bibliotecară...” Femeile vin una câte una, trîgîndu-și după ele ba copiile, ba nepoții, ba unele venind cu bărbății lor, așa cum a venit Tudorilă.

Bibliotecara, Maria Șuteu, cu fața înroșită de gerul de afară, își freacă miștile deasupra sobei. Oamenii se string și, încet-încet, se lasă țurați de soarta întîmplării lui Ion al lui Rebreanu. Se aude doar bîcînitul, și acesta rar, al furculiței cu care se-nedeasă nodurile de lînă la un splendid covor persan pe care fata lelei Veronica — Mărioara — (nu are mai mult de douăzeci de ani) îl țese. În fața războiului și-n dreapta Mărioarei stă Elvira, o fată înfățișătoare, dornică să învețe minunata și străveche artă a nodurilor persane. Miștile Mă-

rioarei sînt luți, ochii îi fug la modelul prins în ipe.

Oamenii ascultă și privesc cum Mărioara leagă nod cu nod. Și cum, laolaltă cu Elvira, așează în covor culorile primăverii: verdele crud, brunul și albastrul, sinul și soforul. Culorile, una câte una, învie în arăbescuri minunate, vechi de mil și mij de ani.

Dinamică

Toamna a fost secetoasă. Toamnă grea pentru mecanizatori, fără ploa. La un plug trăgeau cite două-trei tractoare, arătura ieșea bolovănoasă și făcea viața amară tractoriștilor care-și vedeau munca fără spor. A venit iarna și printre mecanizatorii din Bonțida și-a făcut loc multumirea pentru lucrul terminat. Din suprafața raionelor cu care a încheiat contracte S.M.T.-ul, abia 50 la sută putea fi lucrată mecanic. Suprafața creștea din an în an. Tractoriștii fac minuni de echilibristică pe turanele nedestelenite de la Iclod sau Gădălin, de la Luna, din Aștileul Mare sau Borsă. Vestit printre tractoriștii este tînărul Petre Baciu. Adevărat artist în sușuri. Caută terenuri cu pantă mare, de care alții se feresc. Cabrează tractorul, îl poartă în viraje, în orice direcție, îl pune frîne, și el, ca pisica, tot în picioare rămîne. Unor tractoriștii ca el, ca Petre Baciu, îl se datorează creșterea suprafeței pe care se execută lucrări mecanice la peste 67 la sută. Cu pricepere lucrează și Augustin Spătaru, Aurel Ghiran, Ion Moholea, Victor Mureșan și Ion Perșu, toți din brigada nr. 1 Iclod. Munca cu tractorul pe aceste dealuri este atît de grea, încît, dacă în Bărăgan se lucrează într-o zi, de pildă 5-6 hantri, aici, pe terenurile gospodărilor din raion, abia se ajunge la 2-3 hantri. Și cine ar putea spune că Petre Baciu din brigada nr. 4 Răscruc, mic cit o ghîndă, pe tractorul lui, nu este cel mai bun tractorist, deși are doar 20 de ani? Aici, contractele vorbesc. Petre Baciu este cerut în cutare loc. Petre Baciu s'a meargă pe dealul dinspre Juc sau dinspre Borsă. Petre Baciu s'a meargă peste tot. El și cele trei prieteni ca să tragă brazda, pentru că știe să facă treaba asta ca puștii alții. Dar despre Peșnic Zaharie, Lazăr Vișan sau Pișta Szabo II din brigada 15 Gădălin? Sau de comunistul Ion Pop I, de Peter Francisc, de frații Vasile și Viorel Bochiș sau despre negriciosul și asprul Nicolae Mișcă, abia intrat în rîndurile partidului? Despre toți aceștia, colectivității spun doar lucruri bune. Îi cer de la S.M.T. Și se infurie, precum președintele Ion Dăbican, atunci cînd organizarea muncii cere ca unul sau altul dintre tractoriștii să fie mutați în alte locuri, așa cum au fost mutați cei din Iclod. Geaba și bate președintele trectoare, geaba o mină-n galop nebun sub lună, — nici dispecerul, dar nici directorul nu se dășit în asemenea împrejurări.

În așteptarea primăverii, mecanizatorii nu stau cu mîinile în sin. Acum au loc consfătuirile cu „beneficiarii” — așa obișnuiesc ei să spună colectivității. Beneficiarii aceștia au de an sint tot mai pretentioși, așa cum a reieșit și din întîlnirea mecanizatorilor cu colectivității din Bonțida mai întii și apoi cu cei din Iclod. La Bonțida, Gheorghe Moraru a intrat repede în temă, cînd a luat cuvîntul în numele colectivității. O bună parte din vorbele lui au arătat munca tractoristului Ion Baboș. Mai pe larg, a vorbit brigadierul de la „a IV-a de cîmp”, Pop Ion: „Ne-au fost de mare folos tractoriștii. Da' parcă ar fi bine să se dea și după noi, după obiceiurile noastre, nu numai cum scrie acolo, la cartă” — spune brigadierul. „Că nu poate cartea să fie potrivită pentru ce teate și nici nu are atîtea file cite fețe au împrejurările. Trebuie să imbinăm teoria din cărți cu experiența noastră, spre folosul tuturor”. Brigadierul amintește o împrejurare în care tractoriștii trebuiau... „să se dea după el”. Un alt colectivist, Stefan Loșonfi al lui Nucut, a vorbit despre calitatea arăturilor și a altor lucrări de cîmp. În numele tractoriștilor a luat cuvîntul șeful brigăzii nr. 2 de tractoare, Ilisie Mureșan. În cuvintele brigadierului se găsea toată truda de peste iarnă a tractoriștilor. „Dragi tovarăși, a spus el, reparațiile s-au făcut la sediul brigăzilor, la fel și reviziile. Sudurile s-au executat cu atelierul mobil. Cel de la atelierul mecanic au muncit din răsputeri. Astăzi noi sintem gata să pornim la cîmp”, și parcă prezentînd o dare de seamă, spuse mai departe: „dar trebuie să amintim și pe tovarășii noștri care nu sînt aici. Pe Tatar Ladislau și pe Dejeu Ioșif, de pildă. Și pe tovarășul Vasile Blaga, care a făcut rcdajul la zeci și zeci de tractoare. Ați vorbit aici de Vasile Rusu. În toamnă, știți, tractorul l-a crăpat punea din spate și s-au spart rulmenții la cutia de viteze. Arătura a fost foarte grea, — vă amintiți, o semănătoare se remorca la două tractoare — așa că tractorul lui a trecut la reparații generale. Acum tractorul circular și-a gata de lucru. Să mulțumim, tovarășii, echipei de sudori, lui Socaci și lui Vasile Rusu și strungarului Rigă Arpad și...”

Două sute de colectivități au aplaudat cuvintele mecanizatorului, care nu erau altceva decît un angajament solemn.

„Bal domnesc”

Totul se află în echilibru. Se așteaptă timpul călduros. Dar primăvara întîrzie, nu vrea să se arde, noaptea apare încă mai înghețată. crugul stelar încă străluce ca iarna, — primăvara pe unde

o fi? La gospodărie s-au ținut ședințe consacrate activității culturale. Fetele au hotărît să aducă la cor fiecare cite un fecior. Ion Ștefco, director și dirijor de cor, se plînge că nu ar avea pe cine să învețe să cînte. Fetele au încercat de mai multe ori să aducă băieții, dar aceștia ori n-au vrut să audă de cor, ori nu le-au fost prea dragi fetele — nu știu — important este că n-au venit și a rămas Ștefco dirijor peste o drăgie de fete și nici un fecior. Echipa de teatru — ce s'a vorbit? — este a sindicatului. Din ea fac parte doar cadrele didactice. În ironie, lui Ștefco i se recomandă să facă schimb de experiență cu directorul cîmpului cultural din Bonțida, Emil Mureșan, care ar avea ce să-l învețe. Cîci ar fi acolo — spune unul din tineri cu un tuftur vechi aruncat în spate (se vede, lucrează la un atelaj cu cai) — fel și fel de activități culturale. „Pînă și ziua zootehnicului au organizat-o ăia din Bonțida. Pe cînd dumnea, tovarășe Ștefco, te mulțumesc să joci în podul casei, asta e! Vrei să-ți spun ce-a fost la Bonțida în săptămîna dintre 20 și 26 februarie? Uite, îți spun, pe degote: luni, 20 — conferință despre creșterea oilor cu lînă fină; marți, conferință despre drepturile cetățenești; miercuri — film; joi — ziua zootehnicului; vineri... să-ți mai spun? Dar aici? 20 „...munca cu cartea”; 21 „conferință, apoi iar conferință și încă o conferință, și așa mai departe, dar numai pe afișul duminale. Că băieții au venit și n-au aflat nici de unele. Poate ar fi bine să faci și duminca ceva. Ce zici?”

Dintr-o astfel de discuție a ieșit și balul pentru care s-au făcut afișe mari și care apoi s-au răspîndit și în alte sate și unde era scris cu cretă colorată: „...cu drag vă invităm la balul din Iclod care va avea loc sîmbătă...”

Și iată, a venit și sîmbăta balului. Tinerii sînt de nerecunoscut. Printre ei se află — în sfîrșit — și secretarul U.T.M. al gospodăriei. Pînă acum a fost greu de găsit, pentru că peste zi lucrează la C.F.R. (ce are C.F.R.-ul cu gospodăria? De ce nu s-o aies un secretar din rîndul tinerilor din gospodărie, n-am înțeles!) Acordurile valsului amintesc un alt bal, cel din cărțile lui Rebreanu, unde domnișoarele se legănau în feeria luminărilor din sala „închiriată” special, o dată sau de două ori pe an. Și prin ferestrele căteia priveau „lonii”. Era halul domnesc. Iată-l, așa cum arată astăzi: Se naște din ambiții și din dispute cu directorul cîmpului, cu fetele, și este al tuturor. Se găsește pînă la urmă înțelegerea necesară. Și cineva se duce pînă la Cluj și angajează o orchestră renumită... „care împacă dansul modern cu cel țărănesc”. Sala cîmpului cultural se decorează cu hîrtie gofrată, cu fel și fel de steluțe. În noaptea balului, ninge cu confete, iar multicolorele serpentine înlăntuite pe tinerii colectivști.

Afară, în curtea cîmpului, liniștea este spartă de risete. Iarășii s-a îmbătat Grigora Mărgineanu. Tinerii știu, după felul cum dă tonul la cîntecul care s-a întors de demult de la oaste: „Cînd am plecat de-acasă...” Tonul urcă sus, sus, și sparga gîtlejului ars de zama de prună, cînd înfîlțeste cuvîntul cas. Mărgineanu, prin de furie, începe să comande: „La stînga!” „La dreapta!” „St-mprejur!” Cu asta toate a rămas bietul din război. Feciorii, mai dîcoși ca oricînd, execută cunoscutele comenzi, pînă se ajunge la comanda: „culcat!” De-acum înainte nu mai vor să-i dea ascultare — și-ar îngloza hainele — spre dezolarea lui Mărgineanu care, beat cum e, vede pînă și în umbrele copacilor numai soldați cărora le comanda la nesfîrșit.

...Valsul leagănă perechile care n-au cunoscut durerea trecutului. E balul tineretii, „balul domnesc”, al primăverii.

Dealurile verzi

Șirul e lung. Sint vreo patruzeci de oameni care înaintează cu pași mari peste pămîntul negru. Din saci și coșuri aruncă îngrășăminte chimice. Par semănătorii unui timp îndepărtat. Lantul lor în forma terenului; unii sint pe povîrnisuri, alții pe văioage. Înaintează cu pași rari și peste pămîntul aburînd aruncă sămînța dătătoare de puteri. Pulberea este purtată de vînt, se așează peste brazde cu sclipiri de argint și se topește dintr-odată, pierzîndu-se în adîncuri, fiindcă căte înima pămîntului. Celții grîului e gingaș — pămîntul ca o porle verde. Oamenii împrăște pulbere ca va face să rodească sămînța mai bogat. Patruzeci de hectare sînt pregătite pentru cultură dintr-o potrohă la ha. Anul trecut nu s'au putut pregăti a fost de 6500 kg boabe la ha. Comunistul Augustin Spătaru și-a condus în așa fel brigada încît pe un loc de 20 ha a obținut 10.000 kg stuleți la ha. Ce recolte vor obține colectivității din Iclod în acest an? Vor putea să ridice producția la cîr pină la 3600 kg pe ha, așa cum au obținut 3 brigăzi din Fundătura pe lotul experimental? Dar la Cluj?... Sint gîndurile oamenilor care aruncă peste întîrziți și speranțe, și dorințe și, mai cu seamă, certitudini. Îngrășămintele chimice sînt certitudinile.

Din saci și coșuri de lozie, peste turanele Iclodului se seamănă belșugul. Sterpe, ele, coastele acestora de deal, își mutau, an după an, pămîntul, în noaptea. Mîi și piatră năvăleau apode potrohă la ha. Somnului. Iar pînă nger, atîi de falcic și de rămurii în alte părți, pe aici creștea în zece ani abia de doi metri. Alții de sîrăce erau locurile. Oamenii aceștia au prins să modifice cu truda lor zgîrcita natură. Și au transformat dealurile într-un imens laborator. În tot cursul iernii, colectivității au învățat cu sîrg natura solurilor. Știința îl ajută să facă pămîntul darnic. De la Cluj vin profesorii universitari să vadă munca foștilor studenți care așese natura — laboratorul ei — an de an să lucreze pentru oameni. Anunciind pulberea arîndă superfoștilor dintr-un grup de lozie, colectivității face socotă pînă la țară teamă, cu siguranță, cu încrederea caracteristică țărănilui, la care se adaugă siguranța dată de știință.

Sint asemeni semănătorilor oamenii aceștia. Undeva, peste dealurile de un verde crud, acolo unde a încolțit grîul, se face pîinea. Și tot acolo, în vălătuci de nori la forme urate, „Semănătorii” lui Jean François Millet: un oger nesfîrșit, brazde țiate în lung. În mijlocul lor — un om. Cap expresiv, statură înaltă. O mină ține sacul cu seminte, o alta împrăște sămînța, viața. S-a spus despre Semănătorii acestui mare artist că împrăște viața cu dărnicie, el, care nu are nimic. Această imagine născută din închipuirii și din vata norilor, acolo, peste dealuri, este a semănătorilor de azi care împrăște belșugul tocmai pentru că sint bogăți.

Casa cu ceasornice

Colectivitul Nicolae Tatu are în casă 32 de ceasornice. Fel și fel: pendule, deșteptătoare, ceasuri care cîntă Hora Unirii, sau un vals de pe timpul lui Franz Joșca; rotunde sau dreptunghiulare; cu ceas sau greutăți pe lanț; cu arcuiri; — ceasurile măsoară timpul. Mestereala la roțile lor, ungerii și buna lor funcționare este pasunea lui Nicolae Tatu atunci cînd are răgaz. Și are unul care bate furtunos — e altfel foarte băut în limba lor — și sfîrșitul de ceas, și sfîrșitul zilei, și sfîrșitul săptămîni. Casa lui e o casă a timpului în care tic-tacul este în fel și chip. Într-o astfel de odaie mi-a fost dat să dorm.

Părăsește culcușul, preferînd noaptea înstelată neîntreruptul tic-tac pe 32 de voci. Sîrșit străluce spre est, cînd am sosit în satul acesta. Străluce acum în cealaltă parte a bolții cerești. Taurul era deasupra creștetului; acum s-a mutat undeva spre apus. Lebiada zburase de la vest spre est, în cealaltă margine de cer. Doar Steaupa Polară stătea nemiscată, ceva mai jos de centrul bolții. Andromeda își lăcăra misterele, Casiopea și Arctur clipeau și ele, cînd am sosit aici. Acum, spre răsărit, se arătau Balanta și Bourul; Dragonul serpuia spre Ursă mare.

Aldebaran, Aldebaran! Erin dreptul tău va trece Soarele și atunci va fi primăvara. E în cale, poartă e nevoie de atîtea ceasornice pe Pămînt. E miez de noapte. Noaptea echinocțiului, noaptea și ziua. Lui 21 martie. Tic-tacul neîntrerupt vestește serbară primăverii.

Romulus Zaharia

Romanul „Chirilă”, din al cărui manuscris desprindem fragmentul de față, urmărește mișcările sufletului al unor mîini din mîndrul Ardealului, antrenate în procesul de formare a conștiinței nule socialiste. Eroul epic al cărții trece prin câteva biotipuri, înălțate între ele prin întreprinderi, prin drame ce par de nelecuit. Acțiunea romanului, destul de multă în timp, cu retrospectivă destulă și fragmentar, se desfășoară în jurul unei colecții de muncă antrenată în intense desigurări de energie constructivă. E vorba, încă ne-am propune să clasificăm, de ceea ce s-ar putea numi, cu un termen impropriu, un „roman de producție”, a cărui acțiune se desfășoară în Cubja, în Maramureș, o localitate care nu există pe hărți. Eroul principal al cărții, Chirilă și Clei, despărțiți pentru lungă vreme de o dramă personală, se reîntîlnesc la această mină nouă, unde vor fi solicitați de acele evenimente, care pun mai presus de orice interesele colectivității. În fața acestor interese, vechile amărăciuni și răni, drama lor multă se destramă, făcînd loc unei regenerări morale, unei sanșități spirituale pe care nu mai un colectiv socialist le poate da. În aceste condiții, învrășmășii, ale căror drumuri par să se desprindă pentru totdeauna, vor trebui să fie niște hărți noi, esențiale în viață. Aceste hărți se vor lăsa cu bărbăție și forță, cu demnitate comunistă.

Cubja se află la șapte kilometri de Baia, spre Nord Duce acolo un drumecug cu hirtzoape, făcut parcă de un om beat, de cineva care nu se ținea pe picioare; drumecugul păstrează bine schimonoseala din mersul aceluia om care, trecînd pe aici, trebuie să fi pendulat între spaime de a nu se izbi în stînci și aceea de a nu pica în prăpastie, pe fundul căreia lunea Săsarulul, apă curgătoare, nicle împede, nicle zgometoasă. În război, o apă niclea din comun. Șeapă din gurile toate ale mîinilor cu metale și cade din treaptă în treaptă, prin treptă, bursturi umbrelați și ceapa ciorii, ca să se arunce apoi la Cubja — huldubuc — în plămîni de flotoare, spași argintul, și plumbul, și arama de toate relele lor. Iese de aici încărcată de otrăvuri, în stare să muțieze natura. Apa o păcuroasă, are curgere lentă, atîrnă în ea nămoluri groase, de plumb, colbuli de metal luate în involburarea acizilor. Duce cu sine o țintă densă în care țipă colozile; sînt răgăni, înălțate în gîlbui, roșii, cîntă, odată, ori intens argintii, după locul pe care îl au acele colbuli în ierburile metalelor. Se stratifică în linii unduitoare ce fug prin carnea malurilor imitînd valul.

Parăsite la cotul în gulere groase, mîlurile Săsarului nu s-bune de nimic, dar oamenii de aici le visează pămînt de legume. În lunile cu ploii și deghet, rîul iese în larg, la dezmăț, se azvîrle peste pămîntul curat, îl împoacă în iol și chip, parcă rîndu-l cu hîdică, și învrășmășește în război, o apă niclea și cap; sînt învrășmășii în gîlbui, roșii, cîntă, odată, ori intens argintii, după locul pe care îl au acele colbuli în ierburile metalelor. Se stratifică în linii unduitoare ce fug prin carnea malurilor imitînd valul.

Cei doi bărbați călătoreau în tăcere, furați de zgometul vehiculului în care erau: motorul scotea mîria ca un cîine, în curbă se zguduia în sughite și tuse, făcea tot ce și cîinele, anume cînd el înghite pe, încît îl la lignateau, hîrtie, se da peste cap, moare de aprindere de plămîni. Motorul avea convulsii mecanice, dar suia bine muntii.

Chirilă privi apa cu ciudățeniile ei; mai fusese pe aici, o știa, însă abia acum avea răgaz să se uite la ea mai atent. Nu-și lăsa toată greutatea pe pernele mașinii; ședea oblu, să-și poată pune fruntea pe geamul de celuloză. Avea o ochi pe umbra mașinii care înalta pe cursul, mercu spart de bolovan, al Săsarului. Darida îl lovi pe Chirilă cu șapca.

— Nu mi-ai spus cum a fost cu prizonieratul tău, îi zise.

Chirilă se lăsa pe spate, își înfipse pumnii în pătura de șut, prin care simțea încoalele arcurilor și, luînd aer spus:

— Cu ai meu prizonierat a fost așa...
Amînd de orașul Taganrog, de o ploaie cu scare și un curcubeu căzut pe Doneț, apoi de o pădure de mesteceni dublă de branduri, un cuc, o femeie ce minca o lipiță și, încet, încet, vorbirea lui țesea parăz dintr-o zonă tefoasă, încît înțelegat tot mai clar ce vrea omul să zică.

— N-am luat undele, zise șoferul Sile, cu părere de rău. O să băgăm conservă în noi, — și înjură. — Vei-ți fi de volan, îl fură Darida să tacă și se uită în gura povestitorului.

Sile înjură iar, în gînd; în fraza ungurească pe care și-o făcu, succulentă și lungă, aveau un rol geamantanele cu care împarte Dumnezeu solda la sînți. Chirilă istorisi atunci întimplarea cu polonezele și romul de la miezul nopții.

Ion Chirilă și-a luat pe umerii săi războiul cel „sîntit” cu frunțaș și a trecut Prutul în calitate de bucătar al regimentului zecă, din divizia a 2-a, comandată de domnul general Grădă Popescu Constantin, ale cărui moșii legau județul Vlasca de cel al Teleormanului.

Bucătar e un fel de a zice. Cînd plecă din Valea Mumii la oaste, știința lui se oprea la mămăliga tăiată cu sfoara. Încolo, ceea ce în jar lădă fînoși și barabule. Mîncări mai alese, ca zepe cu zdrete de ou, vînzare, și turnate de mîlai, cu mărș și smîntînă, nu asemenea mîncări nu stia face.

Soldații erau echipați pentru front, îi așteptau bon-vagoanele. S-au aliniat sub duzii din curtea cazarmei, să asculte un popă care nu mai șose. Vorbi plutonierul Gitan, scurt, despre patrie, apoi le puse o întrebare laică:

— Care ești bucătar? Fă doi pași afară din front; războiul trece prin ramazan.

Lui Chirilă îi plăcu punctul de vedere și făcu doi pași, cu încă șaptesprezece băieți. Fură trimiși la popota încropită pe platforma unui vagon. Aici găsi în acest timp avu loc întîmplarea cu polonezele și romul de la miezul nopții.

Pe pămîntul Rusiei, n-avea cine ghici că arta culinară a frunțașului Chirilă e slabă. Purfînd frica morții în case, te deprinzi cu orice; s-a deprins și el. La Tiraspol era șef, (il atrăgea chipul, la Olviopol pe Bug, fu numit prin ordin de zi șef de meniu, iar la Jusovka, pe cînd înaintau ca oile în punca pe care o face apa Donului, Chirilă ajunse popotier; avea în buzunarele sale cele unsprezece chei ale depozitelor cu provizii.

Cătuțul în care se aflau se numea Ciumah și stătea amonit coborînd într-un amurg singur. Peste zi fusese o lupă ușoară, fără prea mulți morți. Trupa se tolni în ierburile roșietice, mirosind pămîntul într-un somn adînc și gemut.

Chirilă era la popotă, îi asfințeau ochii de somn, picotea pe mesă. Cei trei ofițeri se îmbătăriră crupă, cum își numeau ei bețiile. Le servi rom cu polonici, pină se porcîră de-a binelea. Locotenentul Micu Cuculeț nu se bucura și, într-un avînt intelectual, răcni în lălnicele poveștelor cu Maenacius Agrippa, despre revolte membrule împotriva stomacului.

Altuquand membra corporis indignabatur... voluptuosi fuit... fuit... îl lăsa memoria și asta îl înjură. Răcni mai tare:

— Fuit, frunțaș Chirilă! Auzi? Fuit, persoana a treia, adică el. — și vomă.

Capitanul Teleagă, desculț, își spălă picioarele în cealul de dimineață. Îl ocăra pe Chirilă, zicea că-i bandit și hot; nu găsea în ceal felii de lămie. Se aplecă asupra cazanului de zinc în care își văzu chipul; îl umblă risul și strigă ca cealul mîncose a acid picric.

Al treilea, Ihor Veselowski, avea grad de colonel. Era un bucovinean de viață, tînar, înalt, spin, purta ochelari de presbit. Stătuse trei ani la Berlin, unde se scuturase, zicea, de bădăria balcanică. Un timp fusese aghiotantului lui Antonescu, însă, din lipsă de prevedere, se culcase cu nebuna de Muki, una din amantele maresalului. Era pe punctul de a-și rata cariera; obținut în cele din urmă o misiune de front. Deveni grav, făcut, calculat, sufla în laurt. Dar se plictisise.

Fuma o țigară de foi. Trăgea filtrat, rupea scrumul, apoi viaa trabucul sub tresă, pe umăr, să aibă mințile libere. Jucea poker de unul singur. Celălți, niște tătării, nu știau jocul. Cînd termina un tur, lua bățul de bambus pe care îl avea în îndemînă, îl lipa de șlitul pantalonilor și se urma prelinș, fără zgomet, sub masă.

— Mai scoate un polonic, frunțașule, ceru colonelul Vorbec greu, dar neblîbit; n-ai îl zis că-i tempin de beat, ei două obosit. Transpira pe la rădăcina nasului și se stergea cu cravată kaki.

Memoria lui Chirilă se opreste aici, nu-și aduce aminte de altele. Adormise pesemne, iar ofițerul luară ce voiră, pe potă, se serviră. Au băut și, bînd, le-a fost foame; au mîncat ometă de ouă de rată, apoi, nu se știe bine din ce, s-a aprins romul; era tare, de cincizeci de grade, băutura de front.

A ars întii magazia de alimente (avea acoperis de trestie) de aici focul a trecut la depozitul cu efecte, apoi la grajduri. Bateau vînt dintr-o parte de Arzv și fîclăriele juocu despletit, lungeau cerul, arătînd ruslor, ce în palmă, pozițiile regimentului zecă.

Începură rușii să împoacă cu rachete, fără să pună tunurile în mișcare. Veniră și cu avioanele, în zbor razant, să vadă ce se întîmplă acolo; tăiară noaptea cu două rafale de mitralieră și se culcară. Chirilă se trezi prins în fum, înconjurat de zgo-

Desen de EUGEN MIHĂESCU

motul focului. Ieși afară și, cînd văzu ce se întîmplă, simți că i se uscă pielea, că are o mîncărime de rîie. Smuși din somn, ostăși se buluceau, își dădeau brînci, nu știau ce trebuie să scoată din gura foai întii. Azvîrleau la întimplare lăzi cu macaroane, cizme de bizon, moletiere, saci cu orez, roți de ceară, ce sîrîiau în mîlmele lor, coturi, cuiele și sori. Întreai la zăpăcăală cu canturile pe ei, li se înfierbîntau gînoarele în canturile; pomeu ca și castanele, sculpuindu-le simburii de metal în mațe. În grajduri nu mai pătrunse nimeni. Inebunății de groază, caii se azvîrleau în iesle, mușcau, își frecau crupele de peșteri, vînd să-și stingă cozile, nechezau jalnic loveau cu copitele, se ridicau în două picioare, spînzurindu-se în căpeștele de sfoară de manilă.

Veni duba transmisioniștilor și-i duse pe Chirilă undeva, nu departe. I se spuse că în zori, la șase, va fi împușcat fără judecală. Pe front, tribunalul militar n-are timp să se țină de fleacuri.

Militarizarea lui de câteva ore lu grajdul unui colhoz pe nume „Ariol”, care înseamnă „Vultur”. Grajdul avea boxe și era cam gol. Intr-un ungher sta un tauras subțiat de foame, iar într-o despărțitură, telegrafistul Trif Miș, un fost marinar pe „Ardealul”. Luase zece zile de carceră; încurcase cu tefeleul lui un ordin de front, ceea ce îl scoase pe general din țării. Miș dormea, prunc, nu simți prezența lui Chirilă. Taurasul, cu foamea lui, Chirilă se sili să nu se gîndescă la frică. O simți de câteva ori în el, ca o apă coborînd în serpentină, dar simțurile, încet, încet, i se atrofiară. „Cu o situație care nu poate fi schimbată, trebuie să te împaci, gîndi el, altfel îți oferi morții tale prea multă satisfacție”.

Privirile îi căzură pe o piasă de pîianjen în care bătea luna. Prin întunericul rar, zări și gîngania cu cruce pe spate. Pîianjenul pică uneori în nurețelul dobitoacelor, ajunge să fie înghîțit de un bou, de o vacă, o oală cu firul. Boui și vaca aceea se umblă, plene de boala pîianjenului. Furat de lucrul acesta, se sâlta pe picioare, pe lesle, să umble cu mina în zarea lunii; voia să steargă pîianjenul. Își aminti că în colhozul „Ariol” nu s-vite E un tauras, uitat, nu știu cum, la înghesuială.

— Unde ești, mă? Hai la tata, vorbi Chirilă și căută din ochi animalul.

Taurasul bălăit sări în picioare. Se apropiu, pîndî nesigur. Era de curînd tăiat și se încerca în picioare. Se lipi de om și-i linse mina. Chirilă îl izbi cu podul palmei în frunte, încît taurasul rămase năuc. Chirilă îi explică:

— Orice tauras trebuie să știe să împungă. Se lăsa în genunchi și, cu capela trasă pe frunte, se jucă de-a-mpunseala cu taurasul bălăit.

Simți zori și își aduse aminte de Leontina, afit de adînc, încît simți că-i alergă soareul prin singe, i se urcă în creier și le simte tropotitul mărunt, de catifea.

„E frică” își zise și se apucă de un lucru pentru care îl trebuia multă stăpînire de sine: începu să-și ucidă frica. Își întoarse privirile în amîntiri, se uită în ele, ca în niște oglinzi, apoi le făcu tîn-

dări; icoanele de dinlăuntru le scoase, le izbi de toți pereții; dorințele și le înjunghie, ca pe niște mistreți grași; aprinse depozitele memoriei; își puse la zid buciurile și le seceră cu mitraliera; într-un cuvînt, făcu curat, aplica lactica terenului pîrjolit, se pregătia pentru întimplarea aceea din zori. Moartea lui fizică trebuia să fie o formalitate. Bătu cu pumnul în gîlajul ce-l despărțea de Trif Miș. Acesta se trezi și Chirilă vorbi, ca la întimplare.

— Mă, tu știi limbi străine. Numără-mi pe englezește de la unu la zece.

Fostul marinar îl recunoscu și, din buimăceală, nedumerite sau lenă, nu-l întrebă ce-i cu el, ce căută acolo. Își făcu gura punga și rosti maginal — one, two, three... iar Chirilă îl ascultă cu interes.

— Nicî italiană nu-i rea.

— Nu, recunoscu Miș.

— Spune-mi cum zic italienii „du-te diavolul”!

Îi spuse, numind dracul simplu, diavolo, nu demonio, ca sudicîi cu care se înfîlșine în porturile Italiei.

Chirilă se uită la Miș cel atotștiutor și îl făcu cu ochiul, rîzînd risipit. Se gîndi să bolmojească și el ceva pe ungurește. Tacu însă, că-i limbă grea; îl chemă pe Miș mai aproape și se jucă cu mina lui mare, prin grăți. Se lăsa apoi pe vînt și vorbi în ginat, udă, tu, sri, va da al diavolo, stks, sâun, etc... își repeta învîltătură, făcîndu-o morișcă, mîcina cuvintele acelea de zece ori, cu încapăținare, cu grabă și, pînă în zori, Chirilă înecăruși.

La orele șase și douăzeci, ostașii generalului Malinovski, în ofensivă, descoperiră în grajdul colhozului „Ariol” din Ciumahai un ostaș romin, sur pe cap. Era tînar, sub treizeci de ani, (seria în lîvretul său militar), se numea Ion Chirilă și avea grad mic, de frunțaș.

Și ostașul acela, care nu fusese ostaș, nu bănuia de fel că abia de aici încolo va trebui el să devină ostaș cu adevărat, că își va lua pe umerii mersul unui război-nou, pentru că războiul cel vechi era întors pe dos, ca o mînușcă. Chirilă, avea să ajungă în oastea lui Tudor și cu ea, prin lupu, avea să umble pe jos pînă în Cehoslovacia, unde, rînit, avea să cadă la pat, ca doctorii să găsească în picioarele lui arcuri de divan, suruburi, buclăi de fier vechi, tot felul de porcării cu care se umple obuzul de brand...

— Și imi dădură rușii, tovarăș Darida, că la momentul cu rușii am rămas, imi dădură ceai pre cusco, de știi cumva ce-i aia, se lăudă Chirilă, și ținu să explice mai pe larg această amintire a lui. Tu în cerul gurii bombona și n-o scapi pe gîtlej; bei usturoi din farfurie apa în care s-au fierit ierburile. Asta înseamnă pre cusco...

— La mină, îi ceru Darida șoferului. Ajunseră în Cubja.

Prin 1946, Cubja nu era nici sat, nici oraș. Localnici erau proprietarii de bolovani; aveau cite o spinărie de deal, o vită-două, mărunte unelte agricole, însă nu erau fărâni; să fi fost prin concepție, dar economiciește nu. Erau oameni de mină,

băiești. Se treziră că-l zic Cubjei oras, nu din trufie, din zel; orașul e supus schimbărilor, își ziceau, cam prea sătui pe viața incertă și doreau schimbări. Deci orașul se născu din speranță și timpul, să te și miri, începu să lucreze în spiritul acestei speranțe.

Cubja e întinsă pe un pat de piatră, sub camele vinețe ale unor păduri de castani. Deasupra, pe cerul tăiat în felii de sîrmele funicularului, umbliă cupule, duc minereu aflat în starea de sălbăticie. În clădirile Cubjei dormea timpul, ca în cetăți. Casele de aici sînt căsoaie, au bolți și contraforturi, ziduri în care potii tăia cripte; cărămizile lor s-au îmbucut sub respirația unui secol cu burguri.

Viața orașului era în Strada Mare, unde se aflau instituțiile. Așezate umăr la umăr, fiindu-se parcă de mină, acestea urmau pe două rînduri paralele curgerea unei străzi înguste și lungi. Fărca că cineva avusese timp să le înșire pe apă; Comitet Provizoriu, bancă de credit (atunci devenită de Stat), biserică reformată cu cocoi în turle, sediu U.F.D.R., Cazinou (pensune cu ciorbă de potroace, biliard și popicărie), Societate „Astra” (filială) și apoi, cîmp.

Pe cealaltă parte se afla biserica greco-catolică, jandarmaria, fiscalul și un han. Căscioarele de lemn erau suite pe niște terase înalte, comunicau cu Strada Mare prin scări săpate în munte. În partea de sus a orașului era lacul, pe al cărui mal se făceau poze de familie, într-un decor de basm; pe apa aceea au plutit se zice, lebede, care azi nu mai sînt. Aici era și singura casă cu etaj; la parter era instalată administrația minei, iar etajul îl ocupau reprezentanții societăților, aflați aici, fie singuri, fie cu neveste, copii, bone, lachei, mai ales vara, cînd soseau cu geamantane multe, în viligiatură.

Mina se numea „Sinandrei” și era în pantă; i se vedea gura schimonosită de la depărtări mari și bolovănișul acela steril, ca o vîrsătură. Galerii fugeau dezordonat pe sub ghebele mîștilor, cauterii metale, stăuau, coborau, după împănare, făceau ocoluri pe loc, zigzaguri, iar la nevoie, se despletiau în încrengături mai mărunte, modificînd zăcămintul de piatră, îl lăsuu fagure, ciur, treceau prin el ca prin broșă. Ceea ce fărima ciocanul și dinamita încăuau lopătarii în vagonetele tirite la soare de cai.

Cînd sosi scoția secretarului de plasă, curtea minei era plină de oameni. Șoferul Sile făcu un viraț răsucit și frînă. Era o vicimăluță de trupuri; cei mai mulți erau tolnăși pe jos, dormeau pe spate, la soare, cu mințile sub cafe și seppile trase pe ochi. Cîțiva își muiau bocancii în motorină, frînți pece un butoi de metal. Un bătrînel sta în genunchi și mînuia o foarfecă, îl tunde pe un țigănuș scoțindu-l chiluz; țigva țigănușului era albineată, cit pumnul de mică, ușor hășurată de părul tăiat în scărlece, ca la oi. Doi hăndrăli se trăgeau în deget, își măsurau puterea; cel învins sărea din nou la încercarea puterii, cocos, strigînd „nu te lă, grîia!” Un artificier crăcăna aștia pentru niște crișoși o hîrtiuță de un leu, să știe cum arată banul nou, atunci adus la putere de reformă. Rezemat în cot, stînd cu spatele, un om gros povestea ce mîncări îi plăceau lui Tisa Pișta, strănepotul Carolinei Augusta, rupîndu-și vorbele cu o tusa grea, cavernoasă, care îl juca. Îl batea în pămînt, ca pe butuc. Mai la o parte, un lungan blond sta lîngă un cal scheletic înhamat la vagonetele oprite pe sine. Ii da să rîntăie ghîndă și-l cînta în urechea ciulită.

Bine i la cel cu lei.

— Te-ș arăc n-am nici căței.

Darida cobori cu întrebarea pe buze:

— Ce s-a întîmplat?

Cel ce tunde se oprî, suflă peste capul țigănușului și zise:

— Nu s-a întîmplat nimic. Stă, și împunse cu foarfecele aerul, arătînd sîrmele funicularului.

Chirilă îl văzu pe Darida intrînd într-o trupurile întepenite de așteptare. Ocoala grupuri, ridica seppile de pe ochi celor confundăți în somn, îl privea o clipă și îl părăsea, șesea peste el, căuta pe altcineva, în alt loc, mai încoale; și știa pe cine și ce căuta.

Omul pe care îl căuta Darida se numea Pavel Curta, era maioru minei și secretar al Comitetului Comunal de partid. Îl găsi cosîndu-și un nasture la cămașă. Cînd îl văzu pe Darida, își ascunde acul în mîinecă și sări în picioare, aproape militărește. Clipa dintr-un ochi cu albeață și spuse ca într-o sperietură:

— Noroc, tovarășe, iaca, stăm.

— De ce?

— ...Administrația... lupul își schimbă... ehe... înclit, el, da, asta-i tovarășe Darida, vorbi Pavel Curta celos.

— Sînteți păgăuși, mă, tovarășe Curta, se supără Darida și, neatent, se împiedică gata să cadă peste unul culcat de-a curmezisul. Omul cu albeață îl sprîjini, îl redă echilibrul, apoi zise cu glas ceva mai ridicat:

— Găgăuți nu se poate spune că am fi. A înnebunit Miculocu. Scot minereu, zice, cînd voiesc și cit voiesc. „Pe funicular nu cheltui o cenă, să-l repare Blocul Partidului Democrat”, zise Miculocu.

— Să-l l dracu! — strigă Darida cuprins de agitație. Cu ce se ocupă la voi consiliul economic?

Întrebarea pică sec și omul rămase cu gura căscată. Ochii strică și încrăcni într-o nedumerire albă. Consiliul economic se înfîlșine de câteva zile, „organ muncitorească prin care statul exercită control asupra producției aflată vremelnic în mîna patronilor”. Își aduse aminte Pavel Curta de cuvintele acelea de zece ori, cu încapăținare, cu grabă și, pînă în zori, Chirilă înecăruși.

La orele șase și douăzeci, ostașii generalului Malinovski, în ofensivă, descoperiră în grajdul colhozului „Ariol” din Ciumahai un ostaș romin, sur pe cap. Era tînar, sub treizeci de ani, (seria în lîvretul său militar), se numea Ion Chirilă și avea grad mic, de frunțaș.

Și imi dădură rușii, tovarăș Darida, că la momentul cu rușii am rămas, imi dădură ceai pre cusco, de știi cumva ce-i aia, se lăudă Chirilă, și ținu să explice mai pe larg această amintire a lui. Tu în cerul gurii bombona și n-o scapi pe gîtlej; bei usturoi din farfurie apa în care s-au fierit ierburile. Asta înseamnă pre cusco...

— La mină, îi ceru Darida șoferului. Ajunseră în Cubja.

Prin 1946, Cubja nu era nici sat, nici oraș. Localnici erau proprietarii de bolovani; aveau cite o spinărie de deal, o vită-două, mărunte unelte agricole, însă nu erau fărâni; să fi fost prin concepție, dar economiciește nu. Erau oameni de mină,

Cezar Baltag

IATĂ COTMEANA...

Iată Cotmeana. O știu din copilărie, de cînd spre seară, nămipălăcîndu-mi jocul, mă întrebam de ce plouă uneori pe pămînt și ce e piatra și jocul, de ce au vrăbiile aripi și zboară din ulm în arjar, a cita oră și iar primăvară și vară. Chipul meu era asemeni cerului gol brăzdat în răstimpuri încete, de stele și umblam toată seara domol, de teamă, pesemne, ca nu cumva întrebările să se ciocnească-ntr-o el. Podurile de lemn de pe care privii alba rîului departe în văi erau pentru mine posibile căi către mirisite din mază-ză, iar valurile îmi lăsuu în auz

sunete limpezi trecînd în culori și ziua era tîrîm nesupus, în care mă rătăceam uneori. Fațuri minții mi se deschid lacomi și astăzi ca altădată, cînd vîiau în amiezii dinspre dealuri venind apele în matca secată. Același om sînt. Dar clipele altfel descînd, ora-mi străbate lăptura-n repeziune și iată colinele nu mă mai mint și ziua mi se supune. Imi privesc chipul brăzdat de mature cărări, în rîul din copilărie, băsrîntre. Frîle pentru treplat învinsele zări sînt liniile săpate pe frunte.

ROMANȚĂ

Cîndva, sulnd un clin tierbinte zării o lată înaltă.

Galbena zbalere-n pleoape, departe poale, sau aproape,

Era frumoasă și venea... Amurgul o înfrîzia.

Era un dor nînceput și nesfîrșit și am trecut

Cu pasul, dintr-odată, cald, unul pe lîngă celălalt.

Pe culmea largului de zări Tăcuți ca două întrebări.

Și nu știam... și nu știa... ce dor adînc ne despărțea.

Ovidiu Genaru

UN OM

Cînd m-am întors, era amurg alară, pe cîmp, o toamnă sullată în aur lucra și-un om în mine începu să crească. „Unde-ai fost așa tînar?” m-au întrebă soldajii de plumb topiți în memorie,

vîntul din curtea copilăriei, basmul care-atinge răsăritul și apusul, oglinzile-și mirază argintul ca-n laja celui întors de pe mare cu alte nuanțe în glas, cu glasul trecut prin vînt, prin siliciu, prin unelte, cu gîndul salvat de nuanța însingurării, cu toate zilele verii trăite și dornic de alte și alte piecări.

Cînd m-am întors era amurg alară, pe cîmp, o toamnă sullată în aur, lucra și-un om în mine începu să crească.

Ion Murgeanu

ATITUDINE

Mi-i ciudă, că împrejmuit de vînt Rămîn citeodată singur, Totuși și-atunci Mă privește luna de sus Și mă sărută mîrsele... Dar eu aștept lermecata privire A lot ce e sigur și viu, De-aceea stau drept, Parcă scriu Cu țînuta mea sinceră, O poemă de dor Bucurîndu-lui,

Adi Cusin

SOMNUL BĂTRÎNULUI

La moartea lui Hemingway Hemingway? Ce-am auzit, Hemingway? Astăzi pisca vîrgăla a dormit liniștită, Cu botu-n frunză și cu limba coctă. O singură dată clempănîră canini, Cit să frîngă-n amurg o săgeată-a luminii.

Uite că soarele se întoarce în mare... Tot așa stă vîrgălat; aștepte, tresare, Cu elastic saltului strîns sub picioare.

Ieri v-ați înțit ochi în ochi, gînd în gînd; Între voi numai vîntul s-a surprins tremurînd, Clipa-n auz țîla prin tăcerea viscoasă, Ca lama cu

mutară alți funcționari, reprezentând două societăți. Casa a fost împărțită, iar deasupra intrării, lipite una de alta, au fost fixate cu ipsos niște plăcuțe de marmură neagră. Pe una era săpată cu litere de aur cuvintele: „Societatea germană IAKUB HANNA. Reprezentant dr. Emanuel Scherff”. Pe cealaltă scria CREDITUL MINIER; noul nume pe rezonanță, acesta se schimbă des, aproape lunar. Ultimul dintre ei, Sever Jugă, zis Micloș, stătuse mai mult decît toți ceilalți. Nu-și gravă numele cu apă tare în placa de marmură. El vîna rîji, citea enciclopedia și se îmbăia în apă minerală. O capta de undeva din apropiere și o surta în apartamentul său pe conductă: vana de porțelan, făcută de firma Thiergartner din Baden-Baden era umplută în fiecare dimineață, ochi, și Sever Jugă, spre marea lui satisfacție, stătea lungit în minerală de-a lungul fatelii, cîntînd arzi din opere. În mormintele lui soteau din sărte, dar nu le evita. În acest scop își comandase un costum, negru desigur, și nota cu creta pe reverul interior al hainei de cite ori îl îmbrăcase. Fiecare îmbrăcat îl costa parale; răsucirea vieții pierdute în acele surpări de straturi care la Cubja se numesc prucuri. Mortul și suta de lei; erau ani cînd cheltuia și o mie, și două.

Într-o zi, Emanuel Scherff își plăcea România. El era bolnav de ficat, avea toate semnele pe fata bolii, galbenă. Nu aștepta, acesta se schimbă des, aproape lunar. Ultimul dintre ei, Sever Jugă, zis Micloș, stătuse mai mult decît toți ceilalți. Nu-și gravă numele cu apă tare în placa de marmură. El vîna rîji, citea enciclopedia și se îmbăia în apă minerală. O capta de undeva din apropiere și o surta în apartamentul său pe conductă: vana de porțelan, făcută de firma Thiergartner din Baden-Baden era umplută în fiecare dimineață, ochi, și Sever Jugă, spre marea lui satisfacție, stătea lungit în minerală de-a lungul fatelii, cîntînd arzi din opere. În mormintele lui soteau din sărte, dar nu le evita. În acest scop își comandase un costum, negru desigur, și nota cu creta pe reverul interior al hainei de cite ori îl îmbrăcase. Fiecare îmbrăcat îl costa parale; răsucirea vieții pierdute în acele surpări de straturi care la Cubja se numesc prucuri. Mortul și suta de lei; erau ani cînd cheltuia și o mie, și două.

Cînd, după Sialingrad, între societățile de acest gen se iviseră unele discordii, cei doi societari au luat unele măsuri de prevedere. Chemară un zurgăv, care împărți casa pe la mijlocul ei, trăgînd o linie verde de-a lungul fatelii, pe verticală, și ea cobora de la acoperiș la balconul în două, trecînd printru plăcuțele de marmură, luncind în jos, de-a lungul ușii duble de la intrare, apoi pe scară, treaptă de treaptă, pînă în nisipul curții. Parcul a fost și el tăiat cu o săgeată alcătuită din cuburi de granit cioplit cu topografia. Rămînău șapte molzi în stînga, șapte în dreapta și cite un nuc, de societate, în care erau veștile.

Singurul monument din parc era o cruce veche, evocînd mai atît religia, cît istoria, vorba de litării bătute aici în secolul XIII. Crucea fu scoasă în stradă, inscripția latinescă era acum în îndemîna oricui: *Hic fuerunt tartari, M.C.C.C.III*. Sever Jugă și Dr. Emanuel Scherff rămăseră în continuare amici, colaborau potrivit, își făceau vizite, și cite-odată, spațioasele odăi ale casei cu etaj găzduiau chibhanuri de toată frumusețea.

În noiembrie, a doua zi după alegeri, noaptea Scherff dispărură, dar parcă tocmai citirele electorale le-ar fi astăzi, în odăi se lărgi Micloșul, funcționarul lui „Creditul Minier” cunoscut o perioadă de salt, prosper.

Cel ce doborîse cîndva schimbări de dragul schimbărilor, se trezira că n-avea bucuria lucrurilor întimplătoare, că vreau mai mult. Lumea se mișca, se da peste cap și evenimentele sau la Cubja pe dra clare, aduse de curentul unor ecouri înfrizate, oamenii le primeau ca pe ceva dat, sînd cu mișcările în sin și din lipsa unui punct de vedere, aveau o lene a gândirii, repeau-și întimplările din zărc, măcinau ceea ce mai înțeleseseră și alții. Într-o zi treziți; nu mai acceptau calea mergerii de la sine. Dorea copierii că timpul e un cal pe care e bine să-l călărești, să-l bați cu biciul, să-l strunești, să-l arunci în galop.

Era limpede că oamenii nu mai puteau aștepta ca totul să le vină din altă parte și această „altă parte” nu putea înfriza, era în el, chiar cînd nu-și dădeau prea bine seama de asta; era revoluția.

Chirilă ochii de citeva ori casa cu etaj, dar parcă ar fi voit s-o cumpere, apoi pătrunse în pădurile de castani. Ele se revărsau de aici, ca niște gluși ale munților, pînă aproape de Baia. Era timpul coacerii. Sub vînt arborii se clătinau; fructele, abia alinate, tresăreau nervos și pocneau, dezghețindu-se. Căzute la pămînt, săreau din cămășii, rămîneau goale-golote, mici, bune de cîmp. Chirilă începu să adune, dar cînd de cele din urmă se trezise în ultima vreme, se lungi la umbra și adormi înainte de a-și da seama că ar putea adormi.

Locuitorii Cubjei ureau în pădurile de castani o dată pe săptămînă, duminică, duși de niște serbări empenșii, numite *malături*. Dorea să respire aer curat, să cînte din țîțor, să bea bere cu rom, sperînd să-și scuture oboșala adunată prin generații. O aveau mai adîncă de cit alți mineri; se strecurase în ei boala apeli, care îl împresase cu oxizi, le făcuse ruși, le opriese creșterea, lăsîndu-i mici, cu plămîni inconsistent, vulnerabili la silicoză. Bărbăția și forța erau calități care îl însoțeau pînă la vîrsta de treizeci de ani, cînd gușă și îmbătrîneau subit, se scofileau, se împuținau vîzînd cu ochii. Nu părăseau subteranul, făceau eforturi disperate să nu pară stîrși de vlagă, tuberculoși, se temeau de pensionare.

Fădurile de castani păstrau sub tăcere această minciună colectivă, dîndu-le minierilor umbră. Ei veneau cu carnea răvășită de lucru și o înecau cu alcool. Pădurile începeau atunci să se rotească amețitor, scuturîndu-și din ramuri, ca o ploaie de gîndină, pîcîrîndu-și aceluși greu, ca de bronș. Oamenii rideau, tăvălîți prin fructe și se joca cu femeile lor puhave, care se îndoaiau cu crengile sub răsufarea lor sulerată și aeră. Se trezeau buimaci, cu auzul, pe cînd pădurile ardeau sub incendiiile asfințitului Ardeau lent, moartă, pîrînd că așteargă sufletul prin lemnuri, că se surmă colozanele și se prăbugeste arhitectura pădurii. Se grăbeau să coboare, jocul se terminase.

Pe Chirilă îl trezi claxonul mașinii, îl chema, fugi într-acele. Darida își lua rămas bun de la Pavel. Curta pe trepte:

— Cumpără-ți niște bocanci că te punem președinte de Comitet Provizoriu. Cel actual e bandit, îl informă din mers secretarul de plasă.

Pe cel leșit din pădure i-l dădu în seamă.

— El e Chirilă, să lucreze la vînt. Știe ceva meserie și o să mai adune, spuse el și-l lovi pe Pavel Curta cu șapca.

— Am înțeles, răspunsu militarilor celălalt.

— Voi veni să te văd, *șahitorule*, promise Darida, stingîndu-și mina lui Chirilă.

— Cum te-a zis? Vru să știe omul cu albeață.

— Șahitor, așa numesc rușii minierul. Te pot învăța limba rușilor, că, de la limbi, alții oameni egali, vorbi Chirilă cu toată gura, și-l luă de brat pe secretarul comitetului comunal de partid.

— Uite, *șahitorule*, îi zise moloacă, prietenului drag, mai mult abiațiană, un ceaiul, tot ceai și cu puștea, fără deus-bire. Ce vrei? Mi s-a întimplat să învîț într-o noapte engleza și italiana.

— Mai pe sără pămîntului.

Tigrlu se-nnoarce și își leagă-nu capul pe mine!

Vîntul dă-n brînci și întrebă: Cînd mine? Cînd mine?

— Astăzi soarele s-a lîrît pînă-n mare. Nemaivăzdu șingherid de la zare la zare... Pe seară am fost să-ți admir pisica vîrgată și... Ce prieteni ciudați, Hemingway, și ce casă ciudată!

Din ușă, liniștea se rostogolește în cale... Parcă-nlîntirea aceea e în odăile tale... Liniștea crește în curte columbie de piatră și columnele astea parcă n-alungă, mă lătră.

Eu am venit să văd tigrlu cu blana trumoasă... Nu vă supărați! Hemingway o acasă?

...Nu s-a mai dus în zori la vîntătoare... Și oamenii-s abii — niște columbe de sare — Cum, totu cu dorul pisica vîrgată? ...Ei, astăzi nu s-a putut, glîdădat!

Dar oamenii stau. Și cu ochii ar cere, și cu brațele-ar cere... ..și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

...și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

...și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

...și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

...și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

...și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

...și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

...și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

...și lîndă astăzi nu s-a putut, alina lăcere, alina lăcere!

— Ce să dau? — Cu ce tramvai se ajunge la dumneavoastră? — Asta e bună! Dar ce, cu tramvaiul veniți? — Nu, nu de asta, dar ca să vă găsim mai ușor... Mai spuneți o dată cartierul... Moașa veni la ghișeu dispecerilor, luă fișa și dispărură. Afară, în stradă, trase o gură de aer proaspăt, apoi, cu trusa greoaie în mînă, se urcă în auto-ambulanță, lîngă sofer. Mașina plecă deîndată, decupîndu-se din cloana de autovehicule alb-cafenii care așteptau, de la un capăt la altul al străzii, gata în orice moment să se smulgă din loc. — Nu se poate mai repede? întrebă Aurelia Preda. E foarte urgent. — Nu, nu se poate mai repede, răspunsu Ion Casămîndră, morocnăș. Derapez. Ar trebui să ne în-

— Ce să dau? — Cu ce tramvai se ajunge la dumneavoastră? — Asta e bună! Dar ce, cu tramvaiul veniți? — Nu, nu de asta, dar ca să vă găsim mai ușor... Mai spuneți o dată cartierul... Moașa veni la ghișeu dispecerilor, luă fișa și dispărură. Afară, în stradă, trase o gură de aer proaspăt, apoi, cu trusa greoaie în mînă, se urcă în auto-ambulanță, lîngă sofer. Mașina plecă deîndată, decupîndu-se din cloana de autovehicule alb-cafenii care așteptau, de la un capăt la altul al străzii, gata în orice moment să se smulgă din loc. — Nu se poate mai repede? întrebă Aurelia Preda. E foarte urgent. — Nu, nu se poate mai repede, răspunsu Ion Casămîndră, morocnăș. Derapez. Ar trebui să ne în-

— Veniți pînă la mine! De ce nu răspundeți? Veniți imediat! — De ce să venim? Ce s-a-nțim... — Cum de ce? Răbunîi el. V-am spus că neavădă-mea naște! Nu-i zero zero? — Ba da, e Salvarea, dar nu mi-ai mai spus. — Adică da, recunosc Dănilă, dar acum v-am spus! S-a întimplat ceva grav. Cînd veniți? Fuseseră citeva minute de acalmie. În fotoliul înghesul lîngă masa dispecerilor, doctorul Constantin Popescu rămăsesse cu o fișă în mînă, fișa unui caz rezolvat. O bătrînă cavalcă fusese recădută la viață, după citeva ore de eforturi sursoare, iar, la însoțire, doctorul Popa Marcel, care executase reanimarea, predase această fișă complicată medicului coordonator. El o studiase, felicîndu-l în gînd pe acest coleg al său, mult mai tînăr; apoi își spusese că poate să mai rămînă citeva clipe cufundat în fotoliu, pentru că orice apel încetase deodată și pentru că se simțea oșobit. De cînd își luase în primire garda, și pînă acum, după miezul nopții, sosiseră atîtea apeluri, în-cît nu apăsase să stea nici o clipă. Alături, la pupitrul de aparate, se auzia cele patru registreatoare medicale. Aici, lîngă el, cele două dispecere. Se făcuse tăcere, dar era o tăcere ciudată, deosebită aici, printre ei, niciodată tăcerea nu era în firea lucrurilor. „Ne-am obișnuit cu gălăgia, cu starea de alarmă”, se gîndi medicul coordonator, între somn și realitate. Pleoapele i se zăbeau, opunîndu-se inerției care le ademenea. El rezistă un răstimp, apoi inerția învinse și ochii i se închiseră. În momentul acela, cîlină din curtea de-afăuri, de la „Hematologie”, începură să lître din nou bicuții de nervi; mai tîrziu se auzi țîțorul clorova potăi răgușite, apoi scheletul unui căle-lăndru capricios și după aceea se porniră cu țîții decădăți, citeva zeci de cîini, țîțuți acolo pentru experiențe și înfărtăți din senin, în mijlocul nopții. Medicul se smulse din fotoliu și puse fișa pe masă, cu un gest brusc.

— Revenim la normal, zise el, cu o voce mai-țioasă. — Apoi, deodată, la unul dintre pupitre, zăbrîni seroșia. Pe urmă, în altul. În cele două încoperi simțite desăpărte printr-un glasvand, se pronunse înviorare pe care cu țîții o așteptaseră. Se simțeau de fapt mult mai bine așa, în miezul realității, oricît de oșobiti ar fi fost, decît în minutele de acalmie, cînd lipsa de activitate le amenința pînă și ultima rămășiță de energie.

— Numele. Vă rog, dați-mi numele, ceru registratoarea de la pupitrul numărul doi. Încă o dată, vă rog, repetați ea, apăsînd receptorul în plînia urechii, ca să audă mai bine. După o pauză, zise: — Cum ați spus?... Aha, Dănilă... Dănilă și mai cum?... Cum Dan, țîțărășe, nu e femeie? Numele soției dumneavoastră... Bun, pe ce stradă stați?... Mai spuneți o dată, vă rog, nu se-aude... Și vă rog nu strigați! — Cum nu se-aude?! De ce nu se-aude? se înfurie Dănilă, la celălalt capăt al firului. Mai lasă rujul. Eu te-aud foarte bine. Jignită, registratoarea se înroși. Ea știa însă că, în asemenea împrejurări, se întimpla adesea ca oamenii, cuprîși de panică, să o repeadă. Nu erau vinovați. Era un lucru asupra căruia se putaseră multe discuții, mai ales în timpurile bune, de cînd se schimbase conducerea Stației. „În fața doamnei, solicitanții își pierd ușor cumpătul”, îi se spusese. Așa că ea, în ciuda jignirii, rămase calmă.

— În a cîta lună e? întrebă. — Cum în a cîta, dacă e gata să nască? Dumneata la cite luni naști? — Mă rog... Scuzați. Dați-mi un punct de reper.

— Vezi că trebuie să dăm de o benzinărie, îi spuse moașa, cînd trecură prin dreptul fabricii de produse lactate, ale cărei ferestre imense, scaldate în valuri fluorescente, împrișigiau ceața pe o bună bucată de drum. Scrie că e o benzinărie, pe dreapta, și acolo ne așteaptă un bărbat. — Aha, foarte bine! Bravo lui că ne-așteaptă! Și dacă vrei să știi, află că nu mergem prea rău. Cred că nu sînt mai mult de opt, nouă minute, de cînd am plecat... Cam după încă un kilometru, descoperiră benzinăria. Un bărbat tînăr, cu părul răvășit, îl făcu semn și Ion Casămîndră opri.

— Dumneata ești Dănilă? întrebă Aurelia Preda. — Sigur că da! Unde mă ure? Nu mă ure? — Moașa se strînsse lîngă sofer. — Spune-mi ce s-a-ntimplat, întrebă ea. Dănilă îi spuse că de cu seară, cînd venise el de la fabrică, o găsisse pe Dănilă gemînd. Apoi durerile se intensău și veniseră niște vecine, ca s-o ajute. — Dar de ce n-ai dus-o imediat la maternitate? Sau de ce nu ne-ai chemat chiar atunci? — Pentru că nu mi-a dat voie bătrîna. — Care bătrînă? — O vecină bătrînă, zicea că a mai umblat cu din astea și că să-ți liniștiți. Pînă cînd, pe la miezul nopții, s-a întimplat ceva, de unde să știu eu

— Dar mă doare... mă doare! strigă Dănilă. — Dumneata ai copil, doamnă doctor? întrebă cea mai în vîrstă dintre femei, cu o voce insinuantă. — Da, răspunsu prompt Aurelia Preda. Am patru, preciza ea, cu convingere.

— Văcinele se strînsură lîngă fereastra, mai tîrziu derutate, apoi intimidată de această prezență de spirit și începură să șopocăie ceva între ele. Moașa desfăcu trusa, își scoase fonendoscopul, seringa și tăle două fiole de Sedalgin. În timp ce-i înecau Dănilăi calmantul, descoperi pe scarocul urmele acelei incontinențe asupra căreia medicul coordonator îi atrăsese atenția, în clipa cînd ea luase în primire fișa de la ghișeu. Întrebă: — Cînd ai simțit ultima oră a bătăile copilului? — Le simt mereu. Și acum le simt. Dar, mă doare... Mă doare! Nu-nleghi că mă doare?! — Ollolol! măică, asta încă nu-i nimic, zise bătrîna, apoi le vorbi celorlalte: Să vedeți ce-am mai pătit eu, cînd l-am născut pe Fănel... Dar eu am avut doctor, nu glumă... — Cine s-a ocupat de ea? întrebă Aurelia Preda. — Se făcu o tăcere, care dură îndelung. — Cine a intervenit aici? insistă moașa.

Cele două femei mai puțin vîrstnice se uitară stînjinite la ea, apoi la Dănilă. Bătrîna se apucă, să potrivească faldurile perdelei. Ochi Dănilăi se deschiseră mari și o căutără cu spaimă pe moașa. Durerile parcă o mai lăsaseră, însă acum îi era frică, și-ar fi vrut să se smulgă din pat, ori să țipe de teama pe care-o simțea, ori să se roage de cinerva, să se roage de această prea tîrziu doctoriță, dar de ce să o roage... și ce să-și ceară, ea să se termine o dată cu această frică? „Unde-o fi Dan?” se gîndi ea și își înșurugă în mîna moașei, care scrișii de durere Aurelia Preda îi văzu ochii, și-i văzu spaima, și înțelese că în această privire înfricoșată și rugătoare se ascundea și un început de neîncredere în priceperea sa. Știa, îi spusese medicul, îi spusese mai înainte profesorii, apoi știa și din propria ei experiență, că încrederea bolnavului în omul care-l îngrijește e adesea esențială. Supărăți, se gîndi s-o repeadă pe bătrîna aceea care, după ce complicase lucrurile cu ignoranța ei, mai și frîncănea, ea o rată. „Însă nu, nu e bine. Fata asta are nevoie de liniște, orice traumă psihică ar putea provoca un dezastru”.

— Vă rog, treceți dincolo, zise ea, calm, uitîndu-se mai mult la bătrînă. Lăsați-ne singure, tre-

— Dar de ce nu ajungem o dată? se răstîi ea la moașă.

— Moașa tresări supărată, însă tîc, nu-i răspunsu. Ea știa de ce e Dănilă nevastă. Mai văzuse bărbății ca Dănilă, cuprîși de neliniște. Știa că așa se întimplă cînd un bărbat, prima oră în viață e pe punctul de a deveni tată. Așa că era doar o spaimă care va trece. Și era totodată, mai alor, o bucurie adîncă, încă subconștientă, dar care curînd va ieși la lumină, va irumpe și-l va ilumina și pe el, îl va face să ajungă la miezul acestei taine, pe care decădăntă numai femeia lui o cunoaște. „De fapt, își spusese ea mai departe, nu-i nici o taină, e numai o bucurie care se străduie să-și pătrundă în tăcere, decît atunci cînd îți se naște primul copil.”

— Și din nou auzi vorbele acelei bătrîne intimidată. „Ba să ai, măică, să ai...” și pricepu, în sfîrșit, izvorul acelei misterioase plăceri. O, avea înțeles de fapt! Dar ea nu-i-a femeie? Nu, o avea înțeles-o zî un copil?

— Masina coti, înclinată, cu mersul încetinit, apoi își reluă drumul drept și viteza crescu. „Trebuie să mai fie puțin pînă la maternitate”, se gîndi moașa. Dănilă tuși. „Da, reluă ea, auzindu-l. Fără curînd va descoperi și el totul! Atunci, eliberată de teamă, eliberată mai ales el, se vor bucura amîndoi, ca după un mare triumf. El se va rușina de frica aceasta, își va spune că totul a fost foarte simplu. Și pînă va crește copilul, va și uita că acesta e triumful suprem. Că aceasta e viața”.

Sînt lîndă cum îl arcu sprîncenei tale, încă, Și piatra lîndă o aduc supusă Pînă-n lîndă, Și n-a crescut vreo griji, în vis să te cupîndă Iar dragostea-i lîndă zarea de clar-și adînc.

Cînd vin în lăpt zarii de pe-aurea, Trudii și-vîngător, la toate lătră teamă, Te iau părtaș aiurii, Te vreau copil și mamă, Te chem să vezi supuse și pădurea.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

Și soarele și apa o bei la fel cu mine, Așa cum stringera la piept, O rupem pe din două, Petala crudă, vinul și lăcărul din rouă Din ele jumătate, mereu îi se cuvine.

FACEREA LUMII

— Ce să dau? — Cu ce tramvai se ajunge la dumneavoastră? — Asta e bună! Dar ce, cu tramvaiul veniți? — Nu, nu de asta, dar ca să vă găsim mai ușor... Mai spuneți o dată cartierul... Moașa veni la ghișeu dispecerilor, luă fișa și dispărură. Afară, în stradă, trase o gură de aer proaspăt, apoi, cu trusa greoaie în mînă, se urcă în auto-ambulanță, lîngă sofer. Mașina plecă deîndată, decupîndu-se din cloana de autovehicule alb-cafenii care așteptau, de la un capăt la altul al străzii, gata în orice moment să se smulgă din loc. — Nu se poate mai repede? întrebă Aurelia Preda. E foarte urgent. — Nu, nu se poate mai repede, răspunsu Ion Casămîndră, morocnăș. Derapez. Ar trebui să ne în-

— Veniți pînă la mine! De ce nu răspundeți? Veniți imediat! — De ce să venim? Ce s-a-nțim... — Cum de ce? Răbunîi el. V-am spus că neavădă-mea naște! Nu-i zero zero? — Ba da, e Salvarea, dar nu mi-ai mai spus. — Adică da, recunosc Dănilă, dar acum v-am spus! S-a întimplat ceva grav. Cînd veniți? Fuseseră citeva minute de acalmie. În fotoliul înghesul lîngă masa dispecerilor, doctorul Constantin Popescu rămăsesse cu o fișă în mînă, fișa unui caz rezolvat. O bătrînă cavalcă fusese recădută la viață, după citeva ore de eforturi sursoare, iar, la însoțire, doctorul Popa Marcel, care executase reanimarea, predase această fișă complicată medicului coordonator. El o studiase, felicîndu-l în gînd pe acest coleg al său, mult mai tînăr; apoi își spusese că poate să mai rămînă citeva clipe cufundat în fotoliu, pentru că orice apel încetase deodată și pentru că se simțea oșobit. De cînd își luase în primire garda, și pînă acum, după miezul nopții, sosiseră atîtea apeluri, în-cît nu apăsase să stea nici o clipă. Alături, la pupitrul de aparate, se auzia cele patru registreatoare medicale. Aici, lîngă el, cele două dispecere. Se făcuse tăcere, dar era o tăcere ciudată, deosebită aici, printre ei, niciodată tăcerea nu era în firea lucrurilor. „Ne-am obișnuit cu gălăgia, cu starea de alarmă”, se gîndi medicul coordonator, între somn și realitate. Pleoapele i se zăbeau, opunîndu-se inerției care le ademenea. El rezistă un răstimp, apoi inerția învinse și ochii i se închiseră. În momentul acela, cîlină din curtea de-afăuri, de la „Hematologie”, începură să lître din nou bicuții de nervi; mai tîrziu se auzi țîțorul clorova potăi răgușite, apoi scheletul unui căle-lăndru capricios și după aceea se porniră cu țîții decădăți, citeva zeci de cîini, țîțuți acolo pentru experiențe și înfărtăți din senin, în mijlocul nopții. Medicul se smulse din fotoliu și puse fișa pe masă, cu un gest brusc.

— Revenim la normal, zise el, cu o voce mai-țioasă. — Apoi, deodată, la unul dintre pupitre, zăbrîni seroșia. Pe urmă, în altul. În cele două încoperi simțite desăpărte printr-un glasvand, se pronunse înviorare pe care cu țîții o așteptaseră. Se simțeau de fapt mult mai bine așa, în miezul realității, oricît de oșobiti ar fi fost, decît în minutele de acalmie, cînd lipsa de activitate le amenința pînă și ultima rămășiță de energie.

— Numele. Vă rog, dați-mi numele, ceru registratoarea de la pupitrul numărul doi. Încă o dată, vă rog, repetați ea, apăsînd receptorul în plînia urechii, ca să audă mai bine. După o pauză, zise: — Cum ați spus?... Aha, Dănilă... Dănilă și mai cum?... Cum Dan, țîțărășe, nu e femeie? Numele soției dumneavoastră... Bun, pe ce stradă stați?... Mai spuneți o dată, vă rog, nu se-aude... Și vă rog nu strigați! — Cum nu se-aude?! De ce nu se-aude? se înfurie Dănilă, la celălalt capăt al firului. Mai lasă rujul. Eu te-aud foarte bine. Jignită, registratoarea se înroși. Ea știa însă că, în asemenea împrejurări, se întimpla adesea ca oamenii, cuprîși de panică, să o repeadă. Nu erau vinovați. Era un lucru asupra căruia se putaseră multe discuții, mai ales în timpurile bune, de cînd se schimbase conducerea Stației. „În fața doamnei, solicitanții își pierd ușor cumpătul”, îi se spusese. Așa că ea, în ciuda jignirii, rămase calmă.

— În a cîta lună e? întrebă. — Cum în a cîta, dacă e gata să nască? Dumneata la cite luni naști? — Mă rog... Scuzați. Dați-mi un punct de reper.

— Vezi că trebuie să dăm de o benzinărie, îi spuse moașa, cînd trecură prin dreptul fabricii de produse lactate, ale cărei ferestre imense, scaldate în valuri fluorescente, împrișigiau ceața pe o bună bucată de drum. Scrie că e o benzinărie, pe dreapta, și acolo ne așteaptă un bărbat. — Aha, foarte bine! Bravo lui că ne-așteaptă! Și dacă vrei să știi, află că nu mergem prea rău. Cred că nu sînt mai mult de opt, nouă minute, de cînd am plecat... Cam după încă un kilometru, descoperiră benzinăria. Un bărbat tînăr, cu părul răvășit, îl făcu semn și Ion Casămîndră opri.

— Dumneata ești Dănilă? întrebă Aurelia Preda. — Sigur că da! Unde mă ure? Nu mă ure? — Moașa se strînsse lîngă sofer. — Spune-mi ce s-a-ntimplat, întrebă ea. Dănilă îi spuse că de cu seară, cînd venise el de la fabrică, o găsisse pe Dănilă gemînd. Apoi durerile se intensău și veniseră niște vecine, ca s-o ajute. — Dar de ce n-ai dus-o imediat la maternitate? Sau de ce nu ne-ai chemat chiar atunci? — Pentru că nu mi-a dat voie bătrîna. — Care bătrînă? — O vecină bătrînă, zicea că a mai umblat cu din astea și că să-ți liniștiți. Pînă cînd, pe la miezul nopții, s-a întimplat ceva, de unde să știu eu

— Dar mă doare... mă doare! strigă Dănilă. — Dumneata ai copil, doamnă doctor? întrebă cea mai în vîrstă dintre femei, cu o voce insinuantă. — Da, răspunsu prompt Aurelia Preda. Am patru, preciza ea, cu convingere.

— Văcinele se strînsură lîngă fereastra, mai tîrziu derutate, apoi intimidată de această prezență de spirit și începură să șopocăie ceva între ele. Moașa desfăcu trusa, își scoase fonendoscopul, seringa și tăle două fiole de Sedalgin. În timp ce-i înecau Dănilăi calmantul, descoperi pe scarocul urmele acelei incontinențe asupra căreia medicul coordonator îi atrăsese atenția, în clipa cînd ea luase în primire fișa de la ghișeu. Întrebă: — Cînd ai simțit ultima oră a bătăile copilului? — Le simt mereu. Și acum le simt. Dar, mă doare... Mă doare! Nu-nleghi că mă doare?! — Ollolol! măică, asta încă nu-i nimic, zise bătrîna, apoi le vorbi celorlalte: Să vedeți ce-am mai pătit eu, cînd l-am născut pe Fănel... Dar eu am avut doctor, nu glumă... — Cine s-a ocupat de ea? întrebă Aurelia Preda. — Se făcu o tăcere, care dură îndelung. — Cine a intervenit aici? insistă moașa.

Cele două femei mai puțin vîrstnice se uitară stînjinite la ea, apoi la Dănilă. Bătrîna se apucă, să potrivească faldurile perdelei. Ochi Dănilăi se deschiseră mari și o căutără cu spaimă pe moașa. Durerile parcă o mai lăsaseră, însă acum îi era frică, și-ar fi vrut să se smulgă din pat, ori să țipe de teama pe care-o simțea, ori să se roage de cinerva, să se roage de această prea tîrziu doctoriță, dar de ce să o roage... și ce să-și ceară, ea să se termine o dată cu această frică? „Unde-o fi Dan?” se gîndi ea și își înșurugă în mîna moașei, care scrișii de durere Aurelia Preda îi văzu ochii, și-i văzu spaima, și înțelese că în această privire înfricoșată și rugătoare se ascundea și un început de neîncredere în priceperea sa. Știa, îi spusese medicul, îi spusese mai înainte profesorii, apoi știa și din propria ei experiență, că încrederea bolnavului în omul care-l îngrijește e adesea esențială. Supărăți, se gîndi s-o repeadă pe bătrîna aceea care, după ce complicase lucrurile cu ignoranța ei, mai și frîncănea, ea o rată. „Însă nu, nu e bine. Fata asta are nevoie de liniște, orice traumă psihică ar putea provoca un dezastru”.

— Vă rog, treceți dincolo, zise ea, calm, uitîndu-se mai mult la bătrînă. Lăsați-ne singure, tre-

DORINȚA

Chiar acum, seara, copilul se va duce încă o dată acolo, deși e tirziu și poate că ar trebui să se culce.

Oamenii mari nu se sperie, cu toate că e noapte. Și noaptea nu merg mașinile? El vrea să se facă sofer. Și cum va conduce atunci?

Ziua întreacău au meșterit la mașina făcută din cotiși, el și Sinica, amândoi fericiți de arșița soarelui, la umbra nukului. Se vede la volan, ca Tache, băiatul mai mare a lui Rusu, odată, când a trecut cu camionul în roșu. Dar gândul că trebuie să se măsoare curmă jocul, lasându-l pe Sinica și mașina la care meșteriseră. Fuși prin praful drumului ce se lipea moale și fierbinte de talpa piciorului. Naduseși dacă ai fi stat. De caldura, și umbra, și ea se lipise lângă trunchiul copacilor. Tăie de-a dreptul prin grădini, pînă la malul iazului.

Umed, aerul nu-ți uda cămașa aici și trîntit în rogozul malului, Adrian se oprî incudat.

Semnul pe care l-a făcut din joacă, adînc, cu unghia în coaja moale a salciei, acum două luni, arăta așa cum îl lasase. Semnul avea rost acum, pentru că Adrian se hotărîse să se facă sofer și trebuia să crească. Nu ca atunci cînd l-a făcut, după ce s-au scaldat toată dimineața în iaz.

Acum Adrian sta pe prispă și cînd l-am chemat, a zis că se culca în finarie cu Costel.

Noaptea de august dau lumina. O lumina albă de stea, și Adrian asculta cîntecul umbrelor, foșnetul luminii și cînd a pornit către poartă a făcut-o încet.

Leandru a mai lătrat că se făcuse prea liniste deodată, ca să pornească și el după Adrian. Mergea Leandru înainte, cu pas hotărît, sperînd șopirile. Mergeau către iaz.

Iarba albise. Călcău ușor, să nu trezească luna adormită în iarba.

Pipi semnul, lipindu-și calciile, țepapan lângă trunchiul fraged al salciei. „Tot acolo”. Bătători locul, la rădăcina, cu palmele. Pămîntul îi le umezi. Și iar a încercat. Zădărnice. „Sigur am greșit”. Caută prin buzunare briceagul. Lama lui scurt. Mlada pe care o taie era destul de lungă. Sîchii aerul și se gîndi că ar fi fost buna de umiditate. Iar bătători locul, înseamnă mlada, tăind-o după înălțime.

mea lui. „Nu! Salcia se-ndoaie!” Prînse trunchiul fraged în brațe, trăgîndu-l spre el. Foșnetul frunzelor, scriștiiu îndepărtat îl facu să sară în lături și cu ciuda lui mlada de jos, lovind salcia. Spaima se iscă fulgerător, cînd ochiul de lumina crescu, o dată cu capul acela gata să-l înghită.

Fuga ținu mult și acel ceva venea după el, gîfînd. Numai în prîdvor se oprî, cît a apăsât pe clanta. Patul îi era făcut, și se băga așa îmbrăcat, ghemuindu-se.

Visul veni deodată și se trezi în zori. Se trezi, tipînd scurt. Era în pat. Își aduse aminte... Plecase cu Leandru. Și cel care-l urmărise nu era alt decît Leandru.

Dar totul i se lămurî mai tirziu, cînd o întrebă pe maica-sa: — Mamă, de ce cresc copacii o dată cu oamenii?

Corneliu Buzinechi

prastaștia

Lucrasem la raportul trimestrial două zile, și în simbioza aceea îmi propusesem să-l închei. Situații, statistici, semnificații, asta, ștampila vă rog, la telefon. Nu-l de mirare că intrarea lui Ionescu m-a scos din sărite.

— Vă deranjez, s-a scuzat el, așezîndu-se fără să fi fost poftit. Vin să vă raportez o situație neplăcută... La clasa mea a fost spart un geam, mi-a declarat el pe ton grav.

Bine că în momentul acela nu m-a privit. — Ah, cu geamurile astea! Poveste fără sfîrșit. — Chiar așa... uite-aceu l-a spart, în timpul orei. Dar ce spărtură, perfect rotundă cu un cerc.

— Și cu vinovatul cum e? Cu voce sau fără voce? Nu mi-a răspuns, scotînd că problema nu se pretează la glume. Atunci, pregătînd cu creion și hirtie, am cerut să afiu numele inculpatului.

— Parcă știu eu cum îl cheamă? Trebuie să fie dintre derbedeii de-a șaptea... Au avut patruză la lucrări practice și n-am putut face ora de el.

— Dacă l-ați văzut e simplu... Doar n-o să vă învâț eu cum să procedeați!

— Vă rog să mă scuzați, tovarășă directoare, fi-rește. V-am adus la cunoștință cazul, așa cum era datoria mea. Dumneavoastră să cercetați, să... Eu, fi-rește, pînă să mă ridic de la catedră, măgarul fugise. Nu l-am văzut. Dar sint sigur că e dintr-a șaptea. Ehee, continuă el simțînd nevoia să se explice, de cînd i-am lăsat eu din mîna, se țîn numai de prostii. Trag la țîntă în geamuri, sperie lumea cu pocniturile lor. I-am vorbit dirigită despre toate acestea, așa, tovarășe, dar ea știți ce mi-a spus? „Lasă tă-cuț, nu te amără. Copiii de azi au multă energie. Și fizică și spirituală. Datoria noastră este să le per-mitem să și-o elibereze și s-o canalizăm în sensuri bune. Dămnește te opul energiei naturii!” Auziți ce vorbe! Cine s-a gîslit să-mi dea sfaturi...

— Verbea ca la început, fără să mă privească și de-abia am reușit să-l întrerup, ca să afiu ce dorește de la mine.

— Păi... să descoperiți vinovatul. Doar n-o să scot eu bani din buzunar...

— Ce să descopăr, tovarășe, ce să descopăr? Să mă agăț de capul copililor numai după presupunerile dumitale? De ce să cred că e vinovat un elev dintr-a șaptea și nu un copil careare de pe stradă? Uite ce, deși nu-ți place să primești sfaturi, eu totuși îți dau unul: rezolvă problema asta cu clasa dumitale. E un prilej nimerit să vorbești despre grija pentru bunul obște, despre ce nu trebuie să facă elevii într-o școală nouă care e a lor.

— Văd eu că o întorci bine. Nu degaba se spune că protejați „clasa a șaptea B”, accentuă el.

Dar să știți, elevii mei nu vor plăti oalele sparte de alții. Ce „bun obște”, ce „grijă”? Lăsați că-i găsesc eu pe vinovați, dacă dumneavoastră nu vreți, zise el apăsât și ieși.

M-am ridicat să închid ușa pe care doar o trăsese după sine și am rămas în picioare lîngă sobă, încercînd să-mi astîmpăr tulburarea. Ascultam zgomotele îndufate ale școlii în liniștea orelor și încercam să le ghicesc. Niște bufnituri la rîstîmpuri rare: tovarășă Maria, femeie noastră de serviciu, stivulește lemnele în boxă, se aude gălăgie în clasa a șaptea B. De ce să fie elevii tocmai din clasa asta, nu știu... Și așa, deci, o protejez pe Dragnea. Mă scutur de imagini neplăcute și deschid radioul.

De undeva se transmite „Lacul lebedelor”. Recunosc motivul Odilei și mi-o închipui, silueta neagră, profilată pe fundalul cenușiu al zilei de iarnă, așa cum se vede prin fereastra mea, largă cît un pete. Gîndurile mi se agățau unul de altul, ca niște inele de fum. Nu mai aud nimic. Mă uit la raportul ne-terminat și simt că nu mai pot lega două cuvînte. Îmi amintesc de Ionescu.

În momentul acesta ușa se deschide, izbită, și în umbra tovarășului Ionescu apare un elev. E un băiat de vreo 14 ani, măruntel, intens privit, cîrn. Ochii nu-i văd, că-i ține plecați, nervos preocupat să-și răsucescă un colț al cravatei roșii. E palid, doar pe obrazul sting, câteva ciudate dungli roșii de cinci degete întipărite, ca după o noapte de somn cu mîna sub obraz.

Ionescu îmi zîmbește patern și superior: — Și ziceai că nu-l găsîm... Uite, asta-i. Și către el, eu figură schimbatașă la arată, mă adreșez, ce-ai tu în buzunar... să vadă și tovarășă directoare. Prezența lui Grigorașcu aci este pentru tovarășul Ionescu dovada grăitoare a neputinței mele, a incapacității în munca de conducere. Mă uit la Grigorașcu. După un moment de ezitare, îmi întind un mic obiect lucrat în lemn cu încreștații minuțioase; numai elastic negru și lat care leagă cele două crăcane e grosolan. Cînd îl vede, tovarășul Ionescu începe să se bucură în jurul meu, ca elevul care a prînt, în timp ce prîntul ia la palmă.

— Vedeti, n-am spus eu... Derbedeii... Vagabonzii... Era lîmpede că Ionescu nu cunoaște identitatea vinovatului și că elevul fusese adus pentru „cercetări”. Se cuvenea să intervin.

— Vaszică tu ai spart geamul, am făcut eu constatarea ca pentru mine, admițînd îndelung praștia din mîinile mele pe care mă gîndeam că ar fi păcat să-o arunc în foc. Lemnul ei avea încreștații frumoase. Băiatul tăcea cu o expresie imobilă, răsucind de astă dată celălalt colț al cravatei, ascunsă în rest sub ves-

tonul de uniformă. Și poate n-ar fi spus nimic la orice insistență a mea, dacă tovarășul Ionescu nu intervenea iar: — Păi dar cine? Pe toți l-am controlat. Mai avea vreunul praștie?

Grigorașcu i-a aruncat o privire întoarsă, fulgerătoare. Apoi a început să plîngă rostind ceva neînțelese. — Ei, și tu acum... dai apă la șoareci, l-am liniștit eu cu voce aspră, folosînd o veche formulă a mamei. Lasă, nu-i nici o nenorocire, i-am zis mîngîindu-l creștetul țepos unde se desfacea în sens contrar două virtute de păr decolorat. Vii miine cu un geamșu și gata.

— Dar nu l-am spart eu, tovarășă directoare, a zis insistent, ca și cînd ar fi repetat asta a nu știu cîta oară. Și de abia atunci, pentru prima dată, și-a ridicat spre mine privirea limpede, slobozînd astfel o lacrimă grea care se sparse de mîna. În clipa aceea am înțeles ce trebuie să fac:

— Grigorașcu, l-am chemat eu pe băiat într-un fel care-l atrase atenția și lui Ionescu. Eu știam că tu nu ești vinovat. Am văzut cine a tras în geam. Mie altceva se-mi spui: la ce-ți trebuie praștia?

— Tovarășă directoare, praștia nu e a mea dar nici băiatul a cui e n-a folosit-o. Era la mine. Vroiam să-mi fac și eu un pîrumbel. Eu am pus pariu că nu țîntește paratrăznetul, e a aruncat platra și adevărat, cum am spus eu, n-a nimerit țînta ci geamul. Și-a dat seama de greșală, prea tirziu.

Tovarășul Ionescu a plecat brusce și a închis ușa cu zgomot. Grigorașcu tăcea cu aceeași expresie imobilă de la început iar pe obrazul pătat de lacrimă îl apăruese mai vizibil urma ciudată a cinci degete pe care l-o văzusem cînd intrase la mine.

— Știi la ce mă gîndesc eu acum, l-am întrebant după un timp. Ce fel de pionier ești tu, dacă acoperi greșelile tale și ale altora?

— Tovarășă directoare, el n-a făcut-o înadins. S-a întimplat. E prietenul meu, învață la școala 6. Și mi-am dat cuvîntul că nu spun. Puteam să-mi calc cuvîntul de pionier?

— Adevărat, asta nu. Dar altceva se putea face: să nu-ți fi dat cuvîntul de la început cînd ai înțeles că a greșit. Dacă am folosi cuvîntul nostru de onoare în orice împrejurare ca aceasta, fără să scotim dacă se cuvine ori nu, ar ajunge curînd ca o batistă purtată o săptămîna.

Grigorașcu întîl a ris scurt — de comparația mea pesemne — și apoi a căzut pe gînduri.

— Asta așa e, aveți dreptate, m-a aprobat el cu convingere, ca după o reflectare matură.

— Acum nu mai lungim vorba. Nu mă interesează cine e prietenul tău, vinovatul. Dar dacă peste două

zile mei văd spărtura, îl găsesc și vă pedepsesc pe amîndoi.

— N-aveți nici o grijă, tovarășă directoare, a exclamat el, că după încheierea țîntului, fericit că lucrurile se potrivește întocmai cu ale lui și a ieșit să-lîntud sumar și, ar fi putut spune alții, nerespictuos.

L-am urmărit pe fereastră și l-am văzut cum își freca tălpile bocancilor de trotuarul pe care căzuseră abia cîțiva fulgi de zăpadă pe jumătate topiți.

M-am așezat la birou, istovită, iar de raportul trimestrial nici măcar nu mi-am adus aminte. Mă gîndeam la tovarășul Ionescu. Oare ce-l de făcut cu ei?

Ana Barbu

Desen de M. VENIAMIN

Desen de NICA PETRE

STUDII SUPERIOARE

Așteptam la marginea orașului să găsesc vreo ocazie. Eram în vacanța de vară. Stăusem o săptămîna la plajă și cheltuisem și banii de tren. Am oprît vreo două mașini și le-am spus soferilor situația, dar mi-au răspuns că nu „intră în risc” degeaba. Sint un fel de altă lume și soferii aștia gîndeam eu.

Mă uitam încordată de-a lungul șoselei. Văd de departe ceva foarte preștir, care aducea și a tractor, și a camion, dar nu deosebeam precis. „Pînă la urmă merg și cu o remorcă. Dacă mă ia și asta”. Se auzea un bîzîit aprite. Deodată se oprî în fața mea. Era un fost camion. Nu avea geamuri de loc la cabină, nici în față, nici în părțile laterale. Avea numai partea dreaptă a capotei, pe care se vedea că cineva și înserarea vopselele în peze diforme și fel de fel de linii înclinate ce aduceau a pictură abstractionistă. Capota avea multe fisuri, iar în unele locuri chiar bucăți de tablă întoarsă ce produceau un bîzîit asurzitor, din cauza trepidațiilor motorului. A trebuit să oprăscă toată hîrtia ca să mă pot înțelegi cu el. Îmi păru o figură cunoscută, dar lăsat pentru mai tirziu aducerile aminte. Era tuns chilug, ceea ce dădea de bănuî.

— Mă luați și pe mine pînă la Hamangia? Dar trebuie să vă spun că banii o să vi-i dau acolo... că aceea... — Lasă dom'le, banii, urcă-te aici, numai să pot deschide ușa! Omuș se cănea din răspuțeri, împingînd, bîntînd tare cu pumnii. Nu se deschidea.

— Uite ce-i, dac-o deschid nu se mai închide după aia, așa că fă un salt pe geam.

„Bun om, gîndesc eu, dar nu mirase a bine intratul asta pe geam”. Încercă să pornească mașina... Hîrtia puțîn și nu făcea contact.

În locul care așteptasem eu mai erau și alți oameni ce așteptau vreo ocazie, dar au refuzat să meargă cu o astfel de arătare.

— Ține mata aici, spuse soferul, și țezi

de astă-dată cu manivela în mîna pe geam din față, călcînd pe capota rămasă. Cei de pe margine au izbucnit în ris.

Întrite de citeva ori din manivela și bîzîiții reîncepu ca o cîntec drăcesc... Tonurile se schimbau însă după cum schimba vitezele, căci merou alte bucăți de tablă intrau în vibrație. Cînd peste toate acestea mai și claxona, se auzea o împreunare ciudată, disonanantă, în care claxonul era un alto ca de cocco răgușit. În locul șolanului rămăseseră două cioturi ca două coarne de capră, cu care omul sofa de minune.

— Ține-te bine, că nu prea am frîna bună și nici bara de direcție nu mai e de direcție.

M-a bufnit risul.

— De ce risi?

— Da? Ce a rămas bun la mașina asta?

— Întreb eu.

— Păi dacă avea ceva bun, se apucau ei s-o repare, n-o duceam eu înapoi. N-avea cine-o duce înapoi și m-am oferit eu. Ca tot aveau treabă la Tulcea... Mașina e a unui G.A.S.

— Poate că motorul e bun!

— Da... e bun pentru... la grădînării, la udat...

Îl spionez cu privirea... Acum mi-am amintit.

— Nu te superi că te întreb, care-i numele dumitale?

— Mă cunoști cumva? — întrebă el surprins.

— Nu, de unde! — mă ascund eu.

— Dragnea Anton, Tonea mi spun cel de mă cunosc... Da? mata cu ce te ocupi?

— Sint student!

— Urmezi studiul superior? Și noi am urmat, nu se vede? Și-mi arată pîrul scurt.

Omul tăcu și o ușoră amărăciune i se aşternu pe față. Întoarse capul și mă fulgeră cu privirea.

— De ce nu spui, dom'le, că mă cunoști?

— De unde?

— N-ai fost martor la procesul meu?

În fața noastră, de pe un drum lăturalnic, traversa șoseaua o căruță cu pale cit un bloc cu două etaje, în vîrfu, căreia omului care conducea nu i se vedea decît capul profilat pe cer. Soferul a claxonat de departe, dar omul din căruță nu s-a sinchisit. Ne-am apropiat rapid, căci era un fel de vale... A pus frîna, dar nu se putea frîna brusce. Din cauza bruscării frinei, a scîrpat bara de direcție. Ca o capră îndărătnică, mașina s-a repezit în șira de paie ambulată. Botul mașinii a intrat sub ea, iar peste noi (cabina neavînd geamuri) a năvălit o rafală de paie ce ne-a umplut gîturile cu pleavă.

Soferul nervos a ieșit pe fereastra cabinei și a început să se certe cu cel din ceruri:

— Ce, băi, frate, te-ai cocoșat acolo și umbli cu capul prin nori? Am fost prea bun cu tu te-am scuturat!

— Dar de cînd ești sofer, căi văd că ai gura plină de paie? — spuse cel de sus, uitîndu-se ca de pe Himalaia. Au început să vîdă amîndoi.

— N-ai auzit cînd te-am claxonat? Am bara de direcție prăsnită și nu-s stăpîn pe ea.

— Am auzit eu ceva, dar ce, aia-i claxon, parcă-i sperietoare de ciori.

Ne-am curățat de paie și după ce-a legat bara de direcție cu sîrmă, am pornit-o.

Am căzut amîndoi pe gînduri.

Era învățătoare într-un sat, pe malul Razelmului, la cîțiva kilometri depărtare de șoseaua Constanta-Tulcea. „Onorată instantă, a început să vorbească ea emoționată. Am să arăt cum s-a întimplat faptul. Era noapte și trebuia neapărat să merg la raion. Se îmbolnăvise un elev de-al meu și făcuse brusce temperatură...

Tatăl lui era brigadier în oi și nu era a casă. Mamă nu avea și-i creștea bunica lui. Eu stăteam în gazdă la ei pe atunci. Am căutat-o pe soră la dispensar, dar mi se pare că era în concediu... Bunică-su plîngea și spunea că se prăpădește copilul. M-am hotărît să merg la raion, să iau medicamente sau să chem un medic. Am ajuns în Hamangia și așteptam trenul care venea tocmai la patru dimineața. De la ora zece și pînă la patru erau atîcea ore... La gară oamenii m-au sfătuit să mai merg și la șosea, poate prînd vreo ocazie... Îmi era frică să mă duc cu mașina. „Poți avea încredere în oamenii pe care nu-i cunoști?” Mă gîndeam însă la copilul care alura acasă și m-am dus. La început miza fost frică. Vîntul leghna

beurile și pe șosea umbrele se leghnau ca și pe stăfii. Peste puțină vreme am mai găsit niște oameni care așteptau ca și mine, dar mergeau în sens contrar. La un moment dat, a venit soferul în cauză. L-am întrebat unde merge și l-am rugat să mă ia și pe mine. Mi-a spus să aștept puțin să meargă să bea numai o bere.

— Du-te, mi-a spus o femeie, e înșurat și pare om de treabă.

— Duhnea a băutură! a vorbit un bărbat.

— E... dacă-i înșurat! — a mai vorbit femeia.

M-am urcat în cabină. A mers la început domol, dar cum a orbit din sat, a intrat într-o viteză de credeam că s-a terminat cu mine. M-am strîns ca un arc și au zlecam niște. Pe urmă, a micșorat viteza și a început să umble în manșetele acelea din mașină atîngîndu-mă îndăcînt cu cotul. M-am ferit și m-am ghemuit în colțul cabinii... A mîrîit din nou viteza și, ca să mă sperie, lună mîinile de pe volan. Am început să plîng a oprî mașina de tot. Eram în pădure, la doi kilometri depărtare de canton.

— Eu, auziți... se poate, de ce plîngeți... Era beat. S-a repezit la mine. Îmi răspuse bluză. Atunci le-am mușcat de mîna. A deschis ușa și m-a împins cu piciorul afară, amprîndu-mă.

Am rămas în șanțul șoselei, plîngînd. El a plecat. Eu stăteam acolo cu fruntea în poala; îmi era frică să deschid ochii. După un sfert de oră am auzit zgomot de mașină. Farurile m-au orbit cu lumina lor și stăteam în mijlocul șoselei așteptînd. Mașina s-a oprî în fața mea, dar nu mai vedeam nimic. Deodată auz voca lui... Era el. Se întorsese. Am început să alerg... M-a ajuns din urmă. Norocul meu a fost că pe coama dealului a apărut atunci lumina unei mașini.

Dacă-a văzut că se apropie o altă mașină, m-a lăsat și a plecat grăbit. Stăteam în mijlocul șoselei. A venit un milițian cu motocicletă. Era de la circulație. A telefonat de la canton și l-a prins miliția în Babadag.

Îmi aduc aminte că atunci, la proces, învățătoarea l-a iertat. „Fîndcă a fost beat și fîndcă are copil, îl iert” — a răspuns ea la întrebarea instanței.

„La marginea orașului stăteam mai mulți oameni și așteptam să vină vreo mașină de ocazie. — Începu să vorbească un altul în fața instanței. Trenul trecea senza tirziu. Era într-o după amiază de toamnă. Vremea nu se răcise încă. Mașina a oprî în fața noastră.

— Cîți sînteți? — a întrebant soferul, după ce a scos capul pe fereastră.

Ne-am urcat repede în camion. Eram vreo opt.

— Repede, repede, făcea soferul.

Mașina mergea cu viteză destul de mare. Drumurile doborăse aint întorcha-tă, serpuind printre dealuri și păduri. Ce-o fi mîinid așa? — întrebă un cioban care avea niște desagi lîngă el. Venea de la stina colectivului așezat între pădurile Est-salei și malurile Razelmului.

— Păi n-ai văzut că-i beat, spuse un altul, îmbrăcînt într-o bluză de piele. Era tînar, nu păren să depășească treizeci de ani.

Nu trecuserăm cu mult de canton. Deodată mașina se oprî brusca la ieșirea din pădure. Soferul coborî din cabină, împleticindu-și picioarele. „Tara, oameni isteți. Asta-i obiceiul meu, iau biștari la jumătatea drumului. Nu fac bine?”

Am mers de mai multe ori cu mașina pe această distanță. Scoatem totuși cite cinci lei. Atît se obișnuia să primească soferii.

— Eu iau zece lei... făcu soferul uitîndu-se la toți pe rînd.

— Mata ai lua și mai mult, da' vorba-i, cine-ți dă!

Oamenii au început să facă gălăgie.

— Cine nu plătește zece lei, coboară! Să n-avem discuții!

Cîțiva dădură zece lei. Omul cu bluză de piele dă primă, fără să spună nimic.

— Eu de un sfîț dau, că viu de la oi? — Dă-te jos, mîrlane, nu discut! spuse soferul aruncînd țigare.

— Uite de la mine cinci lei pentru el, spuse omul cu bluză de piele.

— Nu să poate dom'le, de ce-și bate joc de mine mîrlanul? Crezi că n-are?

— Jos! Îl împinge pe cioban pe neașteptate.

Cel împins căzu jos, lovindu-se. Oamenii s-au repezit la sofer.

— La o parte, că vă sparg capetele, făcu el ridicînd manivela. Pe marginea dîlonului se iviră mîinile celui de jos, ce încerca să se urce. Cîna l-avea văzut, soferul a lovit tare cu bocancii, strîindu-i degete. Ciobanul scoase un țîpăt de durere. Deodată însă, după citeva secunde, se auzi un pocnet și un suierat puternic. Ciobanul își scosese cuțitul din teacă și-l înfipse în rînta camionului. Spre mirarea tuturor, din roată țîșni un lichid întorșitor. Era țîncă. Soferul se dădu jos și, uitînd de toate, căscă o gură enormă, potrivînd-o în așa fel ca suvoia să-i între pe git. Se oprea un moment să înghită, să răsușfe și să injure, și iar căscă gura. Dar spărtura s-a mărit și țîuca a început să se prelîngă pe roată, lăstîndu-l pentru moment cu gura căscată.

Celălaltul cu bluză de piele se duse lîngă el, îl apucă de guler, și-l trase o palmă zdrăvănuț. Pe urmă îi spuse arătîndu-i un carnet:

— De cînd te urmăresc, țepă! Actele!

Ne apropiam de Hamangia.

„Cînd eram în pușcărie, începu soferul, a venit nevasta la mine cu copilul și m-a întrebat: ce zici, Antone, te faci om, sau mă mărit?”

Atunci parcă m-a mușcat ceva de tîmna... Știi, că primisem trei ani... Am muncit, m-a prins o grașiere și-am scăpat doar cu unul. Banul cîștigat peste munca ta, degeaba, te strică. Asta am înțeles eu.

Ne-am despărțit strîngîndu-ne mîinile, după ce-am băut o bere pe care a plătit-o el.

Nicolae Arău

PROMOVAREA TÎNĂRULUI ACTOR

Tineretul pe scenele noastre i se asigură un mediu optim pentru dezvoltare. După patru ani înzestrat din cele mai bune institute de teatru din lume (constatarea e sustinută și de autoritatea U.N.E.S.C.O.-ului), absolvenții e primii într-un teatru în care se perfecționează, ajutat de colectiv și încurajat de public. Salariu bun de la început, posibilități de studiu și de lucru științific, un repertoriu sănătos...

Prezidenții se văd înadese excelelor condiții asigurate tinerilor noștri actori. Pe scenă ca și în film, la televiziune, la radio ca și în viața obișnuită, întâlnim des nume care acum câțiva ani nu însemnau nimic sau erau cel mult promisiuni. Astfel s-au afirmat pe scenele bucureștene Tatiana Iekel, Leopoldina Bărbulescu și Vasilica Tătaru, Octavian Cotescu și Florin Piersic, Mihai Paladescu și George Constantin alături de Matei Alexandru, Aurel Ciocanu, Cornel Vulpe, Ștefan Bănică, Ion Marinescu, Mircea Albușescu, Paul Ioachim, Ion Vilcu, Athena Demetriadi și mulți alții. Puținii ani ai Silviei Popovici au rodit multe premii republicane, multe izbiri pe scena și pe pelicula. Victor Rebengiuc, Silviu Stănculescu, Dana Coman, Emanoil Petru, Ion Dichisvanu — sînt rapede de aște și de genic.

Fenomenu nu e caracteristic numai Bucureștilor, ci întregii țări. La ultimul Concurs al tinerilor actori s-a recunoscut public talentul lui Ion Besoiu, Gina Patrichi, Ion Simion, Ileana Maria Ionescu, Alexandru Dragan, Anca Ionica-Neculea, Stela Popescu, Ileana Târnavski, Traian Stănescu, prețuți cu distincții ale concursului, alături de care se împun alți valoroși actori tineri din regiuni: Constantin C. C. Stănescu, Paul Lavric, Sabahudin Papadoni, Teofil Vîlcu, Laurețiu Azimionu, George Ferra, Melania Ursu, Radu Carolan. Recenții premii ai colecțiilor de limbă maghiară sau germană sînt cunoscuți în viața artistică a întregii țări, mult mai departe decît aria de răspîndire a limbii lor materne: e vorba de Elekes Emma, Csiky András, Acs Alajos, Tanyi Béla, Simka Károly, Bécs Ferenc, Peter Agnes, Adelf Jageborg, Emeric Schaffer.

Dacă analizăm aceste prezente în funcție de teatrele pe care le slujesc, observăm că talentele nu înfloresc rînd, ci în mai multe: Sibiu, Brașov, Iași, Mureș, Satu Mare, Timișoara, gănd. Oare în celelalte teatre condițiile de lucru sînt mai bune sau tinerii mai puțin talentați? Nu se poate spune asta — dar s-au remarcat colective în care a existat o mai temeinică strădanie a conducerii și a regiștilor spre a valorifica forțele tinere. De câțiva ani încoace la direcțiile teatrelor din Sibiu, Tîrgu-Mureș și Timișoara sînt oameni pricepuți și ambițioși, și rezultatele confirmă asta.

Un director-simulant alături de regiștilor-pedagogi, ce poate favoriza mai mult — alături de condițiile create de partid și de stat — dezvoltarea tinerilor actori?

Meru va fi în viitor directorii exemplului Luciei Sturdza Bulandra, neobșit prin strădania de a crea teatru pe treptele calității. Cît despre apusul regiștilor, ne mărginim să spunem că perioadele de înflorire ale colecțiilor din Căminoa, Oradea, Timișoara, cînd ei au apărut, acelu, al lui Vlad Murgu, Radu Penulescu, Dinu Ciomescu, Valeriu Moiseșcu, Dan Nasta, Ion Maximilian, sprijiniți pe grupuri compacte de actori tineri și pe câțiva vîrstnici de vîrf.

E semnificativ, în același sens, evoluția teatrului din Satu Mare, înființat prin scoțarea unei întregi clase de Institut împreună cu profesorii ei, Harag György, eminent regiștilor-pedagog, un pasionat al muzicii și actorului. Harag a crescut colectivul cu grîi și mîgăla, formînd și actori și regiștilor, (de pildă înzestratul Farkas Istvan) Abordînd inițial un repertoriu mai accesibil, forțele s-au maturizat încetul cu încetul, trecîndu-se gradat la marele repertoriu clasic și contemporan, prin care s-au doborîdit și prețurile spectacolilor și multe trofee la felicitările conenșurii sau decade. Bineînțeles că nu au lipsit nici experiențele neizbitute, unele înfrîngeri — dar adevăratului om de teatru ele îi sînt inerente și glorioase ca loviturile de lanca pe scutul cavalerului.

Pentru actor, repetițiile cu Horea Popescu, Lucian Giurghescu, Radu Penulescu și Lucian Pintilie sînt folositoare, consistente și dense.

Din păcate, actorii se plîng de alți regiștilor frumôși care nu le manifestă aceeași dragoste și același interes. Mulți directori de scenă, ameiți de literale mari cu care li se scriu numele pe afiș, văd spectacolul numai ca pe un prilej de afirmare a propriei personalități și atunci neglijează actorul strivit sub maldărul de decor, întineric sau bandă sonoră. Alți regiștilor înțeleg spiritul de echipă ca pe o nivelare pînă la platitudine a diferitelor prezente actoricești. Alții, comizi, distribuie un interpret într-un rol asemănător cu altul în care respectivul avusese succes, și azi așa, mine așa, cu „reluri-mînușe”, actorul ajunge la șablon. Pericolul șablonizării le e accentuat și de faptul că regiștilor de la radio și televiziune îi uzitează pînă ce se înzează cam într-o aceeași gamă de roluri: dacă acela sistem e explicabil prin însuși scopul muncii — crîz de timp și fluctuație continuă de interpret — în teatru nimic nu justifică procedeul. Alți directori de scenă sînt de-a dreptul indiferenți față de actorii pe care-i lasă să-și facă rolul fiecare după cum îl taie capul, regiștilor ocupîndu-se doar cu asamblarea interpretului în funcție de decor, lumini și sonorizări. Adesea uităm că substanța meseriei noastre e formată lucrul cu actorul. Adesea privim actorul prin prima interesului imediat — proxima premieră, — și nu în perspectiva de dezvoltare în timp.

Preocupăți să facem spectacole, nu facem actori, — deși o acțiune nu o exclude pe cealaltă, ci dimpotrivă.

O serie de tineri actori au fost aduși din provincie în teatrele bucureștene, prin concurs și aceasta, în urma realizării unor succese remarcabile în teatrele raionale sau regionale. Dar au fost ei folosiți întotdeauna, pe măsura talentului lor? Pentru actor, nu e important astăzi în câte roluri joacă, ci mai ales ce se poate face din el. Un rol cu lectură de text e inferior unui rolșor cu problema scenică, cu „trecere” de sentiment. Un rol prezănt în cineci tablouri poate rămîne doar o apariție, în timp ce un altul de șase replici poate îngrădi schițarea unui caracter. Și vîna neafirmării nu poate fi lăsată doar pe umerii interpretului, atunci cînd și ca interpretul respectiv este un element capabil. Pledăm pentru ca tinerii actori să li se încredințeze mai multe roluri în care să se poată afirma.

Scoțete ca regiștilor au o răspundere și o datorie în buna și consecventa îndrumare a acestor actori tineri, în ridicarea pregătirii lor artistice pe o treaptă superioară.

La Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” nu se poate spune că talentații Gh. Ghilulescu, Gh. Oancea, Dinu Dumitrescu, Mircea Albușescu nu sînt distribuiți. Dar sînt ei folosiți pe măsura capacității lor? E justificată neglijaarea lui Alexandru Lungu, Mihai Dogaru, Vasile Gheorghiu, Marin Moraru la Teatrul Tineretului? A Cristinei Tacoi, a lui Mihai Heroveanu și a Elenei Nica la Teatrul „Notara”?

La fel de regretabil sînt cazurile cînd tinerii actori nu se promovează ei înșiși.

Sînt unii care manifestă dezinteres, dacă nu chiar apatie pentru cercetarea măiestriei. Cîți diferinți între deția impecabilă a vîstnicilor Naționalului și degradarea limbii române în gura unora dintre tinerii (vorbirea neglijență prejudicială adesea chiar arta unor tineri talentați și preocupați de profesiunea lor ca George Constantin și Mircea Albușescu).

Mulți sînt mediosificați, înțirize la repetiție sau la spectacol, nu pricep că în teatru trebuie să fie disciplina de cazarmă și o punctualitate de nediferențiar. Sau, uncoți,

chiar dacă interpretul e punctual fizic, prezența psihică îi vine ceva mai tîrziu: a repetat la radio de la opt la zece fără un sfert, a sărit din tramvai în autobuz și a venit gîfînat la zece; nu cu nervul creației, ci cu nervii emoției de a nu înțiriza. Este imposibil ca în atari condiții la zece și cinci să fi în pielea personajului. Alții încep să vinzeze minulele de la șirșigul repetiției: nu mai sînt preocupați de rol, ci va le dai dinuși la timp, ca să nu înțirize la televiziune sau la film. Nu mai vorbesc de faptul că în clipa în care nu mai sînt în scenă se întîmă să frînzărească nu rolul din teatru, ci cel care îi va duce pe micul ecran. Fîrșigurile sînt mai de preocupări adiacente, acrobătia între programări diferite, goana de la platu la microfon și scenă, iată prejucii pentru tînarul actor bucureșten care nu e suficient de tare să reziste ofetelor de tot soiul. Dispensarea este una din raiile care subminează activitatea actorului tînar, meșterul să și economisească și să-și dozeze energia și elanul tîneresc. Așa se întîmplă că în, regiștilor, ai actorul în scenă, și totuși nu e; nu-ți răspunde sarcinilor de repetiție: e obosit — a jucat seara, a filmat noaptea, a repetat la radio... sau, ceea ce e la fel de grav, deformat de specificul televiziunii și al filmului, crede că își realizează dorințele, că se transpune imediat în rol, așa cum o face în fața obiectivului. El nu știe că pe scenă concentrarea actorului trebuie să fie continuă, în timp ce în artele înrudite discontinuitatea e caracteristică, actorul trebuînd să fie în personaj doar atunci cînd ochiul aparatului este fixat asupra-i. Do aceea pe un asemenea actor îl surprînz pe scenă, după un efemer moment de concentrare, că se rupe de partener sau alinacă în joc de reprezentare.

Așa se întîmplă că unii tineri actori talentați, ne măsura ce sînt tot mai folosiți, se înzează din ce în ce mai puțin în manierism. Cu altă mai mult constatăm asta atunci cînd li se servesc pe laudă roluri tot mai asemănătoare. Din vina lor sau a regiștilor, Constantin Codrescu, Boris Ciomei, Florin Vasiliu, Liliana Tomescu au trecut prin perioade de manierism din care s-au salvat abia în ultimul timp. Așa se ajunge ca Dem. Radulescu-Biban să fie aceluși și în Moliere și în Brecht. O pricină a nepromovării actorului tînar de către ei înșiși este lipsa de cultură, superficialitatea sau anemia lectorilor și a preocupărilor, tolnăirea în meștehnele unei haeme anacronice.

Altă formă de nepromovare o înțirim cînd tinerii actori vor să promoveze prea mult. Asta se întîmplă în special cu cei mai proaspeți absolvenți. Sotși în teatru după ce la Institut li s-au încredințat roluri mari din marele repertoriu, nu-și dau seama că la interpretarea pe scenă mică a Studiului de Institut, în fața unui mic public alcătuit în special din prieteni și rude, în fața unor exigente mari față de ei ca studenții, dar încă mică față de ei ca profesioniști (părerile profesorilor și ale presei). Ei nu știu că aprecierile laudative atunci adresate lor îi scoțese onorabili nu alt în raport cu rolul, cît cu ei înșiși. Dacă X din anul IV e apreciat în rolul lui Lear, nu înseamnă că a fost Regele Lear, ci că, imberb încă sub barba de cîlți, a arătat disponibilități, promisiuni pentru repertoriul shakespearean. Rolurile intruchipate pe scena Institutului nu sînt dect studiu, și nu creații depline.

Deși cînd ajunge actor pe scenă unui teatru adevărat optica celor din jurul lui e schimbată și pretențiile sînt altele, tînarul actor își păstrează adesea optica studentescă. Fîndea a lucrat Hamlet crede că a fost Hamlet, și că lui și nu altuia i se cuvine să joace Hamlet în teatrul respectiv. Dacă a fost Othello cu o parteneră studentă, crede că poate să-l joace și cu o Desdemona cu zece ani mai în vîrstă ca el și, ceea ce e și mai hotărîtor, cu zece ani de meserie mai mult ca el.

Prezența de exclusiv protagonism a unor absolvenți abia sosiți în teatre creează multe neajunsuri. În primul rînd lor: fie, nesatisfăcuți, se comportă ca niște suzerani detronați și exilați în respectivelor teatre de raion, fie, cu pretențiile admise, cad victimă rolului mare care sau îi năruie sub greutatea lui, sau își pune o amprentă prea puternică pe pasta încă moale, reformată a proaspătului actor.

Promovarea tînarului actor, judicioasă, atentă, gradată, armonioasă — și din partea regiștilor și din partea lui însuși — promovarea tînarului actor la nivelul condițiilor excelențe oferite teatrului realist-socialist din țara noastră, — iată una din datoriile noastre, ale tuturor oameilor de teatru.

Mihai Dimiu

ȘT. LUCHIAN : SPĂLĂTOREASA (detaliu)

Pietura e un lucru foarte mare

— „Trecem mai departe, tovarăși. Ne aflăm în fața altui pictor care atacă altă tematică a cărei echivalente sonore le materializează viguros amplasate pe pînă. Este de remarcă viziunea aeriană și efervescentă a creației, a artistului, pe care o și predilectia lui pentru culoarea aceasta verde, în care stă toată semnificația mijloacelor lui de interpretare.”

Îndrumătorul tuși ușor în pumn și privi cu îngăduință micul grup de... „consumatori de artă” pe care de o jumătate de oră îl plimba după el prin sălile muzeului, dezvăluindu-i misterele picturii și sculpturii. Era multumit. Cei care la început mai cutezau să-l întreprună cu întrebări profane, acum se uitau în gura lui din care țeseau sentințe dezlănțuind înțeleșurile adînci pe care tablourile în mîntenia lor erau incapabile să le exprime.

— „Mai departe, tovarăși, un alt pictor, o altă tematică, o altă concepție și o altă tehnică. Caracteristica lui este lipsa de adîncime și tusele pe gama cromatică, subliniate de accentul din dinamice, cînd stăte. Aceste tuse de o rezonanță gravă și sonoră ne duc cu gândul la Bruegel, cu care are multe afinități temperamentale.”

Hotărît lucrul, îndrumătorul nostru e un om temeinic pregătit și vorbește frumos. Dacă nu înțeleg nimic din ce spune, de vînt este numai lipsa mea de inițiere.

Mă mai uitasem, pînă atunci, de citeva ori la tabloul respectiv fără să observ de-a lungul anilor că era vorba de o paletă bogată. În mîntea mea încolțeste ideea chinătoare că mi-a plăcut în mod greșit.

„Mai departe, tovarăși, ne aflăm în fața unui pictor în a cărui primă atenție stă chimia secretă a materiei, precum și distanțele valorilor tonale pe care, prin intermediul tonului luminos, le sugerează în profunzime spațială. Ingeniozitatea lui constă în felul de a hotărî sensul lucrării prin acordul unor tente cromatice superflue. V-aș ruga să observați, tovarăși, un lucru de o importanță capitală. Dacă scoțăm această mică pensulație din contextul tabloului — și acoperi cu virful bășului o mică pată roșie — întreg tabloul cade!”

Uluiată generală. Eu personal am senzația că lucrarea stă agățată în pata roșie și nu în cutul din perete.

— „Vom profita de această nouă inițiere cu sculptura. De remarcă aici noblețea atitudinii, eleganța liniilor și mai ales formele acestea atât de pline, aproape rotunde, sculpturale, cum spunem noi, mai sculpturale decît la Picasso sau Angeli!”

Picioarele mi s-au miuit în fața acestei noi revelații: găsiser echivalentul expresiv „sculptural”: oțova. Caut să-mi fixez

în memorie: cu cît e mai oțova, cu atît e mai sculptural.

— „Cît despre secretul obținerii monumentalității e deajuns să observați capul sculpturii foarte mic în raport cu corpul!”

Mă uit la vecina mea din dreapta. Nu e de loc monumentală, în schimb e foarte sculpturală. Va să zică încep să înțeleg, încez de acest prin succes, în care nu mai speram, privese cu recunoștință și curiozitate la savantul nostru binefăcător. Nu e nici el „sculptural” dar la capăt semnificative de monumentalitate.

Ajuns acasă, am căutat să continui inițierea mea în arta plastică, am aruncat pe masă un vraf de reviste și m-am apucat pe dată de lucru. Am deschis la întâmplare: „Sculptura nu se înșoțeste decît cu muzica și cu vîntul” (Pavel Bellu); „Armonia de cenușă și brun s-au realizat în relații inespărate” (E. Schiller). Va să zică, ghidul citește cronicile plastice. Pictura se înșoțeste cu vîntul în relații inespărate, fiecare pictor are o altă tușă, care pusă pe paletă care... care...

...În noaptea aceea, am avut febră. Orice s-ar zice, pictura e un lucru foarte mare.

Val. Chendea

Un spectacol tineresc

Teatrul Regional București continuă cu consecvență promovarea curajoasă a tinerelor talente actoricești. Spectacolele cu „Mielul turbat”, cu „Îndrăzneala” sau comedii ale lui Alexandru au relevat posibilitățile apreciabile de care dispune colectivul proaspătului teatru. Am reținut cu interes nume de realizatori și interpreți, iar evoluția lor se cuvine, bineînțeles, urmăriă. O recentă premieră pe țară, „Războiul” de Goldoni, vine să confirme încrederea publicului, Regiștilor Horea Popescu descifrează minuțios — în calvacada situațiilor amuzante și a glumelor copioase — chemarea ardentă a lui Goldoni, adresată umanității de a se bucura de binefăcările păcii. În realizarea versiunii scenice a vieții pe care o conține materialul faptic. Ritmul trepidant, tumultuos, menținut viu pe întreg parcursul spectacolului, nu estompează contururile prezențelor umane. Ne place întruchiparea convingătoare a rolurilor, de către tinerii interpreți. Cuplul dona Florida — don Faustino, susținut de Andreea Năstăsescu și Voicu Jorj străbate cu emoție și sinceritate traiectoria unei iubiri pasionale, nu lipsite de complicațiile inerente zilelor de război. Andreea Năstăsescu se remarcă prin autenticitatea jocului ei expresiv; ea reliefează cu mult firesc partitura dificilă a personajului. Voicu Jorj evidențiază mai pregnant notele grave cerute de rol. Unele tentații de a sarja în anumite scene îi stingheresc însă. Menționez compoziția bine finisată a lui Mihai Paladescu (în Don Cirillo). Actorul știe să dozeze judicios accentele satirice, evitînd „găselnițele” stereotipe. Imbogățitul de pe urma

războiului, intendentul Polidoro, evoluează pe scenă masiv și ridicol, în interpretarea corectă a lui Marius Marinescu. Fiica sa, dona Aspasia, cunoaște, în talentata acțiă Dorina Lazăr, o bună tălmăcitare a gîndurilor ei, deși jocul acțiiei pare pe alocuri afectat. Rodica Popescu compune sprînțar rolul jărăncușii Lisetta, dar pedalează prea mult pe datele exterioare oferite de rol. Precupeața Orsolina este concepută interesant de Stela Moșca. Momente de frumoasă creație prilejuiesc Dominic Stanca și Dumitru Dunea (în don Egidio și don Sigismundo). În întregul său, spectacolul degajă prospectime tinerescă.

Mihai Botez

Don Grigorescu

DE GUSTIBUS... DISPUTANDUM

„De gustibus non disputandum”. Scepticismul dictionului scolastic, sugerînd inexistența oricăror obiective ale artei în funcție de care să se facă aprecierea unei lucrări (fie ea un roman, o pictură sau o simfonie), a devenit, la un moment dat, o acoperire a gustului indolent. De vreme ce gustul ar fi suveranal criteriul de selecție a frumuseții, ce drept ar avea cineva să discute preferințele cîrării care ar line morții să creeze opere pe care să nu le înțelegă decît el? Sau, și mai departe, mai are vreun sens discutarea de către public a unei sau a altele din creațiile de artă? Fiecare poate susține ceea ce-i place pentru că „gusturile nu se discută”, deci nimeni nu mă poate convinge de dreptatea argumentelor lui, pentru că „totul e doar o chestie de gust”.

Fără îndoială că, în receptarea unei opere de artă, gustul este un element în nici un caz neglijabil. Într-o sală de muzeu, cineva se poate opri cu admirație nemărginită în sala neoclasicilor, să zicem, trecînd mai în grabă prin fața picturilor romantice. Nimeni nu-l poate învinui de lipsă de gust; dar dacă, începînd să teoretizeze, va spune că „romanticii sînt niște pictori slabi” și va folosi argumentul „nu convin temperamentului meu”, avem tot dreptul să-l considerăm un superficial. Dacă, respingînd modalitatea romantică de interpretare artistică, va încerca să-și întemeieze argumentele pe cîteva principii critice generale, chiar dacă acestea decurg din inclinațiile gustului personal, vom avea de a face cu o interpretare estetică, ceea ce e și de totuși altceva decît simpla respingere arbitrară, neargumentată.

Gustul nu se poate dispensa de legile generale ale unei estetici. El evoluează o dată cu principiile epocii, decurgînd din ideologia unei sau al alteia dintre clase. Burghezia romînă a acodată, de pildă, o prețuire foarte... concretă picturilor dulcece ale unui Kimon Tughi sau Pan Ioanid. Un saloț împodobit cu o „Horă” a lui Pan Ioanid, o sufragerie

pe pereții căreia atrna o natură moartă cu felii de pepene și cu struguri, o plătă publică dominată de o imensă păpușă de ipsis semnă de cine stăie ce sculptor francez lipsit de har, erau un semn de supărare „bun gust”. Nu avem dreptul să discutăm aceste probe de „gust”? Sîntem datori să vedem în aceste „picturi de kang”, în nudurile obscene destinate dormitoarelor bogătașilor, un semn al ideologiei burgheze. Se pot trece cu vederea încercările aberante ale unor sculptori contemporani din țările capitaliste, care din voiați dinlate, clipe și ziere vechi creează „compoziții plastice” fără sens, fără mesaj, fără vibrație? E și asta o „chestie de gust”? Tot o chestie de gust sînt care și poeziile abrauda-brante, cu litere amestecate arbitrar, „romanele” care nu conțin decît pagini negre aliterînd cu altele complet albe, fără nici un cuvînt? Nu putem emite faptul că din familia acestor snobi autori și unor cârți fără nici un înțeles logic, s-au recrutat, în jurul lui 1920, cei mai zelosi apologeți ai fascismului italian. Ceea ce demonstrează că aceste „chestii de gust” nu sînt chiar atît de inofensive cum ar părea la prima vedere.

Frumosul, așa cum a demonstrat estetica marxistă, este o categorie obiectivă constînd din anumite legi ale lumii materiale, ale naturii, înțese prin intermediul imaginii. „Ideea frumosului se bazează pe o întregă sumă de noțiuni dobîndite prin cunoașterea lumii înconjurătoare; ca este produsul unei dezvoltări complexe și îndelungate a conștiinței omului social” (N. A. Dmitrieva și E. I. Martynova, „Frumosul în realitate și în artă”).

Arta contemporană a popoarelor din America Latină se bazează pe tradiții proprii, diferite în mare măsură de ale noastre. Și totuși dansul sud-american, gravura cubană, pictura mexicană e emoționantă, completînd înțelegerea pe care o avem noi despre frumos cu un nou aspect. „Este tica urtului” proclamată de arta decadențismului occidental jignește simțul nostru pentru frumos.

Inseamnă aceasta că estetica e lipsită de orice criterii obiective, că e numai o „diferență de gust” între noi și burghezia care încurajează trucerile abstracționiste?

În fața vitrinei unui magazin de textile, se poate duce o controversă aprinsă între două femei care sînt susținătoare frumuseții unui imprimeu sau al altuia. Aici gustul e într-adevăr criteriul principal de selecție. Dar dacă, într-o sală de concert, vom auzi diatribă inverșunată împotriva muzicii simfonice, declarată inferioară twistului, lucrurile vor deveni mai grave. Moda treacătoare, gustul nu pot fi invocate pentru respingerea în bloc a creației marilor compozitori din toate epocile. Nimeni nu poate contesta virtuțile estetice ale muzicii ușoare bune. Dar numai ale acelei muzici care comunică un sentiment, o idee, care tînde să lumineze universul sufletec al omului. Însă în același timp, nimeni nu poate șterge dintr-o singură trăsătură valoarea uriașă a creației lui Beethoven, Brahms, Enescu sau Prokofiev, declarînd senin că „m-o înțeleg”, că „muzica ușoară li satisface mai mult” sau, pur și simplu, că „gusturile nu se discută”. Evident că pentru înțelegerea muzicii simfonice sau a artei marilor maeștri ai penelului și ai daltei e nevoie de o cultură solidă, multilaterală, de o educație stăruitoare și sistematică. Metodele acestei educații se desfacează în numărul urias al auditoriilor concertelor de muzică „grea”, al vizitatorilor marilor muzee și expoziții de artă din țara noastră.

Atitudinea estetică nu e o simplă atitudine contemplativă; așa cum a demonstrat Marx, ea slujește drept birghie în năzuința omului de a transforma lumea. De aici rezultă că, dacă în unele detalii ale artei se mai pot duce discuții despre gustul uneia sau al altuia de la un nivel anumit al valorilor estetice discuții devin inutile, aberante. Gustul „iconoclastilor” care negau pe Rubens sau Michelangelo, punînd în loc bizareriile bolnăvicioase ale

unor „originali” ce disprețuiau orice legi ale frumosului, s-a dovedit de mult ridicol.

Mai există încă magazine de artizanat care, în numele unui „gust” care (evident!) „nu se discută”, creează mici bibelouri dulcece, abajururi cu franjuri, cutioare bogat înzestrate care ar fi satisfăcut, fără îndoială, gustul burgheziei. Se mai văd, pe alocuri produse de îmbrăcăminte lucrate cu o fanție rămasă în urmă cu 30-40 de ani. Gustul oamenilor din deceniul al 7-lea al acestui secol, nu poate accepta așa ceva. Dar aceasta nu înseamnă că extravaaganțele unor tineri snobi care se imbracă fistichiu, cît mai fistichiu cu puțință, nu sînt tot atît de străine epocii noastre. Sau, revenind la muzică: nimeni nu pretinde ca serile de dans ale tinerilor să fie înlocuite cu gîndurile soarelui ale muzicii lui Bach și Haendel. Fiecare însă în locul și la timpul său. Rochia de seară nu se poartă la plimbarea de duminică dimineață. Dar un tînar cult, un adevărat contemporan al marilor descoperiri contemporane ale științei, un om care asistă la plămădirea unei culturii noi, socialiste, nu poate să se ascundă stingaci după picipitul „de gustibus...”, dedicîndu-se cu înflăcărare numai exercitiului dansului.

Gustul se formează, se educă. El corespunde unui anumit nivel de înțelegere a funcționării legilor obiective ale frumosului. Pe măsura ce nivelul cultural crește, gustul devine și el mai precis, mai nuanțat. Așa cum spunea Gorki, „estetica este etica viitorului”, etica oamenilor culti ai comunismului pentru care frumosul va fi criteriul suprem de apreciere a lucrurilor.

Gusturile există, nimeni nu o contestă. Dar ele nu sînt o categorie absolută, unică de apreciere. Ele sînt produsul unei educații, deci al unei epoci, al unei ideologii. Cînd e vorba așadar de gusturile burgheziei, putem afirma răspicat: ele se discută!

CRITICA LITERARA ȘI EDITURILE

Evident, de la Conferința pe țară a scriitorilor, critica noastră literară a ilustrat o mai vie și mai activă prezență în dezbaterile fenomenului literar actual. Cronica literară, articolul de problemă, recenzia, unele — încă timide, trebuie să recunoaștem — încercări de a aborda studiul cu caracter generalizator, și-au dovedit în ultimul an o sporită operativitate, venind mai direct și mai concret în întâmpinarea sarcinilor care stau în fața criticii. În sfârșit, trebuie relevat sporul de obiectivitate în judecata și apreciere, obiectivitate izvorind din principialitatea poziției și din dragostea fierbinte pentru literatură, ce obligă la exigență.

Astfel stind lucrurile — și ele nu pot să nu ne bucure, deși mulțumiți nu ne putem declara — mi se pare îndreptățită întru totul „Agenda” *Gazetei literare* purtând titlul „Editurile și critica”.

„Ar fi bine, spunea semnatul acelei „Agende”, ca o disciplină școlară și știință și artă să beneficieze de așteptările fiecăreia dintre acestea.”

Ideea se cuvine a fi recepționată pozitiv de forurile indicate și să realizeze practic și, bineînțeles, sprijinită cu spiritul de răspundere cuvenit. Este cit se poate de limpede faptul că menirea criticii — cronica literară, articolul, recenzia etc. — de a înregistra activ și permanent evoluția procesului literar în toate direcțiile lui — poezie, proză, dramaturgie — nu poate fi vitregită și redusă la rolul minor de consemnare cotidiană, amenințată de risipire sau de lăcătuire în paginile unei colecții. Și aceasta cu atât mai mult cu cât sintem, cred, unanimi în a aprecia acei „spor” de calitate, relevant și în „Agenda” amintită și cu alte prilejuri care nu țin de treceri în revistă festive.

Pe de o parte trebuie avut în vedere rolul major al criticii literare, funcția ei social-politică și estetică, raportată la fenomenul literar, iar pe de altă parte nu poate, cred, fi neglijat nici acel aspect care ține de recunoașterea criticii ca fiind ea însăși o formă de manifestare literară și a literaturii ca atare.

Porind de la o asemenea concluzie va trebui să fim de acord că nu se justifică timiditatea — ca să vorbim eufemistic — cu care editurile s-au apropiat, în ultima vreme, de ideea publicării unor culegeri de cronici și articole care să poată fi puse la îndemna cititorilor, dorinți să-și confrunte punctele de vedere, să aflu un sprijin competent în orientarea lecturii lor. Așa, de pildă, credem că ar fi cum nu se poate mai bine venite culegeri în care să poată fi urmărită, pe baza cronicilor sau articolelor apărute la timpul respectiv, evoluția prozei, a poeziei sau a dramaturgiei noastre într-o anume perioadă, un an sau doi. Asemenea culegeri ar avea apoi darul să vină în ajutorul procesului de învățământ organizat, în școli și facultăți, întrucât cine cunoaște acest proces nu poate să nu știe de cite greutate se lovește profesorii noștri de literatură în activitatea lor de predare a disciplinei pentru care s-au pregătit, cit folos ar aduce asemenea culegeri pentru mulți dintre acei care nu întotdeauna au la dispoziție colecția revistelor, sau nu au timpul solicitat de investigația în bibliotecă. Scotesc că argumentul acesta nu poate fi de loc neglijat, iar existența lui subliniază încă o dată și prețuirea de care se bucură critica, dar și răspunderea ce revine acestei activități, privită sub aspectul funcției ei social-estetice.

Apoi, vom fi și noi de acord cu autorul „Agendei” că dacă recunoaștem dreptul criticii la existența literară, trebuie să-i recunoaștem și dreptul prezenței pe masa librăriei, în volumul de cronici sau articole, așa cum se petrec lucrurile cu antologiile de versuri și nuvele. Și cum nu fiecare volum de proză trebuie să cuprindă ne-

apărat un roman, nici fiecare volum de critică nu poate fi prestabil și limitat, dinainte, la noțiunea de studiu monografic.

Dar se pare că timiditatea editurilor își are un temel, bineînțeles nu întru totul fundat. Mă gândesc anume la graba cu care aceleași edituri, nu cu multă vreme în urmă, 7-8 ani, au făcut să apară mai multe volume de critică, cuprinzând exact ceea ce noi cerem, adică cronici și articole.

Spunem grabă nu cu intenția de a generaliza, și tocmai de aceea ținem să precizăm că ne referim la regretabila lipsă de exigență în selecția care a stat la baza unor volume sau a unor bune părți din altele și care astăzi apar prea puțin justificate editorial.

Sint, de pildă, cronici care, citite azi, ilustrează o ră superficială aplecare, din partea autorilor, asupra lucrării analizate, ori un insuficient de dezvoltat spirit critic ori, uneori, o flagrantă contradicție cu judecări și aprecieri mai recente, ale aceleiași critic, privind pe unul și același scriitor.

Nu ne-am propus aici o astfel de analiză, dar vrem să arătăm că temeiul rezervei manifestate de edituri nu se susține. Nu poate fi evitată, totuși, o discuție pe tema aceasta și ea privește îndeosebi seriozitatea, pregătirea și autoexigența criticilor respectivi. Dar trebuie reținut și faptul pozitiv al apariției unor volume de critică prețioase, al căror exemplu trebuie continuat, pentru că e impus de o realitate obiectivă.

Bineînțeles, în primul rând este vorba de măsura în care criticul însuși înțelege să-și acorde prestigiul cuvenit, atunci când procedează la alcătuirea unei cărți culegeri, dar la fel de firesc este să vorbim și despre exigența editurii.

Porind deci de la o astfel de dublă exigență, pentru ideea susținută în „Agenda” *Gazetei literare* pledează argumente de cea mai mare greutate. Și asemenea argumente sint de luat în considerație.

PEISAJUL INDUSTRIAL ȘI LIRICA TINERILOR

Cum e și firesc, motivul industrial exercită o mare și rodnică atracție asupra tinerilor creatori care nu o dată în volumele lor de debut sau în paginile revistelor îi consacră cicluri întregi.

Am aminti, în acest sens, „Insemnările din mină” de Florenta Albu, „Văpaia Hunedoarei” de Fl. Mihai Petrescu, „Ca să se facă lumină” de Adrian Munteanu, „Arhitecturi” de Anghel Dumbrăveanu, poemele de notă reportajicească ale lui Ilie Constantin, poeziile din volumul „Creanga de măsline” de Ion Rahevanu, ciclurile semnate de Dimitri Rachici și Damian Urche în „Scrișul bănațean” nr. 9/1962, sau dintre cele mai recente, poemul „Fiul uzinei” de I. Chiric (Lucașfăruș, dec. 1962), „La poarta uzinei” de Ligia Tomșa (Scrișul bănațean nr. 9/1962).

Asemenea poezii dovedesc o dată cu rodnică înrîurire pe care prefăcerea din țară o au asupra poeziei și o maturitate în înțelegerea rosturilor majore ale liricii noastre noi.

Nu s-ar putea spune însă că realitățile tinerilor reușesc întotdeauna să se ridice la nivelul exigențelor cerute de o astfel de temă.

În articolul de față, nu ne vom opri asupra succeselor înregistrate în această privință, întrucât despre

aceasta s-a mai scris, și voi a face numai câteva observații asupra unor aspecte ce tind să se generalizeze periculos.

De multe ori ceea ce în viață e pasionant, frumos, impresionant, cu profunde implicații, apare în unele poezii șters, lipsit de vibrație lirică. Cauza acestui decalaj se află, credem, în atitudinea contemplativă, de pseudo-estază, incapacitatea să camufleze totuși superficialitatea autorului, nepăsarea lui de a privi din lăuntru fenomenul industrial. Unii sînt tentați mai mult de pitorescul peisajului și nu reușesc să transmită semnificația majoră a prefăcărilor.

De aici abuzul elementului descriptiv care pare că vrea să înlocuiască intensitatea emoției. Peisajul e privit, de obicei, de la altitudine, „de sus”: „De sus priviri tale / S-arată / Tot satul răvășit pe vale” (Ilie Constantin — „Macara”). „Din creasta dealului pot privi pină de parte / (...) Pot privi peste văile Olteniei, aceste enorme aude petroliere” (A. Dumbrăveanu: „Arhitecturii înaltimilor”). „Stau pe Ceahlău. Tăcere-n jurul meu / (...) Privirile se odihnesc vrăjite / Pe-un lac scilpind de cerul fără nori” (Fl. Mihai Petrescu: „Lacul de acumulare”). „Din toate părțile / Să vede combinate / Din turnurile gotice-nalte castelului, printr-o două case” (C. Abăluș — „Combinatul”) etc.

Această modalitate de înfățișare, am zice panoramică, a peisajului industrial își are explicația în teama unor poezii de a se apropia mai mult de munca constructorilor. Mimarea admirației ia locul unei trăiri emoționale sincere. I. Rahevanu, de exemplu, nu poate spune despre mineri altceva decît că le-ar ridica un soclu strălucitor spre (poetul zice „sub”) gloria lor: „Sub gloria minierilor înalt / Un soclu se dăruie, ca strălucirea / Privirilor de sub pământ să stea / În scilpătul metalului sculptat” („Minerilor un vis”).

De mai multe ori deficiența de care vorbim este mascată (mai mult sau mai puțin abil) printr-o imagistică foarte prolixă. Nota de prețiozitate pe care unii autori consideră că o imprimă creațiilor lor, folosind „cu carul” tot felul de metafore, epitețe și comparații, unele, e drept, frumos meșteșugite, nu poate salva poezia de lipsa ei de substanță. De teama de a nu „tehniciza” versurile, folosind prea multe cuvinte specifice, unii poezii cad în extrema cealaltă, a ruralizării peisajului industrial. Cezar Baltag scrie într-o poezie: „Aici, între aceste ziduri aud / Cum ingenunche metalul în sine însuși sfios, / Ca un bivoli fulgerat între coarne / (În halele uzinei). Alții merg pe linia minime rezistențe, considerând drept imagini artistice alături de genul acestora: „Zimbrii de cărbuni” (I. Naghibu — „Vinătoare în mină” — „Munca”, ian. 1963), „oras înalt, cu palme aspre de fier” (Victor Niță — „Cîntec pentru Hunedoara”, „Lucașfăruș”, oct. 1962), „verticala cifră a certitudinii” (Platon Pardău — „Ecoul nostru” — Sc. Tin., oct. 1962), ca și adevărate păduri de „arbori de fier”, „arbori de metal”, „arbori de foc”, „păduri de sonde”, „colos de oțel și de piatră” din poeziile despre sonde și furnale.

La fel de supărătoare sînt exercițiile de simplă înșiruire a cuvintelor, versuri ce vor să sugereze imaginea de creștere a construcției pe verticală: „cărămizi, îngemănate surori, / Născute parcă una din alta, / Și surori crescute unul pe celălalt, / Alcătuirea voastră-mi vorbește / Despre răbdare și stăruință” (L. Neamtu — „Cărămizi”, „Scrișul bănațean” 1/1962).

Asemenea „îngemănări poetice”, surprinzător de abundente în creația tinerilor, nu pot fi puse, desigur, numai pe seama necunoașterii vieții oamenilor din industrie. Lipsa de exigență față de propriile creații, precum și acceptarea acestora de către diversele redacții constituie încă un motiv tot atât de serios. El are drept consecință faptul că în lirica peisajului industrial se mai întimplă să mai apară încă poezii fără vibrație, descriptive, exterioare și apotice.

Valentin Borda

MUGURI ȘI SOARE — Fotografica: SANDU MENDREA

PARODII de MARIN SORESCU

Veronica Porumbacu SIMPLU

Doi — trei oameni,
Și o conduită obișnuită —
Am putea s-o numim chiar
Teavă.
Căci nu are un diametru prea mare,
Mă uit pe țevăstră cum
Ei sapă un șanț...
Iar țeava scilpește ca un fluter, de g
Afil.

Dormi, gaz melan,
Dormi
În lacrimatul tău geologic,
Cu frunzele de vînt rezemată în
Propria-ți nemșoare,
Tu n-ai auzit încă de canalizate
Tu n-ai auzit încă de instalare,
Ești ca un prunc care doarme
Înainte de a se trezi.
Dormi, cit mai poți dormi,
Fătul meu aerian,
Nani, nani, gaz melan.

Și iată că oamenii
Au și îngropat țeava
În șanțul reavă
Ca pe o joardă de vijă, loamna
Iată-i, o altiesc
Pe o altă conduită,
Ceva mai mare
Care tocmai trece prin șanț.

În camera mea
S-a făcut parcă mai cald...
Fotoliul moale se simte parcă mai bine,
Ca un molan căruia i s-a așezat
O perină moale sub cap.
Oare ce suflet se bucură așa tare în sobă?

Aș umbra din casă în casă
Să aprind peste tot
Cu același gest încercat de grijă
Focul în sobă.
Toți copiii din lume
Să cunoască doagărea dragostei mele.
Și să spună simplu,
De cite ori mă văd venind cu chibrituri
„A venit să aprindă focul”.
Și să se bucure.
Afil

A E Baconski IMN CĂTRE NECUNOSCUȚUL DIN MINE

În mine-un scit se caută pe sine,
Avînd drepti țorță marile neliniști:
Cine ești tu? Cine sînt eu?
Unde e fluxul? Cine-s nohiții?

Eu drepti răspuns, îi pun pe umeri țoga
De vînt, — și mă-nmulțesc pe drum cu umbră-n
Fac gesturi țarță în fața năzii-nținse
Și dau din cap cu loja de înțelesuri —

Dar niciodată eu nu-i spun nimic.
Căci nu știu, nu știu, nu știu cine-s eu.
Mă bănu doar a fi, privind cravala-mi,
Singura certitudine cu nod,
Și mă întreb: oare itacu
Vai traci, cum își croiau, prin veacuri,
pantalon

Alteori iau sufletul cu mine în pămînt,
Adînc în pămînt,
Într-un întinerire cu agalțiri —
Cîteodată e „beautiful” —
Să bali și cimpii de sub pămînt —
Dau la o parte liliicele împietriri, ca niște
Gorgone scutundale de vînt.
Fac cu mina semne misterioase,
Șiroind de sensuri
Pe care să le culeagă mulțimea.
Sufletul meu stă cu sufletul lui la țară,
Așteaptă, așteaptă așteaptă —
Și țărăși nu-i spun nimic
Însingurat precum un cap de ață
Da, cerculez și privesc țotul
Cu două întrebări dilotate în găvanele goale
Nelinost cu frunzele care pleacă și se întorc
mereu

Fără să aile niciodată de ce pleacă și de ce se întorc
Și unde se duc și cu ce mijloace vin.
De locomotiv, pină la noi
Așa și eu, poezii conținențelor; sull-șoști. O.

Pleacăți de la Hamlet,
Voi, neliniști țrozăve.
) frumos (engl.)

Tot despre cursul „Istoria teatrului rus”

Răspunsul tov. Silvia Cucu (Lucașfăruș nr. 6 16 martie) la recenzia noastră asupra istoriei teatrului rus (Lucașfăruș nr. 5/15 martie) selectează din obiectiile noastre numai unele, autoarea dîndu-le uneori interpretări ce nu corespund ideilor formulate de recenzia. De aceea, scotim în a bine să revenim cu unele precizări.

În primul rînd, tovarășa Cucu invocă argumentul că nu ar fi vorba de „un curs de istorie a literaturii dramatice... ci unul de istorie a teatrului”. Corespunde această afirmație adevărului? Nu. În realitate, cea mai mare parte a cursului se referă la istoria dramaturgiei ruse, la creația diferiților scriitori, și numai două capitole complete, alături de unele indicații semănate pe parcurs, în alte capitole, privesc rolul unor personalități actoricești și instituții teatrale de seamă. Pentru a se realiza un curs de istorie a teatrului rus, s-ar fi convenit o sporire a spațiului acordat unor probleme ca aceea de dezvoltare a teatrelor, de alcătuire a repertoriului cu referire la prezența unor specii (vodevil, melodramă etc.) așa cum a făcut-o manualul sovietic *Schițe de istorie a teatrului dramatic rus* (destinat și al studenților de la institutele de teatru) de S. S. Danilov, care a rezolvat cu succes îmbinarea celor două planuri de investigație, literară și scenică. Așa cum se prezintă, cursul tov. Cucu este totuși un curs cu profil istorico-literar, iar optica istorico-literară este cea adecvată aprecierii lui.

Judecînd deci structura cursului în mod legitim prin prisma istoriei literare, am ridicat în recenzia noastră o serie de obiectii cu privire la arhitectura lucrării. Se știe prea bine, din practica altor cursuri apărute la noi și a lucrărilor de acest gen scrise de cercetătorii sovietici, că o istorie a unui fenomen literar (și ca atare și a celui teatral), nu poate fi o înșiruire de capitole monografice despre scriitorii (așa cum face cu preponderanță tov. Cucu), ci presupune neapărat înfățișarea procesului în plan istoric, cu perspectiva istorică a vieții și mișcării literare (și teatrale) pe fundalul căreia să se profileze în tot ce au mai caracteristice marile personalități creatoare. În acest sens, am arătat necesitatea prezenței în cursul tov. Cucu a unui capitol de privire generală asupra epocii „anilor șaizeci”, această a doua etapă din dezvoltarea

rea mișcării revoluționare din Rusia, capitol a cărui necesitate autoarea o respinge. Nu e vorba în sugestia noastră nicicum de „un inventar de nume al dramaturgilor care n-au reușit să aducă nimic nou”, cum vrea să dea impresia tov. Cucu, interpretînd schematic recenzia noastră, ci de împlinirea unui gol în construcția cursului, de înfățișarea aceluiași fundal istorico-literar al desfășurării vieții literare și teatrale care, dacă ar fi existat în curs, ar fi contribuit la zugrăvirea mai pregnantă și mai explicită pentru studenți a personalității centrale a epocii, a dramaturgului Ostrovski și a însemnătății sale pentru dezvoltarea teatrului național rus.

Ne miră de asemenea că tovarășa Cucu nu ne-a explicat totuși de ce nu figurează în curs printre dramaturgii „anilor șaizeci” Saltikov-Șcedrin și Suhovo-Kobilin. Ce criteriu din cele menționate de autoare ca fiind la baza „severei selecții a materialului informativ” le-a fost aplicat, ca să fie omiși? Nu cumva i-a considerat că nu se încadrează printre dramaturgii „care au adus o contribuție importantă” printre cei ce „n-au reușit să aducă nimic nou, nu s-au ridicat deasupra nivelului mediocrității...”?

Dar mai ales, cum explică autoarea absența din curs a acestor dramaturgi, de vreme ce programa analitică, aprobată de Minister, prevede explicit la pag. 45 un capitol intitulat „Dramaturgia Saltikov-Șcedrin și Suhovo-Kobilin” cu indicația de a se analiza piese ca *Moartea lui Pazuhin*, *Umbre*, *Nunta lui Krecinski* etc. De altfel, am ține să reamintim tovarășei Cucu că punctul său de vedere asupra structurii cursului pe care-l discutăm a mai fost criticat cu cîteva ani în urmă (cînd lucramă încă nu văzuse lumina tiparului) într-un spirit îndreptat înrudit cu obiectiile noastre. Iată ce citim în articolul *Deficiența de metodă* (Contemporanul, 1960, 13 mai): „concepția monografică a cursului duce la întreprinderea conținutului istorico-literar, la destrămarea perspectivei generale... ar fi neapărat necesară stabilirea unei legături clare între opere și momentul istoric în care au apărut. Dacă s-ar fi acordat ponderea cuvenită împrejurărilor istorice, o serie de lecții ar fi cîștigate”.

Iată și felul în care tov. Cucu discută obiectiile noastre privind insuficiența atenției acordată

analizei specificului artistic al operelor, manifestată prin caracterizări simpliste și podierețiate. Autoarea trece peste o serie de exemple date de noi și replică doar în cazul dramaturgiei lui Cehov, dîndu-ne indicațiile noastre de pagini nu erau restrictive, ci ilustrative. Dar oare la paginile în plus indicate de autoare se face într-adevăr aprecieri de calitate, la nivelul unui curs universitar asupra specificului dramaturgiei lui Cehov? De exemplu, la pag. 192—193 citim: „Acțiunea lor (a pieselor scurte ale lui Cehov) nu e legată pe fapte extraordinare, ieșite din comun, ci pe întimplări obișnuite, care trădează mentalitatea unor categorii de oameni și prezintă tipuri de mare forță generalizatoare.”

Pag. 193: „studii psihologice de mare finețe este întovărășit de un umor bogat, de o veselie cuceritoare...” Pag. 202: „piese străbătute de un viguros curent filozofic, ale căror replici simple sînt pline de conținut, piese cu acțiune serioasă...”. Pag. 206: „capacitatea de a reda prin aspectele luate din realitate, profunde idei despre viață”.

Redau aceste aprecieri generale, destul de formale, specificul și originalitatea teatrului cehovian? Nu. Dealmintenii unele dintre ele se aseamănă cu cele prin care aceeași autoare definește arta lui Ostrovski („nu aleargă după situații încurcate sau efecte neobișnuite poate să mențină treaz interesul spectatorului chiar printr-o intrigă de mare simplitate” — pag. 164) altele, eventual, s-ar putea aplica altor dramaturgi ruși. Nu interesează numărul de pagini în care revin aprecierile asupra specificului artistic al unui dramaturg, nici dacă ele se dau „pe parcurs” sau într-un „capitol concluziv” interesate calitate, substanța lor. Și din acest punct de vedere cursul rămîne deficitar.

Una din justificările pe care tov. Cucu le invocă drept răspuns la criticile noastre este programa analitică. În primul rînd, o programă analitică poate fi completată, conform necesităților unei mai bune predări și însușiri a materialului. În al doilea rînd, cursul tipărit este o lucrare de sine stătătoare care va fi consultată și de cititorii din afara cercului studenților și deci trebuie să corespundă unor anume cerințe obiective, științifice și metodice. În al treilea

rînd — lucru important — referirile făcute de tov. Cucu la programa analitică pentru a despinge obiectiile recenzia noastră nu corespund realității. În afară de cazul citat cu capitolul despre Șcedrin și Suhovo-Kobilin, absent din curs, dar prevăzută în programă, mai putem cita, în aceeași situație, capitolul despre MHAT (Prelegerea LXVI, pag. 49). De asemenea, tov. Cucu ne trimite la programa analitică a cursului de istorie a teatrului românesc pentru referirile la relațiile teatrale ruso-române. Dar acolo nu găsim urmăriți prezența dramaturgiei ruse în viața teatrului românesc, ci numai cîteva mențiuni sporadice de ordin scenic și actoricesc: Aglae Pruteanu ca interpretă a repertoriului rusesc (pag. 15) și ecoul metodei lui Stanislavski (pag. 18). Sînt două lucruri cu totul diferite și regretabile că tov. Cucu nu le înțelege.

În răspunsul său, tov. Silvia Cucu pare să insinueze în cîteva rînduri că lectura cursului nu s-a făcut cu toată atenția. Ne găsim în situația de a-1 întoarce reproșul în sensul că nu a citit cu toată atenția recenzia noastră. Căci se vede limpede că recenzia cunoaște pină și unele chestiuni de amănunt ale lucrării despre care autoarea declară că „nu figurează de loc în cursul de care ne ocupăm”, cum e cazul cu referirile la MHAT care totuși figurează la pag. 202, 220, 226 și ele ar fi putut fi mult mai substanțiale, conform cerințelor justificate ale programei. Pe linia atenției cu care s-a făcut lectura cursului, dar nu și cea a recenziei, reamintim tov. Cucu unele scîpări ale cursului, nu lipsite de importanță. Precizăm: piesa lui Ostrovski *Tusina*, nu poartă numele unui personaj, ci al unei localități (foarte cunoscută în istoria Rusiei), iar fraza lui Puskin „Cit de tristă e Rusia noastră” a fost rostită după lectura *Sufletelor moarte* și nu a *Revizoriului*, cum se arată greșit în curs, (p. 107). Și tot pe linia atenției: Cartea citată la bibliografie: *Vengrov și Efras M.*, A. N. Ostrovski, Ed. *Tineretului* 1958 nu există; există o monografie a acestor autori despre Nikolai Ostrovski, care însă niciodată nu a scris piese.

E numai o problemă de atenție, dar și de metodă.

Tatiana Nicolescu

Lina Kestenko

TOAMNĂ INSETATĂ

Îndrăgostită vară, și lîrzie!
Magnetic, noaptea-n mîini ai ridicat...
Vai, trup frumos, cuprins cu gingășie
La pieptul aspru-al cîmpului, s-a întornat.

Sămînța trece-n altă germinajie.
Cînd vechi imagini ari cu flăcăii scumpe
Triumfă seva-n noua generație,
Da-n ciuda vremii toi ai mai trumpe.

Vezi adomi, sub cel din urmă-alini,
În aurul din păr ioanina începe
Să-ți picure arginți, arginți,
Vărsîndu-ți și pe aurul din stepe.

Boabele gemene cer seceriș,
Alți anolimp se zbate-n trandafiri,
Pe ramul somnoros și-n tors pieziș
Merele-adorm sub lunegii subțiri.

Albastru, vîntul înghimpa răsară
Și peste trupul verii se adună
Torentul soarelui înghemă-n zare,
Pămîntu-ți toi mai coltopit de lună.

Zăpada va cădea-n lăceri, opacă,
Subliniind iubițiile-n declinuri
Și frumusețea verii, cum se-apleacă
Spre iarnă, înspriind aroma-n vinuri.

În romînește de VIOLETA ZAMPRESCU

Auzim discutîndu-se în ultima vreme despre „sfrîșitul romanului”. Nu o dată în ultimii ani au avut loc în diferite țări dezbateri lungi și încordate în care unii au căutat să înmormînteze romanul ca gen, declarîndu-l învechit, perimat, iar alții, mai precauți, călînind cu regret din cap au emis teoria „crizei” romanului. În sfrîșit, o a treia categorie apăra această specie, declarînd-o tînără și vorbind de posibilitățile ei încă neexplorate.

Asemenea discuții au avut loc începînd din 1956 în Franța, Italia, Anglia și multe alte țări, la ele participînd scriitorii și criticii literari de frunte. În Uniunea Sovietică, s-au desfășurat interesante discuții despre roman în 1960, în paginile unor periodice ca *Literaturnaja Gazeta* și *Novii Mir*. În 1962, scriitorii și criticii literari sovietici au dezbătut problemele romanului contemporan cu delegația de scriitori romîni compusă din: Aurel Mihală, Titus Popovici, Eugen Barbu, Eusebiu Camilar, Ovid S. Crohmălniceanu. În sfrîșit, la ampla discuție despre umanism organizată în vara anului 1962 de Institutul de literatură mondială „A. M. Gorki” au avut loc din nou vezi dezbateri despre roman și căile lui de dezvoltare.

Care sînt mobilurile acestor discuții în jurul problemei romanului? De unde și trag originea punctele de vedere contradictorii? Cred că motivele nu sînt identice pentru literaturile literare socialiste și pentru literaturile țărilor capitaliste.

Socotim că putem vorbi ferm despre criza romanului burghez contemporan, care a pierdut baza epică și caracterul popular al artei. În acest roman „dispare” omul ca element al societății, omul ca unitate între individual și social. În astfel de condiții se prăbușește însuși romanul ca artă. Renunțînd la sinteză, la mari tablouri sociale, refugîndu-se în sfera subconștientului, a fenomenelor patologice, romanul intră tot mai mult în sfera de înțelegere numai a unui restrîns cerc de inițiați.

La baza crizei pe care o trăiește romanul burghez contemporan se află în primul rînd, după convingerea noastră, o criză de conținut. Mă refer în cazul de față la romanul burghez care a părăsit tradițiile realiste, pentru că acel roman al zilelor noastre care continuă tradițiile realiste, democratice, se dezvoltă și progresaază. Spre a dovedi acest lucru e de ajuns să cităm cîteva din

romanul sovietic contemporan

Articol scris pentru
„LUCEAFĂRUL”

Înțelege și să exprime motivele care determină comportarea celor mai deosebite firi umane pe drumul tragic al războiului.

Romanul înfățișează de asemenea viața unei familii de țărani din regiunile Smolenskului și destinul greu al celor doi eroi pe care l-am îndrăgîit din primele volume ale trilogiei, Kiri Izevok și Anocika Parabukina devenită artișta popularului Ulina, ca și viața dramaturgului Pastuhov, a actorului Svetuhin. Scriitorul își asumă rolul unui judecător moral aspru care distinge într-un complex de fenomene, stări și comportări, adevărată forță, cinste și demnitate, opunîndu-le egoismului, lășității și compromisului.

Romanul *Rugul* ne-a relevat într-o lumină nouă talentul lui Konstantin Fedin. El demonstrează cu cită plasticitate și autoritate să sesizeze stările sufletului omeneș, trecerile de la un sentiment la altul, sub influența evenimentelor războiului.

Romanele din ultimii ani ne-au făcut cunoștință și cu noi nume de scriitori, ale căror talente făgăduiesc mult în viitor. Am putea numi

pe F. Abramov cu romanul său *Frații și surorile* și pe V. Fomenko cu *Amintirea pămîntului*. Fomenko stăpînește narativa cu multă fermietate, are o paletă de culori foarte bogată, cunoaște pînă în adîncuri viața poporului, are o perspectivă și un orizont foarte larg. Toate aceste calități l-au ajutat să realizeze o temeinică operă, care rămîne în amintirea cititorului.

În 1962, a debutat ca romancier și scriitorul siberian Serghei Zalișchin, pe care-l cunoașteam pînă acum ca autor de reportaje. E adevărat că romanul său *Cărușii Altilaor* are unele lungimi, și subiectul pare adeseori dezvoltat fără prea multă rigurozitate, dar în roman înțelegem cîteva tipuri umane viguroase cum e cel al savantului Rozanov, al lui Verșinin-tatăl, al Ritei Plonskaia. De asemenea, sînt de remarcă peisajele zugrăvite cu multă sensibilitate, precum și atenția deosebită acordată problemelor de ordin etic.

Și Bondarev, care s-a declarat apărător înfărcat al novelei, și-a încercat puterile în 1962 în roman, publicînd în *Novii Mir* prima sa creație în acest gen *Liniște*. Abordarea romanului a fost determinată desigur de tema cu un caracter epic și politic foarte ascuțit, ce nu putea fi re-

zolvată decît cu resursele compoziționale ale romanului. Pe alocuri în această carte, am putea eventual semna unele înfriuri încă neprelucrate sau căutări artistice care nu și-au găsit o rezolvare deplină. Așa este de pildă întîmplarea dintre Serghei și Uvarov, înfățișată într-un stil ce ne aduce aminte de Remarque. Prietenia dintre Konstantin și Serghei, relațiile dintre ei înfățișate în primele pagini ale romanului, ne aduce aminte de opera lui Viktor Nekrasov *Orașul natal*. Desigur că nu e vorba nici un moment de vreo imitație. Bondarev este un scriitor cu personalitate proprie bine definită. E vorba de o înfriur mai curînd „subterană”, probabil inconștient recepționată de autor, astfel că s-ar putea crede că e vorba pur și simplu de o similitudine a materialelor de viață. De altfel, I. Bondarev își regăsește foarte repede drumul propriu și se manifestă cu autenticitate, emoție și originalitate. Trebuie spus că autorul nu folosește întru totul bogatele resurse pe care le oferă specia romanului. Legile novelei s-ar părea că-l împiedică să dea mai multă complexitate și amplitudine subiectului, să folosească planurile multiple, de aceea credem că unele personaje, cum sînt Nina și pictorul Mukomolov, nu și-au aflat o prezentă destul de sigură în paginile operei.

Una dintre lucrările cele mai interesante apărute în 1962, este romanul lui Danil Granin *Impotriva furtunii*. Succesul romanului lui Granin a fost determinat într-o bună măsură de construcția lui liberă, firească, de interesul pe care-l prezintă cărușii etice ale eroilor și de dinamismul cu care sînt înfățișate stările sufletului ale personajelor. Interesantă este însăși tema romanului care ne înfățișează viața unor tineri oameni de știință care au pornit cu multă îndrăzneală și curaj să descifreze unul din „misterele” cele mai tainice ale naturii, și supuna furțuna și fulgerul. Nu numai tema este interesantă. Conflictul care se desfășoară în roman între doi oameni de știință, deopotrivă de talentați, Cîrlov și Tulin introduce pe cititor în lumea frământărilor etice complexe a tineretului din zilele noastre. Pentru ce trăiește, și pentru ce crează omul pe pămînt? Iată una din acele veșnice întrebări la care din totdeauna n-a fost ușor de găsit un răspuns. De fapt, o asemenea întrebare se ridică în fața oricărui om care gîndește. Și această întrebare și-o pun și eroii lui Granin. Zăgrăvind în incontestabil talent și cu multă vigoare atît figurile centrale, Cîrlov și Tulin, cît și personajele secundare, de la academicienii renumiți și pînă la industriașii intru știință, de la cercetătorii modeste și cuștiințioși pînă la începători, galeria umană înfățișată în romanul lui Granin îl îngăduie cititorului să afirme ideea creației eliberate de orice interese egoiste, puse în slujba fericiților tuturor, a muncii cu adevărat înălțătoare destinată omului și binelui ei.

Romanul sovietic contemporan se ridică pînă la înțelegerea adevărată a problemelor esențiale ale epocii noastre, ajunge la înfățișarea tuturor celor legațiuri multiple și variate care există între om și epocă, față de ce problemele romanului devin probleme de ordin ideologic și sim. întinșec legate de dezvoltarea ulterioară a literaturii noastre.

L. G. Iakimenko

Oaspeții noștri

Evgheeni Vinokurov

INTERNAȚIONALA

Cu mintea-n vezi nu va afla răspuns
La cite-n săvîrșit și-nving în cale,
Cel care pin-ia lacrimi n-a pătruns
Cuvintele „Internaționalei”.

Apusuri prăcic și nu prea zorit,
Sclav literi, tot învîrșind afaceri...
Tu, iara mea, elan ai înlini,
Să-ntraci hotărîu oricîtor prelaceri.

„Eu cred : vor fi — și pace într-o zi
Și mulțumire, însă veacul, încă,
În suflet omenirii nu-i trezi
De ideal, o sete-așa de-adîncă.”

CUVÎNTUL

Știință slîntă este să vorbești!
Cuvinte să pronunți. Să-nchegi o frază,
Doar gura o deschizi și, ca-n povești,
Minunea vorbel tale scînteiază.

Ce simplu ești, tu, graiule-nțelept!
Prefixe, Rădăcini, Și terminații.
Cînd comandantur-a spus — în foc, de-a drept,
La un cuvînt ai lui, se duc soldații.

Cuvîntul, pătrunzînd în orice minte
Susține cauza-i stăruitor.
Chiar oamenii-s compuși tot din cuvinte
’Adînc intrate în substanța lor.

Cuvîntul miști — și un întreg pămînt
E-n vîlvății și-n ceață-’arzînd, de par...
Reanimat din moarte, un cuvînt,
Purificat, strălucire-opoi, comoră.

Și-ncepe a trăi. În voia lui.
Nu-i vrabie! Prin lume-și taie cale.
Cuvinte sînt pe care preț nu pui
Ca tecile fără de boabe, goale.

În romînește de NICULAE STOIAN

ALBĂ CA ZĂPADA LA POLUL NORD

„Abstracționismul” este, filologic vorbind, un cuvînt serios, tot atît de grav și de serios ca și cuvintele „paranoia” sau „lues”. Nu se poate să nu ai un sentiment de compasiune pentru un suferînd de „paranoia”. El este un bolnav caracterizat prin absența totală a logicii, și o convorbire cu un astfel de om poate semăna foarte bine cu dialogurile abracadabranțe ale unei piese de teatru suprarealist. Numai că acest pacient nu se consideră dramatic sau poet după cum alții, într-o situație asemănătoare, nu se cred artiști plastici atîși de genialitate. Un cocoloș de pîine frîmțat între degetele lor nu visează să ajungă operă de artă, drumul de la marmura lui Fidias pînă la bietul lor miez de pîine fiindu-le total necunoscut și indiferent. Între abstracționism și paranoia este o legătură directă, ca între lues și sifilis, vorbele exprimînd într-o metaforă a științelor medicale aceeași suferință morală și fizică.

Dar să trecem la exemple. Un bolnav în libertate, rămas printr-o întîmplare fără asistență și supraveghere medicală, afirmă într-un interviu „eu, domnilor, sînt sculptor abstracționist”. Interviu îl este solicitat nu în camera de gardă a unui spital de psihiatrie, ci în sala unui

vestite expoziții de... artă plastică modernă, să zicem la Paris sau la New York. Bolnavul suferînd de abstracționism îl conduce pe reporter în fața capodoperelor sale plastice presat ca o felie de Camembert metalic.

— Cum se cheamă această sculptură și ce reprezintă ea? — întrebă reporterul.

— Este un incunabil al veacului

atomic, răspunde cu aerul cel mai serios din lume sculptorul bolnav de abstracționism ca de-un „amok” incurabil.

Trebuie să-i dăm și lui nițică dreptate. Așa cum a fost scoasă din presă și așezată pe postament, în expoziție, mașina arată ca o carte

de dimensiuni neobișnuite, între coșurile căreia foile de tablă aduc oarecum și cu filele unei cărți.

Dar să trecem și la alte exemple care provoacă delirul criticilor abstracționiști: la o astfel de expoziție, un pictor a înțins pe un carton conținutul unui tub cu „blanc d'argent”. A înrămat tabloul și l-a expus fără teamă de ridicol, intitulîndu-l: „Albă ca zăpada la Polul Nord”. Același joc, de astădată cu „negru de ivoriu”. Îl face un pictor din aceeași familie de abstracționiști, intitulîndu-l: „un negru întru un vagon Pullman la trecerea printr-un tunel”. Calambururi ieftine, infatilisme, ori bațjocuri directe la adresa bunului simț și la adresa cititorva milenii de remarcabile tradiții artistice, iată ce oferă lumii occidentale niște oameni care au înlocuit dala lui Fidias cu talpa e-normă a unui buldozer, fluierul panic cu afonia crățitelor lovite de menșial, paleta lui Rafael cu sprîțul pompei de bicicletă, și versul virgilian cu operația „dada” unde nu mai e nevoie de inspirație și talent, acestea fiind înlocuite definitiv cu tehnica foto-ului. Scoți cuvintele din pălărie, le treci pe hîrtie în ordinea extracției și poemul e gata.

De curînd, revista „Arts” a des-

chis o anchetă cu privire la viitorul artei. Un profesor, membru al Academiei de Medicină din Paris, el însuși scriitor și pictor, deci înzestrat cu o triplă competență în materie, a declarat printre altele: „Arta contemporană a decăzut pînă la nivelul cel mai coborît cu putință într-o perioadă de degradare generală în domeniul sculpturii (automobile presate se vînd sub formă de opere artistice „mobile”), în domeniul picturii (tablouri unicolore, pinze albe decorate cu desene zgîrțiate sau sfrîțecate), în domeniul romanului (beznă și plictiseală)... Este cu neputință să ajungi la o mare decădere, afară doar de cazul cînd vom începe să instalăm vergi metalice pe piedestaluri sau să împodobim peretii cu rame goale”.

Chiar dacă nu vor sfrîși prin a fi internați în sanatorii de psihiatrie, abstracționiștii vor sfrîși de bună seamă prin a se demasca definitiv ca impostori și excroci, ca flagelatori ai bunului simț, ca distrugători ai conștiinței artistice. Ei seamănă cu termitele. Dar termitele n-au distrus piramidele, n-au devorat nici mormintele sociale „Victorii de la Samotrace”. În schimb, ancidul e suveran împotriva lor.

Petru Vintilă

MIRABELLA SARO: PĂLMAȘ ITALIAN